

Prva ocena stanja v kmetijstvu

2024

Poročilo o prvi oceni stanja v kmetijstvu je pripravil Kmetijski inštitut Slovenije (KIS) v okviru strokovne naloge Spremljanje razvoja kmetijstva v Sloveniji v letu 2024, katere naročnik in financer je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP).

Uredila:

Tanja TRAVNIKAR

Avtorji:

Matej BEDRAČ (struktura kmetijskih gospodarstev, razvoj podeželja)

Sara BELE (zunanja trgovina)

Jure BREČKO (živinoreja)

Maja KOŽAR (dohodek)

Ben MOLJK (živinoreja)

Špela PUCIHAR (kmetijska politika, vreme)

Tanja TRAVNIKAR (gospodarska gibanja, cene, kmetijska politika)

Barbara ZAGORC (rastlinska pridelava)

Oblikovanje naslovnice: Jemott d.o.o.

Fotografije na naslovnici: Arhiv KIS, Simon KOLEŽNIK (Skupina Panvita)

Priporočeno citiranje: Jesensko poročilo za leto 2024. 2024. Travnika T. (ured.), Bedrač M., Bele S., Brečko J., Kožar M., Moljk B., Pucihar Š., Zagorc B. Prva ocena stanja v kmetijstvu v letu 2024. Ljubljana, Kmetijski Inštitut Slovenije.

Publikacija bo na voljo v elektronski obliki. Do izida končnega poročila (*Zeleno poročilo 2024*) bo dostopna na spletni strani Kmetijskega inštituta Slovenije:

https://www.kis.si/Porocila_o_stanju_v_kmetijstvu/

Kazalo vsebine

POVZETEK	8
1 GOSPODARSKA GIBANJA	9
2 OBSEG KMETIJSKE PROIZVODNJE	10
3 CENE V KMETIJSTVU	14
4 UKREPI KMETIJSKE POLITIKE	16
4.1 Skupna kmetijska politika EU	16
4.2 Drugi ukrepi, financirani s sredstvi EU.....	22
4.3 Nacionalni ukrepi	22
5 PRVA OCENA EKONOMSKIH REZULTATOV KMETIJSTVA	26
6 ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI	27
7 STRUKTURA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV V SLOVENIJI V LETU 2023	29
8 PREGLED PO POMEMBNEJŠIH KMETIJSKIH TRGIH	32
8.1 Pšenica	32
8.2 Ječmen	35
8.3 Koruza za zrnje	36
8.4 Oljna ogrščica in soja.....	38
8.5 Krompir	40
8.6 Jabolka, hruške in breskve	42
8.7 Grozdje in vino	44
8.8 Meso govedi	46
8.9 Meso prašičev	48
8.10 Perutninsko meso.....	50
8.11 Meso drobnice	52
8.12 Mleko	53
8.13 Jajca	55
9 LITERATURA IN VIRI	57

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Izbrani makroekonomski agregati Slovenije	9
Preglednica 2: Pridelava poljščin; 2023 in 2024	11
Preglednica 3: Pridelek sadja; 2024 in 2023	11
Preglednica 4: Pridelava grozdja; 2023 in 2024	12
Preglednica 5: Obseg proizvodnje pomembnejših živalskih proizvodov v letih 2022 in 2023 ter ocena za leto 2024	12
Preglednica 6: Nominalni indeksi cen kmetijskih pridelkov in proizvodov na letni ravni 2022, 2023 in ocena za leto 2024.....	14
Preglednica 7: Nominalni indeksi cen inputov za kmetijstvo na letni ravni v letih 2022, 2023 ter ocena za leto 2024	15
Preglednica 8: Letna finančna sredstva in načrtovan znesek podpore na enoto za leto 2024, po vrstah neposrednih plačil	17
Preglednica 9: Izplačana sredstva PRP 2014–2020 po ukrepih (000 EUR) (do 31. 8. 2024).....	19
Preglednica 10: Ocena izrednih plačil kmetijstvu v letu 2024.....	23
Preglednica 11: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; leto 2023 ter obdobje januar– avgust v letih 2023 in 2024	28
Preglednica 12: Število KMG in površina KZU po vrstah rabe; 2020, 2023	29
Preglednica 13: Število KMG po velikostnih razredih KZU; 2020, 2023.....	30
Preglednica 14: Kmetijska zemljišča v uporabi po velikostnih razredih; 2020,2023	30
Preglednica 15: Število KMG z živino in število živine; 2020, 2023	30
Preglednica 16: Odkup in kakovost pšenice v času žetve; 2019–2024.....	32

Kazalo slik

Slika 1: Indeksi proizvodnje kmetijskih proizvodov; 2012–2023 in ocena 2024 (2015 = 100)	13
Slika 2: Realni indeksi cen kmetijskih pridelkov in proizvodov pri pridelovalcih; 2012–2023 in ocena 2024 (2020 = 100).....	14
Slika 3: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen inputov v kmetijstvu in cenovno- stroškovna pariteta; 2012–2023 in ocena 2024 (2020 = 100)	15
Slika 4: Delitev ukrepov kmetijske politike v Sloveniji.....	16
Slika 5: Izvoz in uvoz agroživilskih proizvodov v obdobju januar–avgust 2012–2024 in januar– december 2012–2023 ter ocena za leto 2024 (mio EUR)	27
Slika 6: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	32
Slika 7: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	34
Slika 8: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	35
Slika 9: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	36
Slika 10: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2019– 2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	36
Slika 11: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2019– 2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	37

Slika 12: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	38
Slika 13: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi soje (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	39
Slika 14: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	40
Slika 15: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	40
Slika 16: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	41
Slika 17: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	42
Slika 18: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	43
Slika 19: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	44
Slika 20: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena).....	45
Slika 21: Spremembe prirasta govedi v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100).....	46
Slika 22: Odkupne cene mlade pitane govedi (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024.....	47
Slika 23: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju govedi (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena).....	48
Slika 24: Spremembe prirasta prašičev v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100).....	48
Slika 25: Odkupne cene pitanih prašičev (do 150 kg; živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024.....	49
Slika 26: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju prašičev - kombinirana krma (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena).....	50
Slika 27: Spremembe prirasta perutnine v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100).....	50
Slika 28: Odkupne cene pitanih piščancev (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024.....	51
Slika 29: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju piščancev (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena).....	52
Slika 30: Odkupne cene jagnjet (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024.....	52
Slika 31: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji jagnjet (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena).....	53
Slika 32: Spremembe proizvodnje mleka v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100).....	54
Slika 33: Odkupne cene mleka po mesecih (EUR/t); 2023 in 2024.....	54
Slika 34: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji mleka (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena).....	55
Slika 35: Odkupne cene jajc po mesecih (EUR/000 kosov); 2023 in 2024.....	56
Slika 36: Osnovni ekonomski kazalci pri proizvodnji jajc (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena).....	56

Okrajšave in simboli

% – odstotek

ARSKTRP – Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

ARSO – Agencija Republike Slovenije za okolje

BDP – bruto domači proizvod

CT – carinska tarifa

DŽ – dobrobit živali

EK – ekološko kmetovanje

EKJS – Evropski kmetijski jamstveni sklad

EKSRP – Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

EU – Evropska Unija

FFS – fitofarmacevtska sredstva

GVŽ – glava velike živine

ha – hektar

kg – kilogram

KMG – kmetijsko gospodarstvo

KOPOP – kmetijsko-okoljska-podnebna plačila

KZU – kmetijsko zemljišče v uporabi

LEADER – Links between actions for the development of the rural economy

m² – kvadratni meter

mio – milijon

NPK – mineralna gnojila z vsebnostjo dušika, fosforja in kalija

OMD – območja z omejenimi dejavniki

PRP – Program razvoja podeželja

RS – Republika Slovenija

SKP – Skupna kmetijska politika

SN 2023–2027 – Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

t – tona

TIS – tržno informacijski sistem

UMAR – Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj

Spremna beseda k Prvi oceni stanja v kmetijstvu – Jesensko poročilo

Kmetijski inštitut Slovenije poleg Poročila o stanju kmetijstva, gozdarstva in ribištva (*Zeleno poročilo*) vsako leto pripravi tudi *Jesensko poročilo*. Gre za strokovno publikacijo, ki podaja prve informacije o proizvodnih in ekonomskih rezultatih slovenskega kmetijstva v tekočem letu. Poročilo izide konec tekočega leta in je do izida Zelenega poročila (končne ocene stanja kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva) dostopno na straneh Kmetijskega inštituta Slovenije:

https://www.kis.si/Porocila_o_stanju_v_kmetijstvu/

Poročilo se začne s kratkim povzetkom osnovnih rezultatov in kazalnikov v kmetijstvu, v nadaljevanju pa so predstavljene ključne informacije o napovedih in prvih ocenah gospodarskih gibanj, obsegu kmetijske proizvodnje, cenah v kmetijstvu, ukrepih kmetijske politike, ekonomskem rezultatu kmetijstva, zunanji trgovini z agroživilskimi proizvodi in strukturi kmetijskih gospodarstev. Najobsežnejše je zadnje poglavje, ki podrobneje predstavi prve rezultate najpomembnejših kmetijskih trgov v Sloveniji. Tako so podane prve ocene na področju rastlinske pridelave (pšenica, ječmen, koruza za zrnje, oljna ogrščica, krompir, jabolka, hruške, breskve, grozdje in vino) in živinoreje (meso govedi, meso prašičev, perutninsko meso, meso drobnice, mleko in jajca).

Jesensko poročilo, ki je pred vami, predstavlja prvo oceno proizvodnih in ekonomskih rezultatov slovenskega kmetijstva v letu 2024. Pripravljeno je na podlagi razpoložljivih statističnih in drugih informacij, dostopnih do 22. novembra 2024. V tem času so na voljo le začasni statistični podatki o pridelavi nekaterih pomembnejših rastlinskih pridelkov in ocene indeksov cen na letni ravni, podatki o odkupu kmetijskih proizvodov in zakolu živine v klavnicah za obdobje prvih devetih mesecev tekočega leta ter začasni podatki o zunanji trgovini za obdobje prvih osmih mesecev tekočega leta. To pomeni, da za zanesljivejše (končne) ocene sprememb skupnega obsega kmetijske proizvodnje, cen in dohodkov v kmetijstvu še vedno manjkajo nekatere informacije. V živinoreji je v tem času problematična zlasti ocena obsega proizvodnje, medtem ko je v rastlinski pridelavi težje oceniti letne spremembe cen. Obseg živinorejske proizvodnje je na splošno močno odvisen od sprememb v številu živine. Pri prašičih, še posebej pa pri drobnici, pa nanj vpliva tudi obseg zakola izven klavnic, za katerega med letom ni razpoložljivih podatkov. Pri govedu zanesljivost ocen na podlagi razpoložljivih statističnih podatkov zmanjšuje tudi dejstvo, da statistika od leta 2007 dalje domačo proizvodnjo mesa ter prirast izračunava na osnovi podatkov registra govedi. Ti podatki pa niso javno dostopni in se lahko predvsem pri zunanji trgovini z živim govedom precej razlikujejo od objavljenih podatkov v okviru statistike zunanje trgovine. V rastlinski pridelavi mesečni indeksi cen ne povedo veliko o spremembi cen na povprečni letni ravni, saj zaradi sezonskih uteži na letni ravni prevlada cena v obdobju največjega odkupa. Napovedi sprememb cen na letni ravni so zato v tem času manj zanesljive zlasti pri poznih posevkih, sadju in grozdju, kjer se večina pridelka odkupi v zadnjih mesecih leta, torej v mesecih, za katere podatki trenutno še niso na voljo.

Rezultati primerjav preteklih jesenskih ocen s končnimi rezultati kažejo, da so odstopanja pri posameznih parametrih lahko precejšnja, vendar so nakazane smeri sprememb za kmetijstvo kot celoto že razmeroma zanesljive.

POVZETEK

Za leto 2024 se napoveduje, da bo skupni obseg kmetijske pridelave v primerjavi z letom prej nekoliko večji, in sicer za približno 5 %, kar pa bo še vedno nekoliko pod povprečjem zadnjih petih let. Pri tem se bo rastlinska pridelava na agregatni ravni povečala za približno 8 %. Povečanje obsega je zabeleženo v sadjarstvu, pri krompirju, oljnicah in krmnih rastlinah, občutno manjši obseg pridelave pa je bil v vinogradništvu. Obseg živinoreje bo ostal blizu ravni preteklega leta. Izrazitejša odstopanja so zabeležena le v prašičereji, kjer se ocenjuje občutno zmanjšanje prireje, ter pri pridelavi medu, kjer je zabeleženo povečanje obsega.

Cene v kmetijstvu so se že drugo leto zapored realno nekoliko znižale, vendar še vedno ostajajo na zelo visoki ravni in presegajo dolgoletno povprečje. Po trenutnih ocenah so se v letu 2024 cene rastlinskih pridelkov nominalno povišale za približno 4 %. Cene žit skupaj, oljnic, zelenjadnic in svežega sadja so se nominalno povišale od 3 % do 6 %, medtem ko cena krompirja ostaja na ravni leta 2023. V živinoreji trenutne ocene za leto 2024 kažejo na nominalno znižanje cen za skoraj 2 %. Napoveduje se nominalni padec cen perutninskega mesa (–10 %) in prašičjega mesa (–5 %). Cene mleka in jajc bodo ostale na podobni ravni kot v letu prej, povišanje cen pa se pričakuje pri mesu drobnice (+15 %) in govejem mesu (+5 %). V letu 2024 so se nominalno znižale tudi cene inputov za kmetijstvo (–4 %), ki pa ostajajo še vedno višje od dolgoletnega povprečja. Glede na leto prej so se najbolj znižale cene gnojil (–24 %) in krmil (–15 %), nekoliko tudi cene energije (–2 %). Cene ostalih inputov pa so se povišale, najbolj semena in sadik (+15 %) ter veterinarskih storitev (+5 %). Realne cene inputov za kmetijstvo so se močnejše znižale kot cene kmetijskih proizvodov, kar bo v letu 2024 pripomoglo k opaznemu izboljšanju cenovno-stroškovnega razmerja v kmetijstvu.

Dohodki v kmetijstvu bodo v letu 2024 po prvih ocenah (ocena KIS na podlagi razpoložljivih statističnih podatkov in ekspertnih ocen) višji kot v letu prej. Ocenjujemo, da bo faktorski dohodek kmetijstva višji vsaj za desetino kot v letu prej, a še vedno podpovprečen ter med ekonomsko manj uspešnimi leti v daljšem časovnem obdobju. Pri rastlinski pridelavi bodo po prvih ocenah kazalci dohodka na agregatni ravni občutno boljši pri pridelavi sadja ter ugodnejši pri pridelavi krompirja, zelenjadnic in žit. Slabši ekonomski rezultati pa bodo v vinogradništvu. V živinoreji so na agregatni ravni boljši ekonomski rezultati ocenjeni za govedo in drobnico ter pridelavo medu. Občutno slabši ekonomski rezultati so pričakovani v prašičereji in perutninarstvu, nekoliko slabši pa tudi v prireji mleka in jajc.

Pri zunanji trgovini z agroživilskimi proizvodi se tudi v letu 2024 nadaljuje trend rasti vrednostnega uvoza in izvoza. Zaradi intenzivnejše rasti izvoza pa se napoveduje izboljšanje trgovinske bilance. Struktura izvoza in uvoza agroživilskih skupin proizvodov ostaja podobna predhodnim letom, prav tako ostajajo najpomembnejše trgovinske partnerice Hrvaška, Italija, Avstrija in Nemčija.

Leto 2024 je drugo leto izvajanja Strateškega načrta SKP 2023–2027, v okviru katerega se že izvaja večina ukrepov (neposredna plačila, sektorske intervencije in večina načrtovanih ukrepov za razvoj podeželja). Nekateri ukrepi razvoja podeželja pa se še vedno izvajajo po prejšnjem programu PRP 2014–2020. V letu 2024 je bil velik obseg sredstev namenjen izrednim pomočem, predvsem zaradi naravnih nesreč, ki so kmetijstvo prizadele v letu 2023 (največji del za avgustovske poplave 2023).

1 GOSPODARSKA GIBANJA

Gospodarska rast¹ – Jesenska napoved gospodarskih gibanj za leto 2024 napoveduje umirjanje gospodarske rasti, bruto domači proizvod (BDP) naj bi se realno povečal za 1,5 % (leta 2023: 2,1 %). Glavni razlog za to umirjanje je šibek izvoz blaga in storitev (stroškovni pritiski zaradi rastočih stroškov dela) ob hkratnem močnem povečanju uvoza, kar prispeva k velikemu negativnemu prispevku salda menjave s tujino k rasti BDP. Po napovedih bo znašala realna rast izvoza 0,9 %, rast uvoza pa 3,5 %. K umirjanju gospodarske rasti bo prispevala tudi stagnacija investicij. Rast zasebne potrošnje se bo po lanski stagnaciji okrepila (visoka zaposlenost, realna rast plač oz. realnega razpoložljivega dohodka, nižja inflacija in večji optimizem potrošnikov). Višja bo tudi rast državne potrošnje, predvsem zaradi metodološkega vpliva pri uvedbi obveznega zdravstvenega prispevka (s tem se upošteva tudi relativno nižjo rast zasebne potrošnje, zato je ta učinek na ravni BDP nevtralen) in večjih izdatkov za poplavno obnovo.

Zaposlenost in plače – Zaposlenost ostaja rekordno visoka, s tem pa tudi rekordno nizka brezposelnost. Glede na predhodno leto napovedi kažejo, da se bo zaposlenost še nekoliko povečala (+0,5 %), obe stopnji brezposelnosti pa ostajata nizki (registrirana: 4,6 %, anketna: 3,7 %). Nominalna rast povprečne bruto plače bo predvidoma 6,2 %, medtem ko bo realna rast, ob upoštevanju inflacije, znašala 4,0 % (realna rast v zasebnem sektorju: +4,9 %, realna rast v javnem sektorju: +2,3 %).

Preglednica 1: Izbrani makroekonomski agregati Slovenije

	2023	Jesenska napoved 2024
BRUTO DOMAČI PROIZVOD (realna rast v %)		
BDP	2,1	1,5
Izvoz blaga in storitev	-2,0	0,9
Uvoz blaga in storitev	-4,5	3,5
Zasebna potrošnja	0,1	1,6
Državna potrošnja	2,4	8,5
Bruto investicije v osnovna sredstva	3,9	0,0
ZAPOSLENOST IN PLAČE (v %)		
Zaposlenost, statistika nacionalnih računov, rast	1,6	0,5
Stopnja registrirane brezposelnosti	5,0	4,6
Stopnja brezposelnosti po anketi o delovni sili	3,7	3,7
Bruto plače na zaposlenega, realna rast	2,1	4,0
INFLACIJA (povprečje leta)	7,4	2,1

Vir: UMAR, 2024

Inflacija – Inflacija se je v letu 2024 močno znižala in naj bi v povprečju leta znašala 2,1 % (leta 2023: 7,4 %). Razen rasti cen storitev so se prispevki večine skupin k inflaciji znižali. Pričakuje se, da se bodo cene hrane proti koncu leta 2024 nekoliko zvišale, a bo rast še vedno umirjena. Inflacija v Sloveniji naj bi padla pod povprečje evrskega območja in držav EU.

Kmetijstvo v EU² – Na kmetijskih trgih se kažejo pozitivni znaki stabilizacije, vendar ostajajo določene negotovosti, povezane z vremenskimi razmerami in izzivi v mednarodnem trgovinskem okolju (predvsem zaostrovanje razmer v Ukrajini in na Bližnjem vzhodu, pa tudi morebitni trgovinski spori s Kitajsko). Cene inputov v kmetijstvu so v zadnjih mesecih upadle, prav tako tudi zadnje napovedi na energetskih trgih v bližnji prihodnosti ne nakazujejo znatnega povišanja stroškov energije v EU. Postopoma se znižujejo tudi cene mineralnih gnojil v EU, kar nakazuje na stabilizacijo tega trga. Kljub temu lahko nižje cene žit in manjši pridelek v letu 2024 zaradi neugodnih vremenskih razmer povzročijo finančne izzive za pridelovalce v letu 2025. Cene hrane se sicer rahlo znižujejo, vendar pri določenih skupinah še vedno ostajajo nad ravno iz obdobja pred epidemijo (visoke ostajajo predvsem cene zelenjave, sladkorja, oljčnega olja itd.).

¹ Opisi kazalnikov gospodarskih gibanj so povzeti po publikaciji Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2024 (UMAR, 2024).

² Komentar kmetijstva v EU je povzet po publikaciji Short-term outlook for EU agricultural markets 2024 (EC, 2024a).

2 OBSEG KMETIJSKE PROIZVODNJE

Vreme – Na obseg kmetijske proizvodnje, predvsem na rastlinsko pridelavo, močno vplivajo vremenske razmere. V prvi polovici izjemno tople jeseni 2023 so ugodne vremenske razmere omogočile nemoteno delo na kmetijskih površinah in setev ozimnih žit v optimalnih rokih. Padavine v drugi polovici jeseni pa so pozitivno vplivale na začetni razvoj žit. Zimski meseci so bili izjemno topli in nadpovprečno namočeni. Padavine v februarju 2024 so bile prostorsko precej neenakomerno porazdeljene, saj je severovzhod države prejel več, vzhod pa manj padavin kot običajno. Topli zimski meseci, skupaj z nadpovprečno količino padavin, so vplivali na zgodnji fenološki razvoj rastlin. Ta je bil v mesecu aprilu glede na dolgoletno povprečje 1991–2020 za 10 do 14 dni zgodnejši. V drugi polovici aprila je prišlo do nenadne ohladike. Minimalne dnevne temperature so se ponekod spustile pod ledišče ter poškodovale odprte cvetove in razvijajoče se plodiče pri sadnem drevju ter mladike na vinski trti. Maj in junij 2024 sta bila nadpovprečno topla in namočena, poletje pa je bilo vroče s podpovprečno količino padavin, zato so bile predvsem rastline s plitvim koreniniskim sistemom (koruza, zelenjadnice na prostem in travna ruša) pogosto izpostavljene sušnemu in tudi vročinskemu stresu. Pridelovalno leto 2024 je bilo eno najzgodnejših, saj so zgodnji vstop v vegetacijo in nadpovprečne temperature pomladi ter poleti pripomogle k zgodnejšemu dozorevanju in spravilu pridelkov v sadovnjakih, vinogradih in na poljih. Meteorološka vodna bilanca je bila na začetku rastne dobe negativna, vendar se je zaradi obilnih padavin v maju izboljšala. Kljub nadpovprečno namočenemu juniju je bila vodna bilanca ta mesec izrazito negativna. Z izjemo Savinjske in Koroške regije se je pomankanje vode nadaljevalo vse do septembrskih obilnih padavin, ko je bila vodna bilanca po vsej državi ponovno pozitivna (ARSO, 2023; 2024).

Kmetijska zemljišča v uporabi (KZU) – V zadnjem desetletju je površina KZU stabilna z majhnimi medletnimi spremembami na skupni ravni. Po začasnih ocenah za leto 2024 se je njen obseg zmanjšal s približno 481 na 476 tisoč hektarjev (–1 %). V primerjavi z letom prej so se za 3 % zmanjšale površine njiv, vinogradov in intenzivnih sadovnjakov. Na njivah so manjše površine žita (–4 %), krompirja (–5 %), zelene krme z njiv (–3 %) in krmnih korenovk (–9 %). Večje so bile v povprečju površine namenjene pridelavi oljnic (+17 %), suhih stročnic (+7 %) in sladkorne pese (+27 %). Potem ko se je površina njiv v prahi lani zmanjšala za slabo polovico se je v letu 2024 povečala za 15 %. Obseg hmeljišč ostaja na ravni leta prej.

Hektarski pridelki – Letine velike večine kmetijskih rastlin so bile zaradi nekoliko manj ekstremnih vremenskih dogodkov v letu 2024 boljše kot v zelo podpovprečnem letu prej. Med njivskimi posevki so bili, razen pri suhih stročnicah, hektarski pridelki večji kot v letu 2023 in večinoma tudi rahlo nad povprečjem zadnjih petih let (2019–2023). Hektarski pridelek pšenice je bil večji za 8 %, ječmena za 5 %, tritikale za 11 %, koruze za zrnje pa za 3 %. Povprečni hektarski pridelek žita skupaj, pšenice in koruze za zrnje je bil blizu povprečja zadnjih petih let, nekaj odstotkov pod povprečjem pa sta bila hektarska pridelka ječmena (–5 %) in tritikale (–2 %). Povprečni hektarski pridelek oljnic je bil za 13 % večji kot v letu prej in 19 % nad povprečjem zadnjih petih let, boljša in nadpovprečna je bila tudi letina pri vseh pomembnejših vrstah oljnic. Hektarski pridelek hmelja je bil manjši kot v letu 2023 (–17 %) in tudi 13 % pod petletnim povprečjem. Trenutno razpoložljivi podatki o pridelavi sadja v intenzivnih sadovnjakih kažejo, da je bila letina pečkatega sadja dobra in ena obilnejših v zadnjih petih letih, tudi koščičarji so, z izjemo marelic, obrodili bolje kot v zelo skromnem letu prej. Hektarski pridelki koščičarjev pa so bili kljub povečanju v letu 2024, z izjemo breskev in nektarin, manjši od petletnega povprečja. Letina v vinogradih je bila že četrto leto zapored zelo slaba, v povprečju je bil hektarski pridelek grozdja še za 6 % manjši od zelo skromnega v letu 2023.

Skupni pridelki – Po začasnih ocenah je v letu 2024 skupni pridelek žita zaradi manjših površin, ob upoštevanju boljše letine večine vrst, približno na ravni leta 2023 in zelo blizu povprečja zadnjih petih let. Zaradi večjih površin večine oljnic in večjih hektarskih pridelkov se pričakuje približno tretjino večji pridelek oljnic.

Preglednica 2: Pridelava poljščin; 2023 in 2024

	Površina (ha)		Indeks 2024/23	Pridelek (t/ha)		Indeks 2024/23	Skupni pridelek (t)		Indeks 2024/23
	2023	2024		2023	2024		2023	2024	
Pšenica in pira	28.705	27.976	97,5	5,1	5,5	108,0	145.416	153.018	105,2
Ječmen	21.947	20.806	94,8	4,6	4,8	104,8	101.046	100.422	99,4
Tritikala	5.184	4.848	93,5	4,2	4,7	111,1	21.969	22.832	103,9
Koruza za zrnje	44.253	41.781	94,4	8,8	9,0	102,7	389.033	377.350	97,0
Silažna koruza*	26.981	26.923	99,8	41,7	44,2	106,0	1.124.303	1.188.674	105,7
Oljna ogrščica	2.841	2.558	90,0	2,6	3,2	125,1	7.324	8.249	112,6
Buče za olje	2.968	3.739	126,0	0,4	0,6	149,4	1.243	2.340	188,3
Soja	3.001	4.162	138,7	2,6	2,7	103,6	7.875	11.319	143,7
Krompir	2.939	2.790	94,9	23,3	26,9	115,3	68.583	75.042	109,4
Hmelj	1.661	1.658	99,8	1,6	1,4	83,1	2.735	2.270	83,0

* glavni posevek

Vir: SURS, preračuni KIS

Pridelek krme s trajnega in sejanega travinja bo v letu 2024 predvidoma nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja in večji kot v ugodnem letu 2023. Rastne razmere so bile pridelavi krme na travinju v letu 2024 v povprečju naklonjene. Sezona košnje se je pri intenzivnih pridelovalcih začela že v sredini aprila (manjši pridelki, odlične kakovosti), vremenske razmere pa so omogočale nemoteno košnjo nekje do konca prve triade maja, ko je nastopilo skoraj mesečno obdobje padavin, ki so onemogočale košnjo. Pri mnogih pridelovalcih je bil pridelek krme s travinja zato v povprečju zelo velik, vendar zaradi poznejše košnje (druga polovica junija) slabe kakovosti.

Pridelava zelenjadnic je zaradi spremenljivih podnebnih razmer vsako leto zahtevnejša. Vremenske razmere so imele v letu 2024 manjši negativni vpliv na pridelavo kot v letu prej, bile pa so prisotne težave z nizkimi temperaturami v aprilu, zelo vlažno in deževno drugo polovico maja in prvo polovico junija ter zelo visokimi temperaturami v juliju in avgustu. Kljub vsemu bo pridelek zelenjadnic predvidoma v povprečju večji kot v skromnem letu 2023 in vsaj na ravni povprečja zadnjih let.

Preglednica 3: Pridelek sadja; 2024 in 2023

Pridelek (t)	Vsi nasadi		Indeks 2024/23	Intenzivni nasadi		Indeks 2024/23	Ekstenzivni nasadi		Indeks 2024/23
	2023	2024		2023	2024		2023	2024	
Jabolka	34.022	73.713	216,7	30.598	54.472	178,0	3.424	19.241	561,9
Hruške	3.032	7.843	258,7	2.349	3.997	170,2	683	3.846	563,1
Breskve	1.150	:		1.022	2.371	232,0	128	:	
Češplje in slive	931	:		273	:		658	2.864	435,3
Marelice	407	449	110,3	355	293	82,5	52	156	300,0
Češnje in višnje	927	2.124	229,1	579	800	138,2	348	1.324	380,5
Jagode	1.638	1.659	101,3	1.638	1.659	101,3	-	-	

: ni pojava, - ni podatka

Vir: SURS

Pridelek sadja je bil v letu 2024 mnogo večji kot v skromnem letu prej, med večjimi v zadnjih petih letih (2019–2023) in je za nekaj odstotkov zaostal (–2 %) za povprečjem zadnjega desetletja. Po ocenah na podlagi trenutnih podatkov bo leta 2024 v intenzivnih nasadih in

ekstenzivnih nasadih skupaj obranega približno dvakrat toliko sadja kot v letu prej. Pridelek sadja v intenzivnih nasadih bo zaradi mnogo večjega pridelka jabolk (+78 %) in tudi večine drugih sadnih vrst večji vsaj za 65 % ter bo tudi nad povprečjem zadnjih petih let (+19 %), ki pridelavi sadja večinoma niso bila preveč naklonjena.

Pridelek grozdja je po začasni oceni statistike zaradi spremenljivih vremenskih razmer v času rastle dobe v letu 2024 še manjši od skromnih pridelkov preteklih treh let (2021–2023). Pridelek belih sort je v primerjavi z letom prej manjši za 10 %, pridelek pri rdečih sortah pa za 5 %. Pridelavo grozdja so v letu 2024 najbolj zaznamovali spomladanska pozeba, deževna pomlad in spremenljive vremenske razmere tekom rastle dobe ter tudi krčitve vinogradov zaradi zlate trsne rumenice in drugih strukturnih vzrokov. Za razliko od predhodnega leta se je trgategv zaradi visokih poletnih temperatur in ponekod tudi zelo sušnih razmer začela zgodaj. Pridelek grozdja je ocenjen le na približno 72 tisoč ton, to je še za 8 % manj kot v skromnem letu 2023 in najmanj do zdaj.

Preglednica 4: Pridelava grozdja; 2023 in 2024

	Hektarski pridelek (t/ha)		Indeks 2024/23	Skupni pridelek (t)		Indeks 2024/23
	2023	2024		2023	2024	
Grozdje skupaj	5,5	5,1	94,1	78.568	71.966	91,6
Belo grozdje	5,5	5,1	92,5	54.930	49.622	90,3
Rdeče grozdje	5,3	5,2	97,7	23.638	22.344	94,5

Vir: SURS

Obseg živinoreje – Za živinorejo prve ocene na osnovi razpoložljivih podatkov kažejo, da bo skupni obseg prireje mesa v letu 2024 ostal na podobni ravni kot v letu prej. Zmanjšanje obsega prireje mesa pričakujemo pri reji prašičev (že četrto leto zapored) ter pri reji drobnice, medtem ko bo obseg prireje mesa govedi in perutnine na podobni ravni kot v letu 2023.

Po opaznem zmanjšanju prireje kravjega mleka v letih 2022 in 2023 se bo raven prireje mleka v letu 2024 ohranila na ravni leta prej. Prireja jajc bo po trenutnih podatkih v letu 2024 manjša, predvsem zaradi zmanjšane prireje valilnih jajc. Pridelava medu pa bo po izrazito slabi letini leta 2023 občutno boljša in bo nekoliko preseгла povprečje zadnjih petih let.

Preglednica 5: Obseg proizvodnje pomembnejših živalskih proizvodov v letih 2022 in 2023 ter ocena za leto 2024

	2022	2023	Ocena 2024	Indeks 2024/23
Govedo (prirast; 000 t)	81,2	76,8	77,0	100,2
Prašiči (prirast; 000 t)	31,6	30,2	29,0	96,0
Perutnina (prirast; 000 t)	103,0	105,1	105,0	99,9
Drobnica (prirast; 000 t)	3,5	3,5	3,4	96,6
Kravje mleko (000 t)	625,4	605,3	606,7	100,2
Jajca (znesena; milijon kosov)	412,6	432,3	415,5	96,1

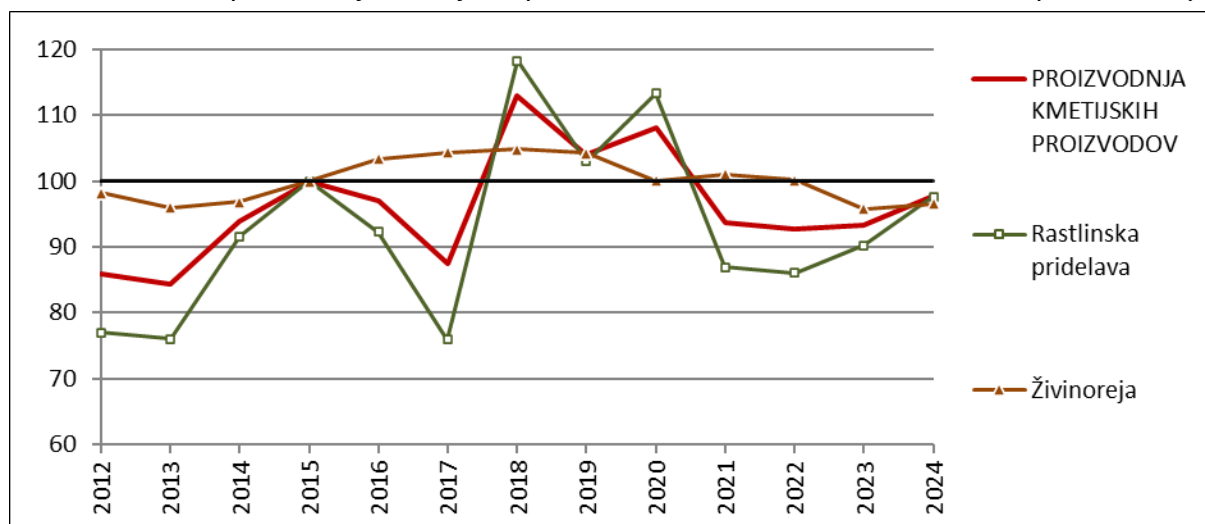
Vir: SURS, KIS (ocena 2024)

Obseg skupne kmetijske proizvodnje – Po prvih ocenah za leto 2024 se bo rastlinska pridelava na agregatni ravni v primerjavi z letom prej povečala za približno 8 %; pridelava je občutno večja v sadjarstvu, pri krompirju, oljnicah in krmnih rastlinah. Občutno manjši obseg pridelave pa je ocenjen za vinogradništvo. Obseg živinoreje bo blizu ravni preteklega leta (povečanje za slab odstotek). Izrazito zmanjšanje prireje je ocenjeno za prašičerejo, izrazito povečanje pa za pridelavo medu.

Skupni obseg proizvodnje kmetijskih proizvodov se bo po prvih ocenah v primerjavi z letom prej povečal za okoli 5 % in bo le malce pod povprečjem zadnjega petletnega povprečja.

Slika 1: Indeksi proizvodnje kmetijskih proizvodov; 2012–2023 in ocena 2024 (2015 = 100)

Vir: SURS, preračuni KIS

3 CENE V KMETIJSTVU

Cene kmetijskih pridelkov in proizvodov skupaj – Od leta 2020 so cene v kmetijstvu strmo naraščale, v letu 2022 pa so dosegle rekordne ravni. V letih 2023 in 2024 so cene realno nekoliko padle, a so še vedno na zelo visoki ravni.

Po prvih ocenah bodo cene kmetijskih pridelkov in proizvodov v letu 2024 nominalno ostale na podobni ravni kot v letu 2023 (+0,5 %). Ob upoštevanju napovedane inflacije v višini 2,1 % (UMAR, 2024) pa se bodo cene na agregatni ravni realno nekoliko znižale, in sicer za 1,6 %. Realno znižanje cen se napoveduje v živinoreji, medtem ko se bodo cene rastlinskih pridelkov realno nekoliko povišale.

Slika 2: Realni indeksi cen kmetijskih pridelkov in proizvodov pri pridelovalcih; 2012–2023 in ocena 2024 (2020 = 100)

Vir: SURS, preračuni KIS

Preglednica 6: Nominalni indeksi cen kmetijskih pridelkov in proizvodov na letni ravni 2022, 2023 in ocena za leto 2024

	2022/2021	2023/2022	Ocena 2024/2023
Rastlinski pridelki	121,5	97,8	104,1
Žito	155,1	55,8	104,9
Pšenica in pira	172,6	57,7	-
Koruzna za zrnje	142,4	54,8	-
Krompir	137,2	108,5	100,4
Oljnice	126,1	64,7	106,2
Zelenjadnice	116,3	113,3	103,2
Sveže sadje	96,5	115,2	103,0
Vino	110,5	108,1	106,1
Živali in živalski proizvodi	129,3	104,5	98,3
Govedo	128,5	104,8	104,6
Prašiči	122,8	117,3	94,7
Jagnjeta	106,7	108,7	115,5
Perutnina	118,7	108,9	89,4
Mleko, kravje	138,9	100,0	98,9
Jajca, jedilna	124,1	113,2	100,3
KMETIJSKI PRIDELKI IN PROIZVODI, skupaj	126,1	101,9	100,5

- ni podatka

Vir: SURS, preračuni KIS

Cene rastlinskih pridelkov – Po napovedih bodo cene rastlinskih pridelkov v letu 2024 glede na leto 2023 nominalno višje za približno 4 %, ob upoštevanju inflacije pa realno višje za približno 2 %. Cene rastlinskih pridelkov bodo tako še naprej ostale nadpovprečne in visoke že četrto leto zapored. Izrazitih odstopanj od preteklega leta ni pričakovati; po prvih

napovedih naj bi se cene večine pomembnejših rastlinskih pridelkov nominalno povišale od 3 % do 6 %, medtem ko naj bi cena krompirja ostala na ravni iz leta 2023.

Cene v živinoreji – V letu 2024 se napoveduje nominalno znižanje cen živali in živalskih proizvodov za skoraj 2 %, ob upoštevanju inflacije pa bodo cene realno nižje za skoraj 4 %. Cene v živinoreji bodo sicer nižje od rekordnih v letu 2022, vendar še vedno višje od povprečja zadnjih 10 let; višje cene so bile v letih 2013, 2014, 2022 in 2023. Napoveduje se nominalni padec cen perutninskega mesa (–10 %) in prašičjega mesa (–5 %). Cene mleka in jajc bodo ostale na podobni ravni kot v letu prej, medtem ko se povišanje cen pričakuje pri mesu drobnice (+15 %) in govejem mesu (+5 %).

Cene inputov za kmetijstvo – Na povprečni letni ravni so se cene inputov v letu 2024 znižale (nominalno: –4 %, realno: –6 %). Po rekordnih cenah v letu 2022 so se cene inputov znižale že drugo leto zapored, vendar so še vedno višje od povprečja zadnjih 10 let. V letu 2024 so se znižale predvsem cene proizvodov in storitev za tekočo porabo v kmetijstvu, od tega najbolj gnojila (–24 %) in krmila (–15 %). Nekoliko so se znižale tudi cene energije (–2 %), medtem ko so se cene ostalih inputov za tekočo rabo v kmetijstvu povišale (semena in sadike: +15 %, veterinarske storitve: +5 % in sredstva za varstvo rastlin: +2 %). Povišanje je zabeleženo tudi pri cenah inputov za investicije (inputi 2; nominalno za +3 %).

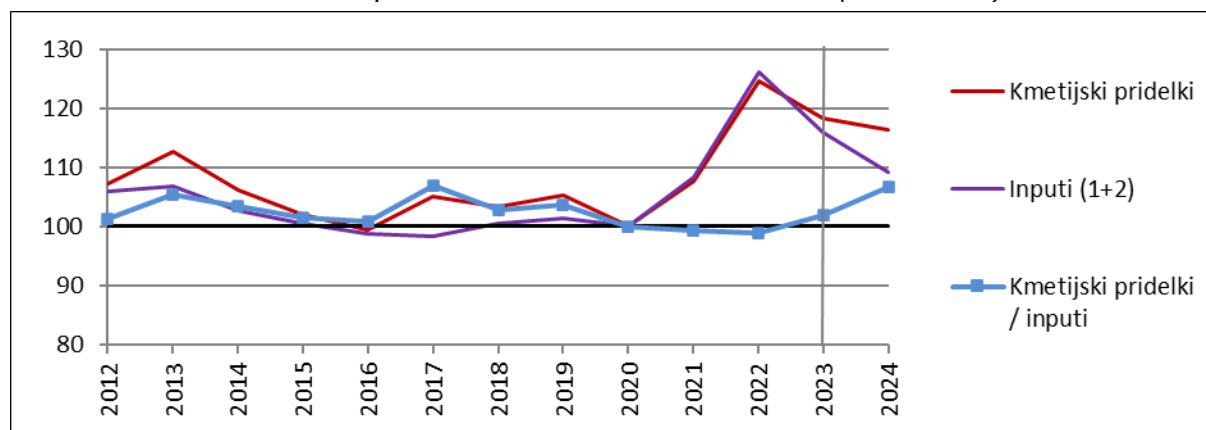
Preglednica 7: Nominalni indeksi cen inputov za kmetijstvo na letni ravni v letih 2022, 2023 ter ocena za leto 2024

	2022/2021	2023/2022	Ocena 2024/2023
Inputi za tekočo porabo (1)	133,1	96,0	93,2
Semena in sadike	106,8	109,3	114,6
Energija; Maziva	128,0	94,0	97,8
Gnojila in sredstva za izboljšavo tal	219,7	66,7	76,4
Sredstva za varstvo rastlin	106,6	114,2	102,3
Veterinarske storitve	103,5	106,3	105,1
Krmila	131,8	103,6	84,5
Inputi za investicije (2)	112,8	105,8	102,6
INPUTI ZA KMETIJSTVO, skupaj (1+2)	126,6	98,8	96,1

Vir: SURS, preračuni KIS

Realne cene inputov za kmetijstvo so se močnejše znižale (–5,9 %) kot cene kmetijskih pridelkov in proizvodov (–1,6 %). Zaradi tega se bo v letu 2024 cenovno-stroškovno razmerje v kmetijstvu opazno izboljšalo in bo najugodnejše od leta 2017.

Slika 3: Realni indeksi cen kmetijskih proizvodov, cen inputov v kmetijstvu in cenovno-stroškovna pariteta; 2012–2023 in ocena 2024 (2020 = 100)

Vir: SURS, preračuni KIS

4 UKREPI KMETIJSKE POLITIKE

Večina ukrepov v Sloveniji se izvaja v okviru skupne kmetijske politike (SKP), izvajajo pa se tudi nacionalni ukrepi, ki dopolnjujejo ukrepe SKP. Nekateri od teh ukrepov so redni in se izvajajo vsako leto (npr. sofinanciranje zavarovalnih premij), drugi pa so izredni in se uvedejo le ob nastanku izrednih dogodkov v kmetijstvu (npr. naravne nesreče). To poglavje je strukturirano po podobnem principu opisane delitve ukrepov, pri čemer so za leto 2024 prikazani aktualni ukrepi in glavne spremembe.

Slika 4: Delitev ukrepov kmetijske politike v Sloveniji

UKREPI KMETIJSKE POLITIKE				
Skupna kmetijska politika EU		Drugi ukrepi, financirani s sredstvi EU	Nacionalni ukrepi	
Neposredna plačila in sektorske intervencije (I. steber)	Intervencije za razvoj podeželja (II. steber)		Redni ukrepi	Izredni ukrepi

4.1 Skupna kmetijska politika EU

Z letom 2023 se je začelo izvajanje novega Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 (SN 2023–2027). V tem enotnem strateškem dokumentu je opredeljena celotna kmetijska politika, ki zajema dva stebra:

- I. steber: neposredna plačila in sektorske intervencije,
- II. steber: intervencije za razvoj podeželja.

Sredstva za intervencije iz I. stebra se izplačujejo iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS), sredstva za II. steber pa iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Za izvajanje SN 2023–2027 je skupaj namenjenih 1,8 milijarde EUR, od tega 0,7 milijarde EUR za I. steber in 1,1 milijarde EUR za II. steber.

V letu 2024 se večina ukrepov že izvaja v okviru SN 2023–2027, nekateri ukrepi razvoja podeželja pa se še vedno izvajajo po prejšnjem programu PRP 2014–2020.

I. Steber: Neposredna plačila – Neposredna plačila so pomemben vir stalnega prihodka za kmetovalce in pripomorejo k ohranjanju kmetijske pridelave. Kmetovalci jih prejmejo, če upoštevajo pravila pogojenosti, ki vključujejo minimalne zahteve na področjih podnebja in okolja (vključno z vodo, tlemi in biotsko raznovrstnostjo) ter javnega zdravja, zdravja rastlin in dobrega počutja živali.

Neposredna plačila za obdobje 2023–2027 temeljijo na *Uredbi o neposrednih plačilih iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027*, sprejeti februarja 2023. V letu 2024 so bile sprejete tri Uredbe o spremembah in dopolnitvah neposrednih plačil, ki v temeljno uredbo prinašajo nekatere spremembe in dopolnitve.

Osnovna oblika neposrednih plačil je osnovno dohodkovno plačilo za trajnostnost na podlagi števila hektarov obdelanih kmetijskih zemljišč, pri čemer znesek prejetih podpor ni odvisen od donosa kmetijske proizvodnje. To je tako imenovano osnovno plačilo, ki ga dopolnjujejo druge oblike neposrednih plačil:

- dopolnilna prerazporeditvena dohodkovna podpora za trajnostnost,
- dohodkovna podpora za mlade kmete,

- sheme za podnebje in okolje (11 različnih intervencij) in
- vezana dohodkovna podpora (5 različnih intervencij: reja drobnice, reja govedi, reja krav dojilj, mleko v gorskih območjih in beljakovinske rastline).

Podpore prejmejo vsi kmetovalci, ki izpolnjujejo predpisane pogoje. Med splošne pogoje sodijo: oddaja zbirne vloge, izvajanje kmetijske dejavnosti, izpolnjevanje pogoja aktivnega kmeta ter vstopni prag, to je najmanj 1 hektar upravičenih površin kmetijskega gospodarstva, pri čemer najmanjša ugotovljena upravičena površina kmetijske parcele znaša vsaj 0,1 hektara, ali, če gre za vlagatelje proizvodno vezanih plačil za živali, so upravičeni do najmanj 100 EUR neposrednih plačil. Poleg tega morajo kmetje izpolnjevati pogoje, določene za posamezne intervencije neposrednih plačil.

Zneski se izplačujejo na upravičeno enoto, in sicer na hektar, žival ali GVŽ. Realiziran znesek za vsako posamezno obliko neposrednih plačil se izračuna vsako leto tako, da se skupno število upravičenih hektarjev ali živali za obravnavano leto pomnoži z načrtovanim zneskom na enoto. Realiziran znesek na enoto se lahko razlikuje od načrtovanega (je nižji, če so okvirna finančna sredstva za posamezno obliko neposrednih plačil presežena ali višji, če so sredstva neporabljena).

Preglednica 8: Letna finančna sredstva in načrtovan znesek podpore na enoto za leto 2024, po vrstah neposrednih plačil

	Razdelitev ovojnice	Zgornja letna meja (mio EUR)	Načrtovan znesek (EUR na ha/ glavo/GVŽ)**
Osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost (INP01)	63,02 %	82,9	184,20 / ha
Dopolnilna prerazporedit. dohodkovna podpora za trajnostnost (INP02)	5 % + dodatek*	6,6	27,38 / ha
Dopolnilna dohodkovna podpora za mlade kmete (INP09)	1,50 %	2,0	78,91 / ha
Sheme za podnebje in okolje (SOPO)	15,48 %	20,4	
Ekstenzivno travinje (INP08.01)		3,2	45,65 / ha
Tradicionalna raba travinja (INP08.02)		2,1	129,03 / ha
Gnojenje z organskimi gnojili z majhnimi izpusti v zrak (INP08.03)		6,0	127,22 / ha
Dodatki za zmanjšanje emisij amonijaka in TGP (INP08.04)		/	60,00 / GVŽ
Naknadni posevki in podsevki (INP08.05)		3,1	137,60 / ha
Ozelenitev ornih površin preko zime (INP08.06)		2,4	148,00 / ha
Konzervirajoča obdelava tal (INP08.07)		0,5	18,24 / ha
Zaplate neposejanih tal za poljskega škrljanca (INP08.08)		0,1	60,00 / ha
Varstvo gnezd pribe (<i>Vanellus vanellus</i>) (INP08.09)		0,02	200,00 / ha
Uporaba le organskih gnojil za zagotavljanje N v trajnih nasadih (INP08.10)		1,6	312,00 / ha
Ohranjanje biodiverzitete v trajnih nasadih (INP08.11)		1,4	273,20 / ha
Vezana dohodkovna podpora	15,00 %	19,7	
Reja drobnice (INP03)	1,00 %	1,3	18,52 / glavo
Reja govedi, ekološka reja ali izbrana kakovost / ni ekološke reje (INP04)	4,40 %	5,8	64,80; 49,84/ glavo
Krave dojilje, na OMD / izven OMD (INP05)	4,70 %	6,2	99,58; 76,60/ glavo
Mleko v gorskih območjih (INP06)	2,90 %	3,8	91,00 / glavo
Beljakovinske rastline (INP07)	2,00 %	2,6	245,80 / ha
LETNA OVOJNICA ZA NEPOSREDNA PLAČILA	100 %	131,5	

* predviden dodatek v višini 1,2 milijona EUR na podlagi postopnega znižanja iz osnovne dohodkovne podpore za trajnostnost (znižanje plačil v primerih presežka > 60.000 EUR/upravičenca)

** Načrtovani zneski se lahko razlikujejo od realiziranega zneska, pri čemer so najnižji in najvišji zneski na enoto opredeljeni v Uredbi o neposrednih plačilih. V primerih majhnega zanimanja za intervencijo se lahko pričakuje višja plačila na enoto in obratno pri večjemu interesu (preprečitev preseganja porabe finančne ovojnice).

Vir: povzeto po MKGP

Načrtovan znesek osnovnega plačila (osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost) znaša 184,20 EUR na hektar. Vendar pa se nosilec kmetijskega gospodarstva, ki v tekočem koledarskem letu presežejo 60.000 EUR, izračunani znesek zmanjša po različnih stopnjah (za 35 % pri zneskih od 60.000 do vključno 160.000 EUR, za 45 % pri zneskih od 160.000 do vključno 260.000 EUR, za 55 % pri zneskih od 260.000 do vključno 360.000 EUR in za 65 % pri zneskih večjih od 360.000 EUR). Pridobljene zneske iz naslova teh znižanj se prerazporedi na dopolnilno prerazporeditveno dohodkovno podporo za trajnostnost.

Za izvajanje vseh oblik neposrednih plačil je Sloveniji za obdobje SN 2023–2027 namenjenih 657,6 milijona EUR oziroma 131,5 milijona EUR letno; celotna sredstva so 100-odstotno financirana iz EU. Neposredna plačila po novi shemi so bila v letu 2024 prvič izplačana (za zbirne vloge, ki so se izpolnjevale v letu 2023). Sredstva se izplačujejo v dveh obrokih: prvi del (v višini 80 % vrednosti) je bil izplačan februarja 2024, preostalo pa v maju in juniju 2024.

I. Steber: Sektorske intervencije – Z letom 2024 so se sektorske intervencije na področjih vina in čebelarstva začele izvajati v okviru novih shem SN 2023–2027. Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo pa so še v fazi priprave, saj se pripravlja ustrezna uredba. Za vse sektorske intervencije v obdobju 2023–2027 je namenjenih skupno 25,9 milijona EUR.

Na področju vina se v letu 2024 izvajajo tri intervencije, ki so podobne tistim iz prejšnjega programskega obdobja: Prestrukturiranje in preusmeritev vinogradov, Promocije vina v tretjih državah in Ukrepi informiranja o vinih Unije v državah članicah. Za te ukrepe je v obdobju 2023–2027 namenjenih 19,4 milijona EUR, sredstva pa bodo v celoti (100 %) financirana iz EU. Za prestrukturiranje vinogradov je bilo v letu 2024 izdanih 300 odločb v skupni vrednosti 4,1 milijona EUR za 158 ha vinogradov (75 ha v zahodni in 83 ha v vzhodni regiji). Za promocijo vina v tretjih državah je bilo v letu 2024 izdanih 89 odločb za 38 vinarjev, ki bodo skupaj prejeli 1,3 milijona EUR.

Na področju čebelarstva se v letu 2024 izvaja šest intervencij, ki so podobne tistim iz prejšnjega programskega obdobja: Prenos znanja v čebelarstvu, Podpora čebelarjem in čebelarskim društvom, Vzreja čebeljih matic, Raziskovalno delo na področju čebelarstva, Promocija in raziskava trga sektorja čebelarstva ter Kakovost in varnost čebeljih pridelkov. Za te ukrepe je bilo v letu 2024 objavljenih več javnih razpisov. Za obdobje 2023–2027 je za njih namenjenih 6,4 milijona EUR, sredstva pa bodo 50-odstotno sofinancirana s strani EU.

II. Steber: Intervencije za razvoj podeželja – V letu 2024 se nadaljuje hkratno izvajanje ukrepov iz PRP 2014–2020 in SN 2023–2027.

PRP 2014–2020: Evropska komisija je v letu 2024 potrdila dve spremembi PRP 2014–2020. V okviru 15. spremembe je bil zaradi poplav, ki so prizadele Slovenijo uveden nov podukrep M5.2 Podpora za obnovo kmetijskega zemljišča in potenciala kmetijske proizvodnje. Pri ukrepu M04 Naložbe v osnovna sredstva, pri izvajanju operacije Naložbe v zmanjšanje emisij toplogrednih plinov iz kmetijstva se povečuje stopnja sofinanciranja stroškov naložbe (s 30 na 50 %). Pri ukrepu M19 Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER se je povečal delež, ki ga posamezna lokalna akcijska skupina lahko nameni za podukrep M19.4 Podpora za tekoče stroške in stroške animacije (z 20 % na 25 %). Pri podukrepu M4.3 Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva, bo mogoče izvajati agromelioracije na kmetijskih zemljiščih, v okviru katerih se bo spodbujal predvsem odvoz naplavin in sanacija manjših plazov na območjih, ki so bila prizadeta v poplavah. Avgusta 2024 je bila potrjena 16. sprememba PRP, kjer je prišlo do usklajevanja načrtovanih zneskov z dejanskimi pri ukrepih M01 Prenos znanja in dejavnosti informiranja, M02 Službe za svetovanje,..., M04 Naložbe v osnovna sredstva, M06 Razvoj

kmetij in podjetij in M07 Podpora za širokopasovno infrastrukturo. Ta sprememba uvaža tudi zmanjšanje sredstev pri ukrepih M4 Naložbe v osnovna sredstva, M10 KOPOP, M11 Ekološko kmetovanje in M14 Dobrobit živali ter povečanje sredstev na ukrepu M13 OMD.

V letu 2024 je bilo v okviru PRP 2014–2020 objavljenih šest javnih razpisov v skupni vrednosti 22,2 milijonov EUR, pri čemer jih je bilo pet tudi že zaključenih. Dva javna razpisa sta bila objavljena pri ukrepu M04 Naložbe v osnovna sredstva, in sicer eden za podukrep M04.1 za podporo naložbam v zmanjšanje emisij toplogrednih plinov iz kmetijstva ter eden za podukrep M04.3, kjer se bo podpirala izvedba agromelioracij na kmetijskih zemljiščih. Objavljen je bil prvi javni razpis pri podukrepu M5.2 Podpora za obnovo kmetijskega zemljišča in potenciala kmetijske proizvodnje, ki sta bila prizadeta zaradi naravnih nesreč, slabih vremenskih razmer in katastrofičnih dogodkov. Trije javni razpisi pa so bili objavljeni za ukrep M08 Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje gozdov, dva pri podukrepu M8.3 Podpora za preprečevanje škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov, ter eden pri podukrepu M08.4 Podpora za odpravo škode v gozdovih zaradi gozdnih požarov ter naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov.

Preglednica 9: Izplačana sredstva PRP 2014–2020 po ukrepih (000 EUR) (do 31. 8. 2024)

Šifra	Ukrep	Razpoložljiva sredstva	Odobrena sredstva	Izplačana sredstva skupaj	Izplačana sredstva v letu 2022
M01	Prenos znanja in dejavnosti informiranja	4.943,62	5.418,91	4.809,44	539,2559
M2.1	Pomoč pri uporabi svetovalnih storitev	5.874,91	6.911,66	5.812,07	60,98907
M3.1	Podpora za sodelovanje v shemah kakovosti	2.911,00	2.976,43	2.804,42	18,14863
M04	Naložbe v osnovna sredstva	332.099,15	380.587,21	254.327,01	37.953,99
M05	Obnova potenciala kmetijske proizvodnje, prizadetega zaradi naravnih nesreč in katastrofičnih dogodkov	5.772,38			
M06	Razvoj kmetij in podjetij	142.992,37	143.209,16	119.287,60	3.040,83
M7.3	Podpora za širokopasovno infrastrukturo	6.927,95	10.344,80	416,84728	0
M08	Naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje gozdov	61.481,07	63.368,35	50.341,29	3.705,48
M09	Ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev	2.936,17	2.936,16	2.288,37	213,42375
M10	Kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila (KOPOP)	267.339,48	267.336,05	267.326,91	-12,53
M11	Ekološko kmetovanje (EK)	86.901,82	86.866,83	86.866,83	-35,47
M13	Območja z naravnimi ali drugimi omejitvami (OMD)	388.314,93	387.947,98	387.947,98	34.654,21
M14	Plačilo za dobrobit živali (DŽ)	50.691,47	50.687,60	50.687,60	-3,88
M16	Sodelovanje	24.461,40	27.076,97	18.803,83	2.560,97
M19	Leader	67.660,31	68.702,03	59.438,03	3.653,15
M21	Izjemna podpora kmetom in MSP (covid-19)	1.686,00	1.686,00	1.686,00	0
M22	Izjemna podpora kmetom in MSP (Ukrajinska kriza)	8.805,49	8.805,49	8.805,49	0,00
	Tehnična pomoč	40.757,88	3.371,47	3.371,47	0
	Zgodnje upokojevanje 2007–2013	3.371,47	36.499,83	36.499,83	484,82
	Skupaj	1.505.928,87	1.554.732,94	1.361.521,01	86.833,38

Vir: MKGP

Od začetka izvajanja programa PRP 2014–2020 pa do 31. avgusta 2024 je bilo za 17 ukrepov, tehnično pomoč in prenesene obveznosti za ukrep Zgodnje upokojevanje odobrenih 1,55 milijarde EUR. To predstavlja 103,2 % vseh razpoložljivih sredstev programa, pri čemer jih je bilo 1,36 milijarde EUR oziroma 90,4 % sredstev tudi že izplačanih. Samo v letu 2024 je bilo do konca avgusta izplačanih 86,8 milijona EUR.

SN 2023–2027: Leto 2024 je drugo leto izvajanja intervencij iz SN 2023–2027. V tem programskem obdobju se bo izvajalo 43 intervencij za katere je namenjeno 1,1 milijarde EUR. V primerjavi s prejšnjim programskim obdobjem se je povečalo število intervencij politike razvoja podeželja, ki se uveljavljajo prek zbirne vloge. V subvencijski kampanji 2024 so se na ta način izvajale naslednje intervencije: IRP01 Plačilo za naravne ali druge omejitve, IRP18 Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, IRP19 Ekološko kmetovanje, IRP23 Habitatski tipi in vrste na območjih Natura 2000, IRP27 Biotično varstvo rastlin, IRP28 Dobrobit živali, IRP42 Lokalne pasme in sorte ter IRP43 Ekološko čebelarjenje.

Intervencija IRP01 Plačilo za naravne ali druge omejitve je proizvodno nevezano plačilo, ki je namenjeno nadomestitvi dela dodatnih stroškov in izpada dohodka zaradi naravnih ali drugih omejitev značilnih za posamezno območje. V subvencijski kampanji 2024 je bilo vloženih 45.089 zahtevkov za 343.497 hektarjev površin (izplačanih bo okoli 59 milijonov EUR).

Intervencije IRP18 KOPOP so v SN 2023–2027 razdeljene v tri vsebinske sklope in se izvajajo v okviru treh podintervencij: Intervencija KOPOP podnebne spremembe (IRP18.1) prispeva k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam s tremi operacijami. Glavni namen teh operacij je zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov s spodbujanjem izboljšanja kakovosti krme in krmnih obrokov za govedo, prašiče pitance in drobnico. Velika večina (92 %) vloženih zahtevkov je bila namenjena izboljšanju kakovosti krme in načrtnemu krmljenju goveda. Za to podintervencijo je v letu 2024 predvideno okoli 230 tisoč EUR. Podintervencija KOPOP naravni viri (IRP18.2) prispeva k varovanju naravnih virov s 13 operacijami. Zahtevke je vložilo 10.609 KMG za 229.867 hektarjev površin, za katere bo v letu 2024 namenjeno okoli 40 milijonov EUR. Več kot četrtino vseh zahtevkov (28 %), ki obsegajo skoraj tretjino zaprosenih površin, je bilo vloženih za operacijo Vodni viri. Intervencija KOPOP biotska raznovrstnost (IRP18.3) prispeva k ohranjanju in izboljšanju biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti s 15 operacijami. Zahtevke je vložilo 4.285 KMG za 28.700 hektarjev površin, za katere je v letu 2024 predvideno okoli 5,9 milijona EUR. Več kot polovica zahtevkov je bilo vloženih za operacijo Posebni traviščni habitati, ki obsega 44 % zaprosenih površin.

Pri intervenciji IRP19 Ekološko kmetovanje je v okviru kampanje 2024 zahtevke oddalo 3.697 KMG za 53.886 hektarjev površin. Predvideva se, da bo za to intervencijo v letu 2024 izplačanih 14,2 milijona EUR. V okviru te intervencije je možno uveljavljati tudi podporo za pridelavo semenskega materiala kmetijskih rastlin. V ta namen je bilo leta 2024 vloženih 8 zahtevkov za 81 hektarjev površin.

Intervencija IRP23 Habitatski tipi in vrste na območju Natura 2000, ki prispeva k ohranjanju in izboljšanju stanja habitatnih tipov in vrst na območjih Natura 2000 z letom 2024 nadomešča intervencijo IRP20 Plačila NATURA 2000. V subvencijski kampanji 2024 je bilo vloženih 293 zahtevkov za 902 hektarja površin.

Intervencija IRP27 Biotično varstvo rastlin je namenjena zmanjšani uporabi kemičnih fitofarmacevtskih sredstev in s spodbujanjem nadstandardnih praks varstva rastlin pred škodljivimi organizmi prispeva k varovanju vodnih virov in tal. V subvencijski kampanji 2024 je bilo za vloženih 388 zahtevkov za 3.561 hektarjev površin, za kar se v letu 2024 predvideva 1,5 milijona EUR.

Intervencija IRP28 Dobrobit živali se izvaja na področju govedoreje, prašičereje, konjereje, perutninarstva in reje drobnice. V govedoreji je bilo možno, v primerjavi s predhodnim programskim obdobjem, poleg paše uveljavljati tri nove zahteve: izpust, izkoreninjenje goveje virusne diareje in vzreja telet. Za govedorejo je zahtevke oddalo 8.395 KMG za 91.374 GVŽ. Pri tem je bilo za pašo vloženih 6.879 zahtevkov za 85.254 GVŽ. Pri zahtevi izpust je bilo

vloženih 170 zahtevkov za 6.120 GVŽ. Za izvajanje aktivnosti za pridobitev statusa črede, proste goveje virusne diareje, je bilo vloženih 754 zahtevkov. Pri zahtevi vzreja telet, kjer mora biti teletom zagotovljeno več neovirane talne površine, je bilo vloženih 592 zahtevkov. V okviru subvencijske kampanje 2024 je zahtevke za prašičerejo oddalo 242 KMG, za drobnico pa je bilo oddanih 1.207 zahtevkov za 8.232 GVŽ. Tudi pri reji drobnice je bilo možno, v primerjavi s predhodno subvencijsko kampanjo, poleg paše uveljavljati dve novi zahtevi: hlevska reja in izpust. Glede na predhodno obdobje sta novi intervenciji za rejo konj in perutninarstvo. V konjereji je mogoče uveljavljati pašo konj in celoletni izpust; v letu 2024 je bilo vloženih 124 zahtevkov za 856 GVŽ. Pričela se je izvajati tudi podintervencija za perutninarstvo, v okviru katere se podpora dodeli za kokoši nesnice v alternativnih sistemih reje in za pitovne piščance; v subvencijski kampanji 2024 je zahtevke vložilo 42 KMG.

V SN 2023–2027 se kot samostojna intervencija izvaja tudi intervencija IRP42 Lokalne pasme in sorte, ki bo prispevala k ohranjanju genskih virov. Operacija Lokalne pasme je namenjena ohranjanju lokalnih pasem domačih živali, ki jim grozi prenehanje reje, ohranjanju njihove genske raznovrstnosti in preprečevanju izgube biološkega materiala, prilagojenega določenemu okolju. Podporo je mogoče uveljavljati za govedo, prašiče, konje, perutnino in rejo drobnice. Za to operacijo je bilo v letu 2024 vloženih 1.270 zahtevkov za 8.191 GVŽ. Največ zahtevkov je bilo vloženih na področju konjereje (512 zahtevkov za 3.271 GVŽ). Operacija Lokalne sorte pa je namenjena varovanju in ohranjanju izvirnih lastnosti in genske variabilnosti lokalnih sort kmetijskih rastlin. V okviru kampanje zbirnih vlog 2024 je bilo za to operacijo vloženih 2.792 zahtevkov za 31.216 hektarjev površin.

Namen Intervencije IRP43 Ekološko čebelarjenje je spodbujati kmetijska gospodarstva za izvajanje naravi prijaznega načina kmetovanja, ki prispeva k ohranjanju in izboljševanju biotske raznovrstnosti ter k ohranjanju in varovanju okolja. V okviru subvencijske kampanje 2024 je zahtevke oddalo 127 KMG. Predvidena višina sredstev za ta namen znaša okoli 250 tisoč EUR.

Preko javnega naročila se izvaja IRP34 Ohranjanje, trajnostna raba in razvoj rastlinskih genskih virov v kmetijstvu, namenjena dejavnostim, ki podpirajo ohranjanje rastlinskih genskih virov in situ in ex situ. Za njeno izvajanje se v letu 2024 namenja 350 tisoč EUR.

Še vedno se večina intervencij razvoja podeželja izvaja preko javnih razpisov. Do konca avgusta 2024 je bilo za 11 intervencij objavljenih 17 javnih razpisov (od tega 13 v letu 2024) v skupni višini 78 milijonov EUR, pri čemer so pri štirih intervencijah obdelali vloge in odobrili sredstva v višini 3,6 milijona EUR. Največ sredstev je bilo odobrenih pri intervenciji IRP24 Podpora za vzpostavitev gospodarstev mladih kmetov (2,6 mio EUR). Na razpisu za intervencijo IRP11 Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti je bilo odobrenih 131 vlog v skupni višini 437 tisoč EUR. Začele so se izvajati tudi aktivnosti pri intervenciji IRP32 Izmenjava znanja in prenos informacij ter usposabljanja svetovalcev, kjer je bila odobrena ena vloga za prenos informacij s področja intervencije Dobrobit živali v višini 285 tisoč EUR. Novost predstavlja intervencija IRP30 Medgeneracijski prenos znanja, ki je namenjena prenosnikom, ki prenesejo kmetijsko gospodarstvo na prevzemnika v okviru nasledstva (na prvem javnem razpisu je bilo odobrenih 21 vlog v skupni višini 226 tisoč EUR).

Do konca avgusta 2024 je bilo za dve intervenciji razvoja podeželja, ki se izvajata preko javnih razpisov izplačanih približno 2,3 milijona EUR (1,8 mio EUR za vzpostavitev gospodarstev mladih kmetov in 0,4 mio EUR za novo sodelovanje v shemah kakovosti).

4.2 Drugi ukrepi, financirani s sredstvi EU

EU poleg ukrepov SKP delno ali v celoti financira tudi nekatere druge ukrepe, ki so po obsegu financiranja manjši. Gre za nabor ukrepov s področij promocije in porabe kmetijskih proizvodov, veterinarstva, varstva rastlin, varne hrane ter nekaterih raziskovalnih projektov.

Bolj prepoznaven ukrep, ki je podprt s sredstvi EU, je izvajanje šolske sheme za sadje, zelenjavo in mleko. Leta 2023 je bila sprejeta nova Strategija za izvajanje šolske sheme v Sloveniji, ki velja za obdobje šestih šolskih let (2023/2024–2028/2029). Shema je namenjena razdeljevanju brezplačnega obroka sadja in zelenjave ter mleka in mlečnih izdelkov otrokom v izobraževalnih ustanovah. Za šest letno obdobje je skupaj predvidenih okoli 9,5 milijona EUR (EU: 5,8 mio EUR, SLO: 3,7 mio EUR) oziroma okoli 1,6 milijona EUR letno. Od tega je okoli 75 % sredstev namenjenih sadju in zelenjavi, preostalo pa mleku in mlečnim izdelkom.

V določenih letih so s sredstvi EU podprti tudi nekateri izredni nacionalni ukrepi, ki so opisani v naslednjem poglavju.

4.3 Nacionalni ukrepi

Redni nacionalni ukrepi – Med redne ukrepe sodi sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov, nasadov in plodov pred nevarnostjo toče, požara, udara strele, pozebe, poplave in viharja ter zavarovanje živali pred nevarnostjo pogina, zakola ali usmrčitve zaradi bolezni. V letih 2023 in 2024 znaša stopnja sofinanciranja za celotno kmetijsko proizvodnjo 60 % obračunane zavarovalne premije (v letih 2021 in 2022 je bila stopnja sofinanciranja 55-odstotna).

Z letom 2024 se na področju vina, neodvisno od sektorskih intervencij v okviru SN 2023–2027, izvaja tudi *de minimis* ukrep, in sicer podpora vinskemu sektorju pri sejemskih in promocijskih dejavnostih. Ta ukrep je del Uredbe o podpori vinarskemu sektorju na ciljnih trgih. Odločbe bodo izdane konec leta 2024.

Redno se izvajajo tudi različne oblike podpor za promocijske in tržne dejavnosti (npr. tradicionalni slovenski zajtrk), za zemljiške operacije (npr. odpravljanje zaraščanja) ter za številne splošne storitve za kmetijstvo (dejavnosti javnih služb in zavodov, strokovne naloge, izobraževanje in raziskovanje, nadzor kakovosti itd.). V skupino rednih ukrepov sodi tudi pomoč ob nepredvidljivih dogodkih (npr. pomoč kmetijskim gospodarstvom, prizadetim zaradi požara, strele, smrti, invalidnosti ipd.).

Izredne pomoči v kmetijstvu v letu 2024 – V primeru izrednih dogodkov v kmetijstvu, kot so naravne nesreče ali nestabilne razmere na trgih, država izvaja ukrepe, namenjene blažitvi negativnih vplivov na dohodke kmetov. Ti ukrepi so izredni in se izvajajo glede na specifične dogodke v posameznem letu. Za nekatere ukrepe so lahko na voljo dodatna finančna sredstva iz proračuna EU.

Preglednica 10: Ocena izrednih plačil kmetijstvu v letu 2024

	Vir financiranja (SLO / EU)	Predvidena izplačila (mio EUR)*
Naravne nesreče		
Poplave 2023	SLO + EU	19,2
Pomoč v primarni kmetijski proizvodnji za škode zaradi pozeb, toče in poplav	SLO	1,7
Pozeba 2023	SLO	5,3
Toča 2023	SLO	7,8
Drugo		
Pomoč zaradi težav v sektorju pšenice	SLO	2,8
Pomoč za odpravo škode zaradi zlate trsne rumenice	SLO	NA**
Nadomestilo za škodo v čebelarstvu	SLO	0,2
Pomoč ribičem zaradi oviranega gospodarskega ulova	SLO	NA**
Nadomestilo za škodo zaradi množičnega pogina klapavic zaradi naravnih plenilcev	SLO	0,3

* Začasni podatki.

** NA: Ocena izplačil še ni znana. Izplačila so predvidena za konec leta 2024

Vir: povzeto po MKGP, ARSKTRP

Poplave 2023

Poplave v avgustu 2023 so po vsej državi povzročile veliko škode v kmetijstvu. Končna ocena neposredne škode na kmetijskih zemljiščih je znašala 70,9 milijona EUR, na živalih 1,3 milijona EUR, na opremi in zalogah v kmetijstvu in ribištvi 5,2 milijona EUR, v primarni kmetijski proizvodnji pa 4,1 milijona EUR. Za odpravo posledic škode po poplavah v kmetijstvu je pristojno ministrstvo pripravilo več oblik pomoči:

- *Program odprave posledic škode v gospodarstvu, ki se nanaša na škodo v primarni kmetijski proizvodnji, zaradi poplav in zemeljskih plazov 4. avgusta 2023:* v okviru tega programa se ureja škoda na sredstvih v primarni kmetijski proizvodnji, ki je nastala zaradi poplav in zemeljskih plazov. Upošteva se škoda na premičninah, živalih in zalogah. Državna pomoč se izplača v višini do največ 45 % oziroma do 60 % pri škodi na strojih in opremi ter pri škodi zaradi uničenja zalog, ki so bile zavarovane proti naravnim nesrečam. Za leto 2024 je v proračunski rezervi zagotovljenih 4 milijone EUR, do zdaj pa je bilo izdanih 180 odločb v skupnem znesku 1,1 milijona EUR.

- *Program odprave posledic škode v kmetijstvu zaradi pozebe od 3. do 7. aprila 2023, neurij s točo od 10. maja do 1. avgusta 2023 in poplav od 3. do 6. avgusta in od 28. do 31. avgusta 2023:* ta program obsega tudi odpravo škode na kmetijskih pridelkih, povzročeno s poplavami. Za leto 2024 je za škodo po poplavah zagotovljenih 2,6 milijona EUR. Pomoč bo predvidoma izplačana za približno 1.600 hektarjev kmetijskih površin (459 oškodovancev).

- *Odlok o zagotavljanju nujne finančne pomoči za ublažitev premoženjske škode na kmečkih in poslovnih stavbah ter kmetijskih zemljiščih zaradi poplav in plazov avgusta 2023:* ta odlok predstavlja pravno podlago za izplačila kmetom iz kmetijske rezerve EU za leto 2024. Za ta namen je bilo iz Evropske unije zagotovljenih približno 8,6 milijona EUR, ki so tudi že izplačani (za 63 odločb).

- *Ukrep Podpora za obnovo kmetijskega zemljišča in potenciala kmetijske proizvodnje, ki sta bila prizadeta zaradi naravnih nesreč, slabih vremenskih razmer in katastrofičnih dogodkov (podukrep M5.2):* ukrep, sprejet s 15. spremembo programa PRP 2014–2020, je namenjen sanaciji po poplavah. Za ukrep je zagotovljenih 9 milijonov EUR. Do zdaj je bilo izdanih 74 pozitivnih odločb, s katerimi je bilo izplačanih 3,2 milijona EUR.

- *Zakon o interventnih ukrepih za odpravo posledic poplav in zemeljskih plazov iz avgusta 2023:* v okviru tega zakona se zagotovi izplačilo enkratne solidarnostne pomoči kmetom v

višini 668,21 EUR. Pomoč je bila februarja 2024 izplačana 14 posameznikom v skupnem znesku 9.354,94 EUR.

- *Uredba o pomoči za samozaposlene kmete*: samozaposleni kmetje, ki so oproščeni plačila prispevkov delodajalcev za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter zaradi posledic avgustovskih poplav 2023 ne morejo opravljati dejavnosti ali jo opravljajo v bistveno zmanjšanem obsegu, so bili za mesece od avgusta do decembra 2023 upravičeni do mesečnega izplačila v višini 1.020 EUR. Denarno pomoč zagotovi Finančna uprava RS.

- *Program odprave posledic škode v gospodarstvu, ki se nanaša na škodo v sektorju ribištva in akvakulture, zaradi poplav in zemeljskih plazov 4. avgusta 2023*: poplave v letu 2023 so močno prizadele tudi sektor ribištva in akvakulture. Ocenjena škoda, ki so jo oškodovani subjekti prijavili, znaša več kot 1 milijon EUR, od tega 0,3 milijona EUR na premičninah in zalogah ter 0,7 milijona EUR na gojenih ribah. Višina pomoči za škodo v sektorju ribištva in akvakulture znaša največ 45 % upravičene škode na strojih in drugi opremi ter škode, nastale zaradi uničenja zalog. Pomoč za zavarovane stroje in opremo ter zaloge, ki so bile zavarovane proti naravni nesreči, znaša do največ 60 %. Za to pomoč je iz proračunske rezerve zagotovljenih 0,6 milijona EUR.

Pomoč v primarni kmetijski proizvodnji za odpravo škode zaradi pozeb, toče in poplav

Odlok o finančni pomoči za odpravo posledic škode v kmetijstvu zaradi pozebe, neurij s točo in poplav leta 2023 je bil pripravljen kot odziv na škodo, ki so jo na nekaterih gospodarstvih povzročili pozeba, neurja s točo in poplave. Te naravne nesreče so na nekaterih kmetijah povzročile 100 % uničenje kmetijskih pridelkov, trajnih nasadov in izgubo plemenske živine. Finančna pomoč se dodeli upravičencu za posamezni kmetijski pridelek ter za uničena ali v celoti izgubljena proizvodna sredstva, kot so trajni nasadi in plemenska živina. Pomoč se je dodelila v višini 30 % ocenjene neposredne škode, pri čemer je najnižji znesek pomoči 100 EUR. Zagotovljenih je bilo do 2 milijona EUR sredstev, pri čemer je bilo izplačanih že 1,7 milijona EUR za 582 zadev.

Pozeba 2023

Program odprave posledic škode v kmetijstvu zaradi pozebe od 3. do 7. aprila 2023, neurij s točo od 10. maja do 1. avgusta 2023 in poplav od 3. do 6. avgusta in od 28. do 31. avgusta 2023 obsega tudi odpravo škode na kmetijskih pridelkih, povzročeno s pozebo. Za državno pomoč iz tega naslova je namenjenih do 5,3 milijona EUR, in sicer za približno 820 hektarjev kmetijskih površin (307 oškodovancev).

Toča 2023

Program odprave posledic škode v kmetijstvu zaradi pozebe od 3. do 7. aprila 2023, neurij s točo od 10. maja do 1. avgusta 2023 in poplav od 3. do 6. avgusta in od 28. do 31. avgusta 2023 obsega tudi odpravo škode na kmetijskih pridelkih, povzročeno z neurji s točo. Za državno pomoč iz tega naslova je namenjenih do 7,8 milijona EUR, in sicer za približno 4.400 hektarjev kmetijskih površin (1.301 oškodovancev).

Pomoč zaradi težav v sektorju pšenice

Pridelovalci pšenice so se v letu 2023 soočali z večjimi stroški pridelave (predvsem zaradi rasti cen semena in sredstev za varstvo rastlin) ter nizkimi odkupnimi cenami. Finančna pomoč, določena z *Odlokom o finančni pomoči zaradi težav v sektorju pšenice v letu 2023*, bo pridelovalcem pšenice vsaj delno omilila dohodkovno neravnovesje, nastalo v tem letu. Višina finančne pomoči znaša 115 EUR/ha za ugotovljeno površino pšenice, prijavljeno v zbirni vlogi za leto 2023. Predvidena skupna višina pomoči je 2,8 milijona EUR.

Pomoč za odpravo škode zaradi zlate trsne rumenice

Kot v letu 2023 bo tudi v letu 2024 izplačana pomoč za odpravo škode zaradi zlate trsne rumenice. Pomoč je namenjena vinogradnikom na okuženih območjih zlate trsne rumenice za odstranjene in uničene simptomatične trse v vinogradih, ki imajo do 20 % simptomatičnih trsov. Do nadomestila so upravičeni vinogradniki, vpisani v register kmetijskih gospodarstev, ki izpolnjujejo pogoje v skladu z *Uredbo o ukrepih za zatiranje in preprečevanje širjenja zlate trsne rumenice*. Vloge so še v obravnavi, odločbe pa bodo izdane v decembru 2024.

Nadomestilo za škodo v čebelarstvu

Pomoč je bila izplačana čebelarjem za škodo v letu 2023, ko se je zaradi slabih vremenskih razmer zmanjšalo medenje medovitih rastlin. Upravičeni so bili čebelarji, vpisani v Centralni register čebelnjakov in ki so izpolnjevali pogoje za pridobitev finančne pomoči iz *Odloka o finančni pomoči za nadomestilo škode v čebelarstvu v letu 2023*. Pomoč je v letu 2024 prejelo približno 60 čebelarjev v skupni višini 0,2 milijona EUR.

Pomoč ribičem zaradi oviranega gospodarskega ulova

Imetniki dovoljenja za gospodarski ribolov, ki so zaradi oviranega ribolova utrpeli izpad dohodka, so upravičeni do finančnega nadomestila, če izpolnjujejo pogoje, določene v Zakonu o spremembah *Zakona o ureditvi določenih vprašanj zaradi končne razsodbe arbitražnega sodišča, ki temelji na Arbitražnem sporazumu med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške*. Na podlagi izdanih odločb bo izplačanih slabih 0,2 milijona EUR.

– Nadomestilo za škodo zaradi množičnega pogina klapavic zaradi naravnih plenilcev

Slovenski školjkarji so se soočili z izpadom letine klapavic. Do nadomestila so upravičeni gojitelji klapavic, ki so dejavni v proizvodnji akvakulture in so v letu 2024 utrpeli škodo zaradi množičnega pogina klapavic, ki so ga povzročili naravni plenilci. Upravičenci morajo izpolnjevati tudi druge pogoje iz *Odloka o finančnem nadomestilu za škodo zaradi množičnega pogina klapavic zaradi naravnih plenilcev v letu 2024*. Za pomoč je skupaj zagotovljenih 0,3 milijona EUR.

5 PRVA OCENA EKONOMSKIH REZULTATOV KMETIJSTVA

Dohodki v kmetijstvu bodo v letu 2024 po prvih ocenah (ocena KIS na podlagi razpoložljivih statističnih podatkov in ekspertnih ocen) višji kot v letu prej, še vedno pa nižji od dolgoletnega povprečja. Razlog za dvig dohodkov v primerjavi s predhodnim letom je predvsem večji obseg rastlinske pridelave, najbolj pridelave sadja, ob približno podobni ravni cen kmetijskih proizvodov na agregatni ravni³ in vrednosti vmesne potrošnje ter manjših proračunskih podporah.

Po prvih ocenah bo k večjemu obsegu kmetijske proizvodnje (za približno 5 %) prispeval večji obseg rastlinske pridelave (za približno 8 %), medtem ko bo obseg živinoreje le malce večji v primerjavi z letom prej. Vrednost kmetijske proizvodnje bo višja, predvsem zaradi večjega obsega pridelave in nekoliko višjih cen v rastlinski pridelavi. Vrednost vmesne potrošnje (stroškov pridelave) bo na podobni ravni kot v letu prej, prav tako njen skupni obseg, cene pa v povprečju nižje. Najobčutnejše so se zmanjšali stroški gnojil, energentov, nekoliko pa tudi stroški fitofarmaceutskih sredstev. Vrednost vmesne porabe krme bo zaradi večje razpoložljivosti letošnje doma pridelane krme večja kot leto prej. Faktorski dohodek kmetijstva bo po oceni KIS v letu 2024 višji (za vsaj desetino) kot v ekonomsko skromnem predhodnem letu, vendar podpovprečen in med ekonomsko manj uspešnimi leti v daljšem časovnem obdobju.

V okviru rastlinske pridelave bodo po prvih ocenah kazalci dohodka na agregatni ravni veliko boljši pri pridelavi sadja (predvsem zaradi večjega pridelka). V primerjavi z letom 2023 bodo višji tudi dohodki pri pridelavi krompirja (ob nespremenjenih cenah občutno večja pridelava), zelenjadnic (višje cene, nekoliko večja pridelava), žit (večji pridelek pšenice, višje cene kornice za zrnje) ter pri pridelavi industrijskih rastlin (predvsem zaradi večjih pridelkov pri oljnicah). Nekoliko slabši ekonomski rezultati kot v predhodnem letu pa so zaradi nižjih cen v letu 2024 ocenjeni za pridelavo krmnih rastlin, medtem ko bodo v vinogradništvu in vinarstvu slabši ekonomski rezultati posledica manjšega pridelka grozdja, višje cene grozdja in vina pa bodo poslabšanje ekonomskega rezultata zgolj omilile.

V živinoreji so na agregatni ravni ocenjeni ekonomski rezultati podobni rezultatom v letu 2023, pri čemer so nekoliko slabše napovedi za prirejo živali kot za prirejo živalskih proizvodov. Boljši rezultati so ocenjeni za govedo in drobnico (približno enaka prireja kot v letu prej, višje cene). Mnogo slabši bodo dohodki v prašičereji (manjša prireja, nižje cene) in v perutninarstvu (občutno nižje cene). Vrednost živalskih proizvodov bo v letu 2024 nekoliko večja kot v letu prej zaradi občutno boljše letine medu, poslabšanje ekonomskih rezultatov pa je zaradi manjše prireje ocenjeno za prirejo jajc in zaradi nižjih cen tudi za prirejo mleka.

Proračunske podpore, ki so ključni element stabilizacije kmetijskih dohodkov, bodo v letu 2024 po prvih ocenah nekoliko nižje kot leto prej (ocena KIS), kar bo predvsem posledica nižjih izplačil iz naslova izrednih ukrepov za blaženje posledic različnih naravnih nesreč.

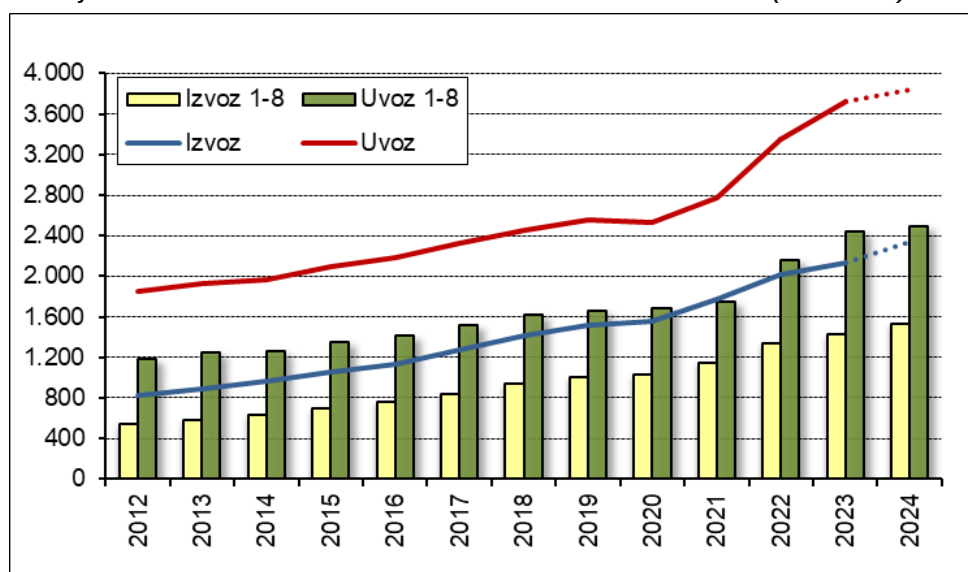
³ Agregatni indeksi cen, ki izhajajo iz podatkov ekonomskih računov za kmetijstvo, niso povsem primerljivi z indeksi cen, ki jih izkazuje statistika cen in so podani v poglavju 3. Razlike so predvsem v utežeh, ki so uporabljene za izračun agregatnih indeksov.

6 ZUNANJA TRGOVINA Z AGROŽIVILSKIMI PROIZVODI

Začasni podatki o blagovni menjavi Slovenije s tujino za leto 2024 kažejo, da bo vrednost skupne blagovne menjave agroživilskih proizvodov preseгла vrednost v predhodnem letu. V obdobju od januarja do avgusta 2024 je vrednostni izvoz agroživilskih proizvodov znašal 1.533 milijonov EUR (+8 % glede na leto 2023), uvoz pa 2.499 milijonov EUR (+2 % glede na leto 2023); pri tem je bila pokritost uvoza z izvozom 61-odstotna. Oba trgovinska tokova sta se na agregatu agroživilstva povečala tudi količinsko. Po oceni se bo rast izvoza in uvoza nadaljevala tudi v preostalih mesecih, pri čemer bo zunanjetrgovinski primanjkljaj ob koncu leta manjši kot v letu prej zaradi višje stopnje rasti izvoza.

Slika 5: Izvoz in uvoz agroživilskih proizvodov v obdobju januar–avgust 2012–2024 in januar–december 2012–2023 ter ocena za leto 2024 (mio EUR)

* Začasni podatki.

Vir: SURS, KIS (obdelava in ocena 2024)

Izvoz – Vrednostni izvoz se je v obdobju januar–avgust 2024 v primerjavi z istim obdobjem v predhodnem letu povečal v vseh pomembnejših skupinah agroživilskih proizvodov. Najbolj izrazito se je povečal izvoz raznih živil⁴ (+28 %) ter sadja (+14 %), opaznejše povečanje vrednosti izvoza pa je bilo zabeleženo še pri izdelkih iz žit, moke, škroba ali mleka (+8 %). V prvih osmih mesecih leta 2024 se je vrednostno povečal tudi izvoz večine ostalih skupin agroživilskih proizvodov, ki so v strukturi manj pomembne. Tako kot v preteklih letih so razna živila prispevala največji delež v strukturi celotnega izvoza agroživilstva. Ta se je povečal iz 21 % na 25 %. Drugo mesto so zasedali mleko in mlečni proizvodi, jajca ter med (delež v izvozu: 12 %); delež te skupine se je zmanjšal za eno odstotno točko. Na tretjem mestu so sledile pijače, alkoholi in kis (delež v izvozu: 9 %), ki so ohranile podoben delež v strukturi.

Uvoz – Vrednostni uvoz se je od pomembnejših agroživilskih proizvodov najbolj povečal pri skupini pijače, alkoholi in kis (+11 %), sledijo skupine meso (+10 %), mlečni izdelki, jajca in med (+8 %), izdelki iz žit, moke, škroba ali mleka in razna živila (obe skupini +7 %), zmanjšal pa se je uvoz krme (–6 %). Od ostalih skupin agroživilskih proizvodov, ki v strukturi uvoza zasedajo manjše deleže, se je vrednostni uvoz v prvih osmih mesecih leta 2024 v primerjavi

⁴ Skupina razna živila zajema ekstrakte, esence in koncentrate kave, čaja in kavnih nadomestkov, kvas in pecilne praške, pripravke za omake in pripravljene omake, mešanice začimb, gorčico, juhe in pripravke za juhe, homogenizirana sestavljena živila, sladoled in druge ledene sladice ter nekatera druga živila.

s predhodnim letom najbolj povečal pri kakavu in kakavovih izdelkih (+23 %), znatno manjši pa je bil uvoz žita (–28 %). Največji delež v vrednostni strukturi uvoza so po začasni podatkih prispevali agroživilski proizvodi iz skupin meso, razna živila (obe skupini z 9-odstotnim deležem), sadje, izdelki iz žit, moke škroba ali mleka, ter pijače, alkoholi in kis (vse tri skupine z 8-odstotnim deležem v strukturi).

Preglednica 11: Izvoz in uvoz agroživilstva po skupinah blaga; leto 2023 ter obdobje januar–avgust v letih 2023 in 2024

CT	Ime	IZVOZ				UVOZ			
		000 EUR		Indeks 1-8 2024*	1-8 2023	000 EUR		Indeks 1-8 2024*	1-8 2023
		1-8	1-8			1-8	1-8		
		2023	2023	2024*		2023	2023	2024*	
01	Žive živali	94.115	65.942	61.652	93,5	45.263	25.159	25.101	99,8
02	Meso in drugi užitni klavn. proizv.	153.182	102.494	104.954	102,4	328.228	205.290	226.724	110,4
03	Ribe, raki	27.574	18.332	20.301	110,7	101.434	71.493	70.358	98,4
04	Mlečni izdelki, jajca, med	271.573	180.604	184.197	102,0	262.703	172.444	185.933	107,8
05	Proizvodi živalskega porekla	3.548	2.357	1.876	79,6	8.893	5.525	6.531	118,2
06	Živo drevje, čebulnice, cvetje	16.433	12.854	15.493	120,5	69.539	48.915	49.242	100,7
07	Užitne vrtnine	40.983	22.564	34.735	153,9	187.044	140.491	137.173	97,6
08	Užitno sadje	85.656	61.336	70.079	114,3	279.658	194.581	194.667	100,0
09	Kava, čaj, začimbe	58.235	38.975	38.477	98,7	115.059	73.253	68.793	93,9
10	Žita	76.810	48.624	43.986	90,5	139.198	87.129	62.596	71,8
11	Proizvodi mlinске industrije	15.205	10.170	11.379	111,9	62.569	42.039	33.480	79,6
12	Oljna semena in plodovi	48.916	26.960	26.216	97,2	56.887	35.744	37.116	103,8
13	Šelak, gume, rastl. sok, ekstrakti	16.470	9.504	11.121	117,0	20.300	13.752	13.419	97,6
14	Rastlinski material za pletarstvo	111	79	102	129,2	1.288	876	760	86,8
15	Masti in olja	57.409	36.447	38.106	104,6	118.210	77.538	79.862	103,0
16	Izdelki iz mesa	176.529	118.178	122.170	103,4	131.463	86.057	91.936	106,8
17	Sladkor in sladk. proizvodi	76.861	49.108	32.537	66,3	158.711	98.428	72.257	73,4
18	Kakav in kakavovi izdelki	46.323	27.813	37.345	134,3	152.645	85.015	104.379	122,8
19	Izd. iz žit, moke, škroba ali mleka	116.480	72.709	78.827	108,4	297.286	189.597	203.628	107,4
20	Izdelki iz vrtnin, sadja	29.036	19.550	19.685	100,7	166.212	106.288	122.655	115,4
21	Razna živila	426.295	300.971	384.947	127,9	291.425	199.141	213.305	107,1
22	Pijače, alkoholi in kis	204.347	136.392	141.401	103,7	274.487	183.967	204.217	111,0
23	Ostanki in odpadki živil, krma	87.563	57.170	48.827	85,4	268.182	177.114	167.170	94,4
24	Tobak	4.868	3.385	4.366	129,0	180.613	120.206	127.509	106,1
Skupaj agroživilski proizvodi		2.134.521	1.422.518	1.532.779	107,8	3.717.298	2.440.040	2.498.810	102,4

* Začasni podatki.

Vir: SURS, obdelava KIS

Trgovinska bilanca in regionalna struktura – Na podlagi začasni podatkov za prvih osem mesecev Slovenija tudi leta 2024 na agregatu agroživilstva ostaja neto uvoznica, saj pri večini agroživilskih proizvodov izkazuje trgovinski primanjkljaj. Pozitivna zunanjetrgovinska bilanca (izvoz presega uvoz) pa je bila zabeležena pri skupinah razna živila, žive živali ter izdelki iz mesa. Pri teh skupinah, z izjemo raznih živil, se je pozitivna zunanjetrgovinska bilanca poslabšala.

V obdobju od januarja do avgusta 2024 je Slovenija kot do sedaj pretežno trgovala z državami članicami EU. Pri izvozu so bile najpomembnejše trgovinske partnerice Hrvaška, Italija in Avstrija; izvoz v te tri države je obsegal 46 % celotnega izvoza agroživilstva. Na strani uvoza pa so bile najpomembnejše partnerice Hrvaška, Italija in Nemčija, skupni delež teh držav v celotnem uvozu je znašal 43 %.

7 STRUKTURA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV V SLOVENIJI V LETU 2023

Novembra 2023 so bili objavljeni prvi začasni podatki vzorčnega popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2023 o rabi kmetijskih zemljišč in živinoreji na kmetijskih gospodarstvih (v nadaljnjem besedilu: KMG) v Sloveniji. Zaradi spremenjene metodologije podatki niso neposredno primerljivi s prejšnjimi podatki o strukturi kmetijskih gospodarstev. Zato so na Statističnem uradu podatke iz popisa kmetijstva 2020 preračunali na primerljiv nivo in tako omogočili primerjavo z letom 2023. Po napovedih bodo končni podatki popisa za leto 2023 objavljeni v decembru 2024.

Število kmetijskih gospodarstev in raba zemljišč

Po podatkih vzorčnega popisa kmetijstva iz leta 2023 se je v Sloveniji s kmetijsko dejavnostjo ukvarjalo 50.531 KMG. V primerjavi s popisom iz leta 2020, se je število KMG zmanjšalo za 7 % (za 4.068 KMG). Od vseh KMG, ki se ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo, jih je 50.467 obdelovalo kmetijska zemljišča v uporabi (KZU). Glede na rabo kmetijskih zemljišč se je število KMG v letu 2023 v primerjavi z letom 2020 zmanjšalo pri tistih KMG, ki imajo trajne nasade (–6 %), medtem ko je število KMG s travniki in pašniki ostalo nespremenjeno. Število KMG, ki obdelujejo njive pa se je malenkost povečalo (+1 %).

Preglednica 12: Število KMG in površina KZU po vrstah rabe; 2020, 2023

	Število KMG		Indeks 2023/20	Površina rabe (ha)		Indeks 2023/20	Povprečna površina (ha/KMG)		Indeks 2023/20
	2020	2023*		2020	2023*		2020	2023*	
Površina KZU	54.136	50.467	93,2	436.739	447.158	102,4	8,1	8,9	109,8
Njive	43.072	43.481	100,9	168.397	170.495	101,2	3,9	3,9	100,3
Trajni nasadi	33.846	31.765	93,9	27.697	25.959	93,7	0,8	0,8	99,9
Trajni travniki in pašniki**	42.610	42.598	100,0	240.646	250.705	104,2	5,6	5,9	104,2

* Začasni podatki

**Skupni travniki in pašniki niso vključeni.

Vir: SURS

V letu 2023 so KMG uporabljala nekaj več kot 447 tisoč hektarjev KZU. V primerjavi s podatki iz leta 2020 se je skupna površina KZU povečala za 10.419 hektarjev oziroma za dobra 2 %. K temu so največ prispevale večje površine trajnih travnikov in pašnikov, ki so se povečale za več kot 10 tisoč ha (+4 %), medtem ko je bilo njiv za dobrih dva tisoč hektarjev več (+1 %). Površine trajnih nasadov so se v zadnjih treh letih zmanjšale za 6 %.

V strukturi rabe KZU trajni travniki in pašniki še vedno sestavljajo več kot polovico vseh KZU (56 %), temu sledijo njive (38 %) in trajni nasadi s 6 %. V primerjavi s popisom KMG iz leta 2020 se ti deleži niso bistveno spremenili. Ker se je število KMG s KZU med letoma 2020 in 2023 zmanjšalo, površina KZU pa se je povečala, se je povprečna velikost KMG povečala z 8,1 hektarja v letu 2020 na 8,9 hektarja v letu 2023 (+10 %). Glede na posamezne vrste rabe se je najbolj povečala povprečna površina trajnih travnikov in pašnikov (+4 %), medtem ko se povprečni površini njiv in trajnih nasadov na KMG praktično nista spremenili.

Spremembe velikostne strukture KMG med letoma 2020 in 2023 kažejo, da poteka proces koncentracije KMG. Vedno več KMG se uvršča v velikostni razred nad 20 hektarjev KZU; ta v strukturi v letu 2023 sestavljajo 8,5 % vseh KMG (leta 2020: 7,0 %). To pomeni, da se je število gospodarstev, ki imajo v uporabi nad 20 hektarjev KZU, v primerjavi z letom 2020 povečalo za dobro desetino (+13 %), medtem ko se je število KMG v najmanjših velikostnih razredih zmanjšalo za 14 %.

Preglednica 13: Število KMG po velikostnih razredih KZU; 2020, 2023

	Število KMG		Indeks 2023/20	Struktura (%)	
	2020	2023*		2020	2023*
Do pod 5 ha KZU	27.295	23.383	85,7	50,0	46,3
Od 5 do pod 20 ha KZU	23.489	22.854	97,3	43,0	45,2
20 ha KZU ali več	3.815	4.294	112,6	7,0	8,5
Skupaj	54.599	50.531	92,5	100,0	100,0

* Začasni podatki

Vir: SURS

Podoben trend je značilen tudi za površino KZU, ki jo KMG v posameznem velikostnem razredu obdelujejo. V velikostnem razredu nad 20 hektarjev KZU so tako v letu 2023 KMG obdelovala nekaj več kot 182 tisoč hektarjev, kar je 13 % več kot v letu 2000, medtem ko se je površina KZU v manjših velikostnih razredih zmanjšala. KMG v velikostnih razredih nad 20 hektarjev KZU obdelujejo 41 % vseh KZU, kar je za 4 odstotne točke več kot leta 2020.

Preglednica 14: Kmetijska zemljišča v uporabi po velikostnih razredih; 2020, 2023

	Površina KZU (ha)		Indeks 2023/20	Struktura (%)	
	2020	2023*		2020	2023*
Do pod 5 ha KZU	58.588	57.590	98,3	13,4	12,9
Od 5 do pod 20 ha KZU	216.353	207.155	95,7	49,5	46,3
20 ha KZU ali več	161.799	182.413	112,7	37,0	40,8
Skupaj	436.740	447.158	102,4	100,0	100,0

* Začasni podatki

Vir: SURS

Živinoreja

Konec novembra 2023 so bili objavljeni podatki o številu KMG, ki redijo najbolj pogoste vrste živali. Potrebno je opozoriti, da je bilo število živine ob popisu leta 2023 povzeto na drugi presečni datum (1. junij 2023) kot v letu 2020 (1. februar 2020). Ker se številčnost posameznih kategorij živali sezonsko spreminja, se v primerjavah pri drobnici osredotočamo na plemenske kategorije živali, ki so med letom stabilnejše.

Leta 2023 je bilo v Sloveniji med živinorejskimi gospodarstvi največ takšnih, ki so redila perutnino. Redili so jo na 24.879 KMG, kar predstavlja skoraj polovico vseh KMG. V primerjavi z letom 2020 se je njihovo število povečalo za 2.739, oziroma za 12 %. Povečalo se je tudi število KMG, ki redijo prašiče (za 1.792 KMG oz. 16 %) in plemenske ovce (za 168 KMG oz. 4 %), medtem ko se je število KMG z govedom zmanjšalo skoraj za desetino (za 2.296 KMG oz. 9 %).

Preglednica 15: Število KMG z živino in število živine; 2020, 2023

	Število KMG		Indeks 2023/20	Število živine		Indeks 2023/20	Povprečno število živali /KMG		Indeks 2023/20
	2020	2023*		2020	2023*		2020	2023*	
Govedo	26.736	24.440	91,4	473.429	445.625	94,1	17,7	18,2	103,0
Prašiči	11.103	12.895	116,1	233.317	194.068	83,2	21,0	15,0	71,6
Perutnina (000 kljunov)	22.140	24.879	112,4	6.972.663	7.453.688	106,9	314,9	299,6	95,1
Plemenske ovce	4.051	4.219	104,1	72.292	74.194	102,6	17,8	17,6	98,5
Plemenske koze	2.523	2.530	100,3	17.068	18.674	109,4	6,8	7,4	109,1

* Začasni podatki

Vir: SURS

Zanimivi so trendi pri številu živali, ki jih redijo kmetijska gospodarstva. V primerjavi z letom 2020 je bil ob popisu leta 2023 največji padec števila živali opazen pri prašičih (–17 %) in govedu (–6 %), medtem ko se je število pri plemenskih kozah (+9 %), perutnini (+7 %) in plemenskih ovcah povečalo (+3 %).

Leta 2023 so živinorejska gospodarstva v povprečju redila 18,2 goveda, kar je nekoliko več kot leta 2020, ko so redila 17,7 goveda/KMG. V tem obdobju se je povečalo tudi povprečno število plemenskih koz na gospodarstvo (iz 6,8 na 7,4 plemenske koze/KMG), medtem ko se je na KMG, ki redijo prašiče, plemenske ovce in perutnino koncentracija nekoliko zmanjšala. Največje zmanjšanje je bilo v prašičereji, kjer so leta 2023 v povprečju redili 15 prašičev na KMG, medtem ko so leta 2020 redili 21 prašičev na KMG (–28 %).

Okvir 1: Struktura kmetijskih gospodarstev

Popis KMG je statistično raziskovanje, s katerim se zbirajo osnovni podatki o stanju in razvojnih trendih na področju kmetijstva; izvaja ga SURS. Vsakih deset let se opravi popis vseh gospodarstev, v vmesnih, zakonsko določenih rokih pa se izvajajo vzorčna raziskovanja.

Z letom 2020 je začela veljati Uredba EU št. 2018/1091 o integrirani statistiki na ravni kmetij, ki v prilogi 2 določa nove pragove za zajem kmetijskih gospodarstev v vzorčni okvir. Nova metodologija je posledica spremembe zakonodaje, uveljavljene leta 2020, zaradi česar podatki niso neposredno primerljivi s prejšnjimi podatki o strukturi kmetijskih gospodarstev.

Nova uredba določa spremenjen izbor enot ali, natančneje, nove pragove, ki z letom 2023 določajo, katera kmetijska gospodarstva spremljamo v okviru raziskovanj o strukturi kmetijskih gospodarstev. V letu 2020 so bili v zajemu upoštevani stari pragovi, v letu 2023 pa so celovito upoštevani novi pragovi.

Pragovi v letih 2000, 2003, 2006, 2010, 2013, 2016 in delno 2020 so temeljili na naslednjih proizvodnih značilnostih kmetijskih gospodarstev:

- a) uporabljajo najmanj 1 ha kmetijskih zemljišč ali pa
- b) uporabljajo manj kot 1 ha kmetijskih zemljišč in ob tem:
 - uporabljajo najmanj 10 arov kmetijskih zemljišč in 90 arov gozda ali
 - uporabljajo najmanj 30 arov vinogradov in/ali sadovnjakov ali
 - redijo najmanj 2 glavi velike živine (GVŽ) ali
 - uporabljajo 15 do 30 arov vinogradov in redijo 1 do 2 glavi velike živine ali
 - imajo 50 panjev čebel ali
 - so tržni pridelovalci zelenjadnic, zelišč, jagod in gojenih gob ter cvetja in okrasnih rastlin.

V letu 2023 se vsi podatki nanašajo na kmetijska gospodarstva, ki ustrezajo naslednjim spremenjenim pragovom po novi metodologiji EU:

- a) uporabljajo najmanj 5 ha kmetijskih zemljišč v uporabi ali
- b) uporabljajo najmanj 2 ha njiv ali
- c) pridelujejo najmanj 0,5 ha krompirja ali
- d) pridelujejo najmanj 0,5 ha svežih zelenjadnic in jagod ali
- e) pridelujejo najmanj 0,2 ha dišavnic, zdravilnih rastlin in začimb, cvetja in okrasnih rastlin, semen in sadik, drevesnic ali
- f) uporabljajo najmanj 0,3 ha sadnih drevesnic, jagodičja, lupinarjev, citrusov, drugih trajnih nasadov, razen drevesnic, vinogradov in oljk ali
- g) uporabljajo najmanj 0,1 ha vinogradov ali
- h) uporabljajo najmanj 0,3 ha oljk ali
- i) uporabljajo najmanj 100 m² rastlinjakov ali
- j) pridelujejo najmanj 100 m² gojenih gob ali
- k) redijo najmanj 1,7 glave velike živine (GVŽ).

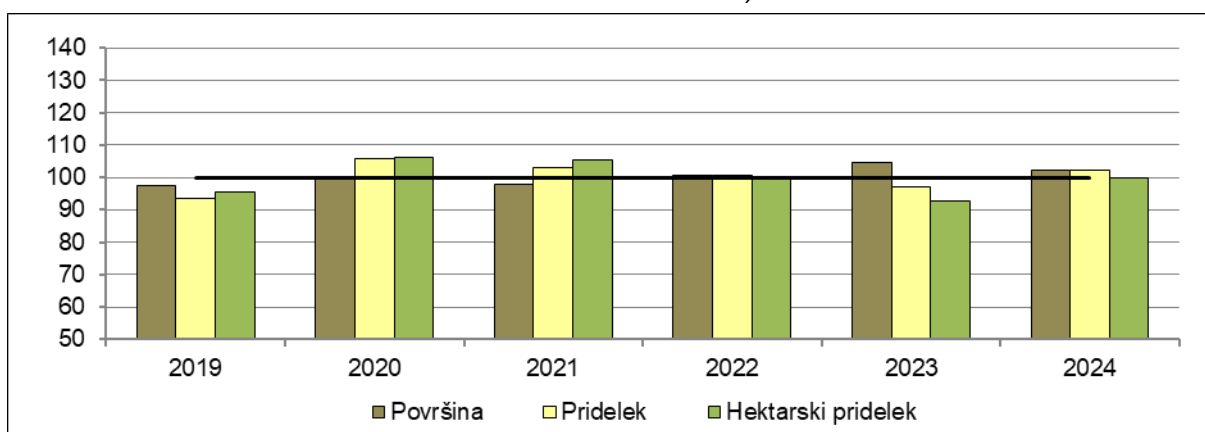

8 PREGLED PO POMEMBNEJŠIH KMETIJSKIH TRGIH

8.1 Pšenica

Domača pridelava – Pšenica je bila v letu 2024 požeta s približno 28,0 tisoč ha njiv, kar je skoraj 3 % manj kot v letu 2023, ko jo je bilo največ po letu 2016. Hektarski pridelek je bil s 5,5 t/ha rahlo pod povprečjem obdobja 2019–2023. Zaradi boljše letine 2024 je bil pridelek pšenice v skupnem obsegu s približno 152,1 tisoč tonami za 5 % večji od lanskega in 3 % nad ravniyo zadnjega petletnega obdobja.

Slika 6: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

V času žetve 2024 so po podatkih Tržnih poročil na ARSKTRP v Sloveniji odkupili 84,6 tisoč ton pšenice, od tega dobrih 50,3 tisoč ton krušne.

Preglednica 16: Odkup in kakovost pšenice v času žetve; 2019–2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024***	Indeks 2024/23
SKUPAJ (t bruto)*	79.282,0	57.948	66.210	57.428	70.914	84.617	119,3
Prevzeto (t bruto)**	50.530,0	40.846	44.783	40.839	43.535	50.259	115,4
Odkupna cena (EUR/t)	168,4	153,7	189,1	336,4	196,1	203,1	103,6
Surove beljakovine (%)	14,55	13,18	13,16	13,33	12,53	13,27	105,9
Hektolitrska masa (kg/100 l)	77,38	80,3	79,8	79,2	73,9	79,1	107,1
Število padanja (FN)	325,94	362,31	327,02	285,10	206,37	332,03	160,9
Sedimentacijska vrednost	51,00	42,00	44,00	38,00	29,57	43,20	146,1
Vlaga (%)	12,94	13,18	12,84	12,60	12,07	12,61	104,5
Primesi (%)	2,5	2,5	3,2	2,5	1,9	2,2	117,6

* Skupna količina prevzete/odkupljene pšenice v času žetve.

** Podatki se nanašajo na poročevalce, ki so v preteklem letu prevzeli oziroma odkupili več kot 1.000 t pšenice v času žetve, z izvedenimi analizami kakovosti za krušno pšenico.

*** Pšenica – odkup v času žetve 2024 (Tabeli 2 in 3 ARSKTRP)

Vir: ARSKTRP

Skupaj je bilo odkupljene 19 % več pšenice kot ob žetvi predhodne letine in 28 % več kot v povprečju zadnjih petih let. Prevzeli so tudi za 15 % več krušne pšenice kot v letu prej in približno 14 % več kot v povprečju zadnjih petih let.

Kakovostni parametri požete pšenice so bili v povprečju boljši kot pri letini 2023. Krušna pšenice je obsegala 59 % odkupljenih količin pšenice v času žetve, to je 2 odstotne točke manj kot v letu 2023 in najmanj v zadnjih petih letih.

Mednarodni trgi – Svetovni pridelek pšenice 2024/25 bo po trenutnih napovedih za 0,3 % večji kot v letu prej, to pomeni približno 797,6 milijona ton, največje svetovne izvoznice pa naj bi pridelale 1,4 % pšenice manj (383,0 mio ton). Med pomembnejšimi pridelovalkami in izvoznicami pšenice pričakujejo večji pridelek pšenice kot v letu 2023 v ZDA, Kanadi, Argentini, Avstraliji in Kazahstanu, po novembrskih ocenah pa so manj pšenice pridelali v Rusiji, Ukrajini in v državah EU. Po napovedih o pridelku pšenice (mehka in trda pšenica skupaj) v EU zaradi manjše površine in slabše letine za 10 % manjši kot v letu prej (120,3 milijona ton; IGC, 2024). Med pomembnejšimi pridelovalci naj bi pridelali manj mehke pšenice v Franciji (–28 %), Nemčiji (–14 %), na Poljskem (–6 %), več pa v Romuniji (+5 %) in Španiji (+82 %), kjer je bil pridelek v letu 2023 izrazito podpovprečen. V Sloveniji sosednjih državah so pridelali manj pšenice kot v letu prej na Madžarskem (–12 %) in v Avstriji (–10 %), nekoliko več pa v Italiji (+0,6 %) in na Hrvaškem (+2 %). V državah članicah EU je bilo po trenutnih napovedih na 7 % manjših površinah pridelano 113,5 milijonov ton (–10 %) mehke pšenice, povprečni hektarski pridelek pa je bil manjši za skoraj 3 %⁵ (DG AGRI, 2024).

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Cene pšenice tudi v letu 2024 ostajajo na relativno nizki ravni, potem ko so se v letu 2023 z rekordnih ravni leta 2022 zelo znižale. Cene pšenice na mednarodnih trgih so v primerjavi z letom prej na približno enaki ravni ali celo nižje, trenutno se gibajo na ravni 225–312 EUR/t⁶. Po podatkih Evropske komisije je bila cena pšenice v prvih desetih mesecih leta 2024 v primerjavi s povprečjem leta 2023 na ravni EU nižja za 15 %, v Sloveniji pa za 18 %. To pa je predvsem posledica še vedno visokih cen pšenice v začetku leta 2023 (Agri-food markets, 2024).

Po podatkih ARSKTRP so bile odkupne cene slovenske krušne pšenice v devetih tednih žetve (27.–35. teden) za 4 % višje kot v času žetve 2023, ko so se z rekordnih cen v letu 2022 znižale za 42 %. Po podatkih Tržnih poročil je povprečna odkupna cena krušne pšenice v času žetve leta 2024 znašala 203 EUR/t, po posameznih tednih pa se je gibala med 190 in 234 EUR/t.

Na podlagi modelnih kalkulacij, ki veljajo za čas spravila letine pri nespremenjenem pridelku in enaki tehnologiji ter ne upoštevajo stroškov skladiščenja, ocenjujemo, da so se skupni stroški pridelave pšenice zmanjšali za 10 %, odkupna cena pšenice po podatkih SURS (julij–september) pa je v času spravila letine 2024 ostala na ravni leta 2023 (183 EUR/t).

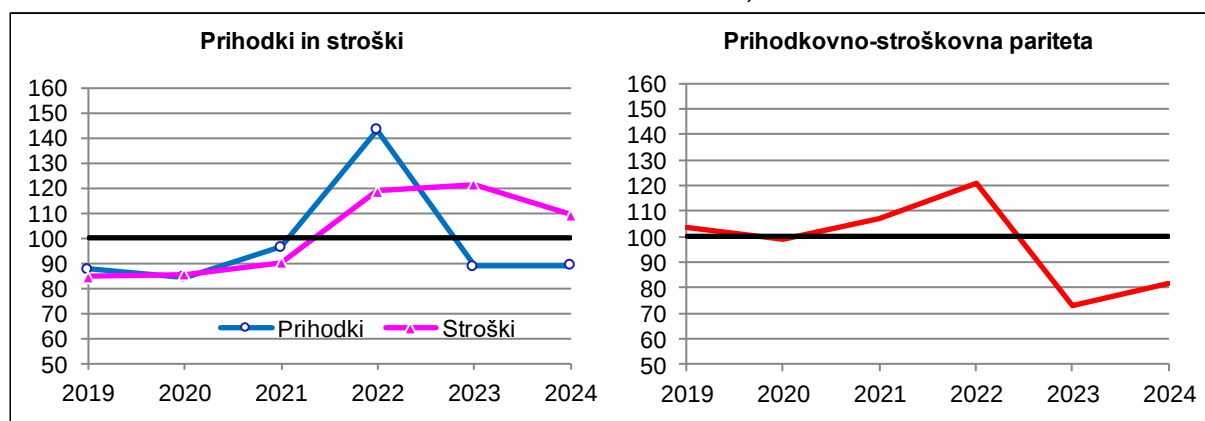
Proračunske podpore naj bi bile po ocenah na podlagi trenutno znanih podatkih v letu 2024 podobne kot v letu 2023, ko se je začelo novo programsko obdobje SKP. Od leta 2023 se v vrednost subvencij šteje osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost in dopolnilna prerazporeditvena osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost (intervencije iz programskega obdobja kmetijske politike 2023–2027), v letu 2022 pa je bilo vključeno osnovno plačilo, plačilo za zeleno komponento, proizvodno vezano plačilo za strna žita (plačila iz programskega obdobja kmetijske politike 2014–2020) in vračilo trošarine. Ocenjujemo, da naj bi vrednost pridelave (tržna vrednost in proračunske podpore) pri pšenici v primerjavi z letom prej ostala na ravni leta prej, to je za dobrih 10 % pod povprečjem zadnjih petih let.

⁵ EU cereals production, area and yield: <https://circabc.europa.eu/sd/a/826456b2-1d40-456a-80a5-3665b9c7d06a/Cereals%20Production%252c%20Area%20%26%20Yield.xlsx> (31. 10. 2024)

⁶ AGRI DASHBOARD: CEREALS: https://agridata.ec.europa.eu/Reports/Cereals_Dashboard.pdf (22. 11. 2024)

Slika 7: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi pšenice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Modelno ocenjeni stroški pridelave pšenice letine 2024 so se v povprečju zmanjšali za 10 %. To je predvsem posledica za 33 % nižjih cen gnojil, ki še vedno ostajajo visoko nad ravniyo cen pred letoma 2020 in 2021, in za 23 % manjših stroškov semena pšenice. Manjši kot v letu 2023 (večji delež sofinanciranja zavarovanja) je po trenutni oceni tudi strošek zavarovanja pridelka (–7 %), ki pa ima pri žitih le odstotek v skupnih stroških. Nekaj odstotkov večji so bili stroški sredstev za varstvo rastlin in domačih strojnih storitev (+3 %), približno za odstotek so večji tudi stroški najetih storitev (kombajniranje in sušenje). Po trenutnih ocenah so obračunani stroški domačega dela, ocenjeni na podlagi napovedi rasti povprečne plače v Sloveniji (UMAR, 2024), večji za 6 %.

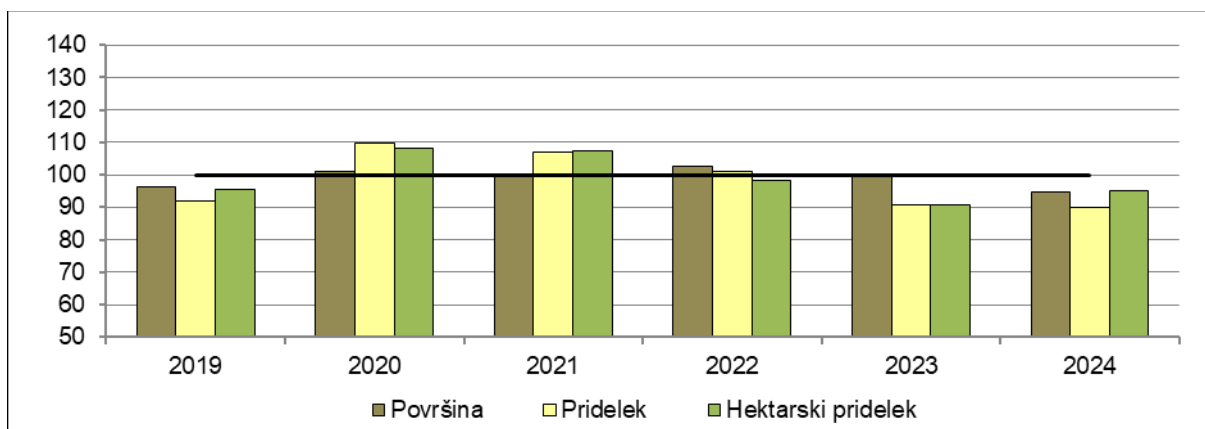
Ocenjujemo, da so se pri ocenjenem 10-odstotnem zmanjšanju stroškov pridelave, pri približno enakih odkupnih cenah in proračunskih podporah, cenovno-stroškovna razmerja pri pridelavi pšenice v letu 2024 nekoliko izboljšala. Cenovno-stroškovna pariteta se je zvišala za 8 odstotnih točk, pri tem pa ostaja skoraj 20 % pod povprečjem petletnega obdobja 2019–2023. Na podlagi trenutno znanih informacij ocenjujemo, da so ekonomske razmere pridelave pšenice v letu 2024 zaradi manjših stroškov pridelave nekoliko boljše kot v izrazito slabem letu 2023. Zaradi negativnih cenovno-stroškovnih gibanj v zadnjih letih ostajajo ekonomski rezultati pridelave pšenice slabi, razkorak med stroški pridelave in odkupnimi cenami se je sicer zmanjšal, vendar še vedno ostaja velik. Ekonomski rezultati pri pridelavi pšenice so pod povprečjem obdobja 2017–2021 in med slabšimi do zdaj.

8.2 Ječmen

Domača pridelava – Površina z ječmenom, ki ima od začetka stoletja močan trend rasti, se je v letu 2024 zmanjšala že drugo leto zapored. V primerjavi z letom prej je bila manjša za dobrih 5 % in je obsegala približno 20,8 tisoč ha. Zaradi nekoliko boljše letine kot v letu prej pa je pridelek ječmena le malenkost pod ravni leta 2023 (–1 %), kar pa je še vedno 10 % manj od povprečja zadnjega petletnega obdobja (2019–2023). Pridelanega je bilo približno 100,4 tisoč ton ječmena, hektarski pridelek, ki je dosegel 4,8 t/ha (+5 %), pa je bil podpovprečen (–5 %).

Slika 8: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Mednarodni trgi – Na povprečni ravni EU se je pridelava ječmena v letu 2024 povečala, vendar ostaja pod povprečjem zadnjega petletnega obdobja. Po ocenah trenutno znanih podatkov Evropske komisije je pridelava ječmena zaradi boljše letine (+4,8 %) in malenkost večje površine (+0,5 %) večja za 5,4 %⁷ (EC, 2024; DG AGRI, 2024).

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Smer gibanja cen ječmena na ravni EU je bila v letu 2024 podobna kot pri pšenici. V povprečju prvih desetih mesecev leta 2024 so bile cene v primerjavi s povprečjem leta prej, predvsem zaradi visokih cen v začetku leta 2023, v povprečju nižje za 15 % (Agri-food markets, 2024). Po trenutnih podatkih SURS so cene ječmena v Sloveniji ostale bolj ali manj na nizki ravni leta prej. V času žetve, ki je bila letos zgodnejša, in največjega odkupa v obdobju julij–september 2024 so odkupne cene ječmena znašale v povprečju 152 EUR/t in so bile v primerjavi z letino 2023 višje za 6 %.

Ekonomske razmere pri pridelavi ječmena so se v letu 2024 zaradi zmanjšanja stroškov pridelave, nekoliko višjih odkupnih cen pri podobni višini proračunskih podpor kot v letu 2023 nekoliko izboljšale. Modelno ocenjeni skupni stroški pridelave ječmena so bili v letu 2024 po začasni ocenah za desetino manjši. Gibanje skupnih stroškov in stroškov po posameznih skupinah je bilo pri ječmenu podobno kot pri pšenici. Pomembno so se zmanjšali stroški gnojil (–35 %) in stroški semena (–16 %), večji pa so bili stroški varstva rastlin in tudi stroški domačih strojnih storitev (za 3 %). Na ravni leta 2023 pa so ostali stroški najetih storitev (kombajniranje in sušenje). Po trenutnih ocenah so obračunani stroški domačega dela, ocenjeni na podlagi napovedi rasti povprečne plače v Sloveniji, večji za približno 6 %. Manjši

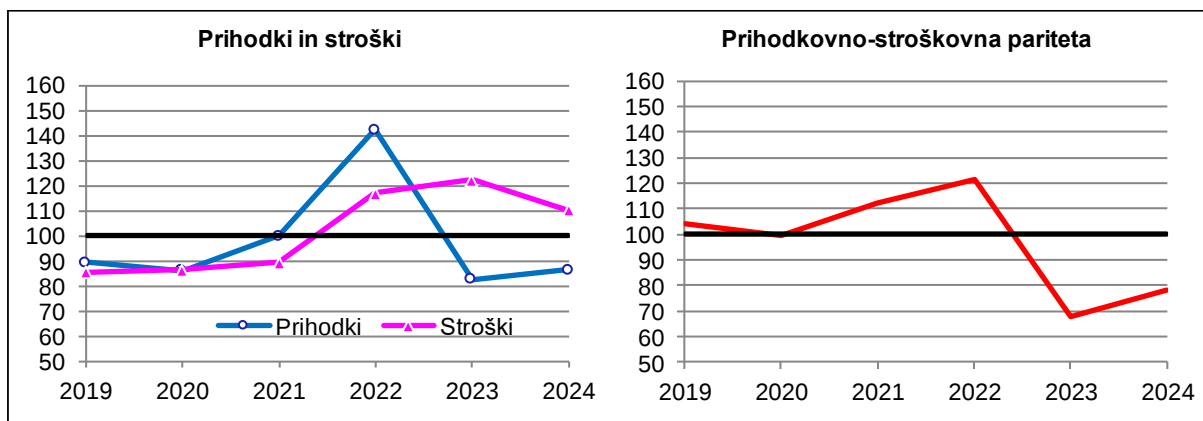
⁷ EU cereals production, area and yield: <https://circabc.europa.eu/sd/a/826456b2-1d40-456a-80a5-3665b9c7d06a/Cereals%20Production%252c%20Area%20%26%20Yield.xlsx> (31. 10. 2024)

kot v letu 2023 pa je po trenutni oceni zaradi višje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij strošek zavarovanja pridelka, ki ima pri žitih v skupnih stroških le odstotni delež.

Na podlagi gibanja odkupnih cen, približno enake ravni proračunskih podpor ter začasni ocen stroškov po modelnih kalkulacijah pričakujemo, da bo vrednost pridelave ječmena nekoliko višja, modelno ocenjeni stroški pridelave pa manjši za desetino.

Slika 9: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi ječmena (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

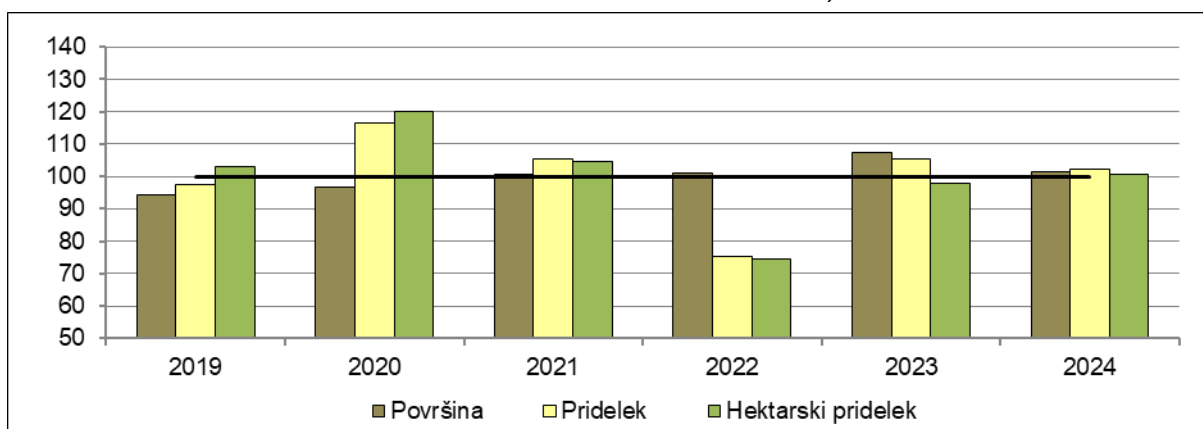
Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Cenovno-stroškovna pariteta pri pridelavi ječmena se bo v letu 2024 nekoliko izboljšala, vendar bo še vedno dobrih 20 % pod ravniyo zadnjega petletnega obdobja. Podobno kot pri pšenici, so tudi ekonomske razmere pri pridelavi ječmena v letu 2024 le nekoliko boljše od najslabših v letu 2023.

8.3 Koruza za zrnje

Domača pridelava – Koruzo za zrnje so po začnih podatkih SURS v letu 2024 pridelovali na 41,8 tisoč ha njiv, kar je za skoraj 6 % manj kot v letu 2023 (zmanjšanje za približno 2,5 tisoč ha) in za dober odstotek več od povprečja zadnjega petletnega obdobja (2019–2023).

Slika 10: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Vremenske razmere so pridelavi koruze v letu 2024 ustrezale, hektarski pridelek koruze za zrnje je ocenjen na 9,0 t/ha, kar je za 3 % več kot v letu 2023 in odstotek nad povprečjem

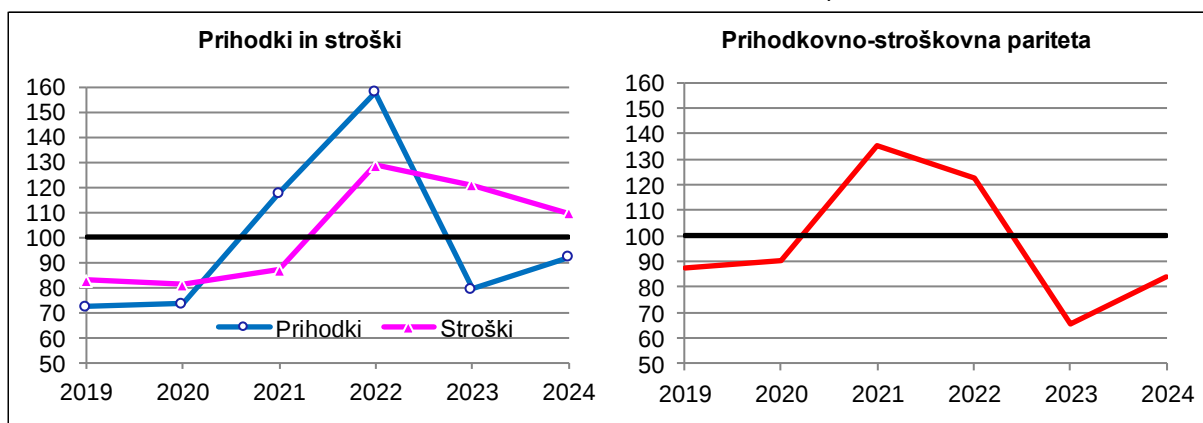
obdobja 2019–2023. Skupni pridelek koruze za zrnje je zaradi manjše površine ob nekoliko boljši letini za 3 % manjši kot v letu 2023, vendar s 377,4 tisoč tonami za 2 % presega povprečje zadnjega petletnega obdobja.

Mednarodni trgi – Napovedi kažejo, da naj bi bil svetovni pridelek koruze za zrnje za slaba pol odstotka manjši (–0,5 %) kot v enakem obdobju leta prej in drugi največji do zdaj (1.225,1 milijona t; IGC, 2024). Manjše pridelke kot v letu prej pričakujejo skoraj v vseh pomembnejših pridelovalkah, z izjemo Brazilije in Kitajske. V državah EU bo po trenutnih ocenah pridelane 58,2 milijona ton koruze za zrnje, kar je za 5 % manj kot v letu 2023, pridelek pa naj bi bil zaradi slabe letine tudi za 12 % pod povprečjem obdobja 2019–2023. Na ravni EU-27 so bile v letu 2024 površine koruze za zrnje večje za 6 %. V pomembnejših pridelovalkah so pridelali več koruze v Franciji (+10 %) in Nemčiji (+11 %), manj pa v Romuniji (–22 %), Bolgariji (–44 %) in tudi v vseh naših sosednjih državah. Pridelek koruze je bil manjši v Italiji (–7 %) in Avstriji (–5 %) ter na Madžarskem (–22 %) in Hrvaškem (–17 %)⁸ (EC, 2024; DG AGRI, 2024).

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Kljub manjšim nihanjem so cene koruze za zrnje od začetka leta 2024 v porastu, potem ko so se od sredine leta 2022, ko so dosegle rekordno raven, izrazito zniževale. Po podatkih Evropske komisije so bile cene koruze na ravni EU v prvih desetih mesecih leta 2024 v primerjavi z letom 2023 v povprečju še vedno za 16 % nižje, v Sloveniji pa v enakem obdobju za 24 %. Cene koruze v Sloveniji so na mesečni ravni v letu 2024 približno 15 % pod ravni povprečnih cen v EU (Agri-food markets, 2024). Podatki SURS kažejo, da imajo odkupne cene koruze za zrnje v Sloveniji od začetka leta 2024 trend rasti in naj bi imele na povprečni letni ravni približno 10-odstotno rast. V septembru in oktobru so se cene koruze za zrnje po informacijah iz različnih virov (SURS, odkupovalci) gibale med 160 in 170 EUR/t.

Modelne ocene na podlagi modelnih kalkulacij, ki veljajo za čas spravila letine pri nespremenjenem pridelku in enaki tehnologiji ter ne upoštevajo stroškov skladiščenja, kažejo, da so bili v času spravila letine 2024 stroški pridelave koruze za zrnje manjši za 9 %.

Slika 11: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi koruze za zrnje (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Na nižjo košarico stroškov pri pridelavi koruze za zrnje v letu 2024 so vplivali predvsem za tretjino nižji stroški gnojil in za 4 % nižji stroški najetih storitev (sušenje in kombajniranje), ob

⁸ EU cereals production, area and yield: <https://circabc.europa.eu/sd/a/826456b2-1d40-456a-80a5-3665b9c7d06a/Cereals%20Production%252c%20Area%20%26%20Yield.xlsx> (31. 10. 2024)

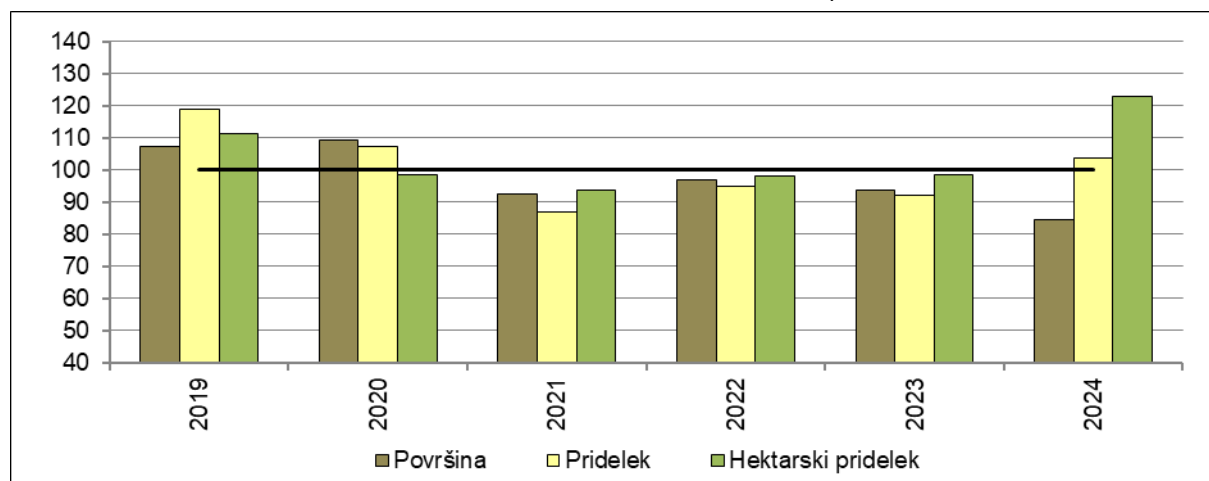
višjih ravneh ostalih pomembnejših skupin stroškov. Po modelnih ocenah so se v primerjavi s predhodno letino zvečali stroški sredstev za varstvo rastlin za 7 %, semena za odstotek in domačih strojnih storitev za 3 %. Po začasnih ocenah so večji tudi obračunani stroški domačega dela, ocenjeni na podlagi napovedane rasti povprečne plače v Sloveniji (UMAR, 2024; +6 %). Manjši kot v letu 2023 pa je zaradi višje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij strošek zavarovanja pridelka (–7 %), ki pa ima le en odstotek v skupnih stroških.

Ocene na podlagi trenutno dostopnih podatkov o odkupnih cenah za leto 2024 kažejo na zvišanje sezone odkupne cene v jesenskem času (september–november) za približno 18 %. Ob približno enakih proračunskih podporah (upoštevana osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost in dopolnilna prerazporeditvena osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost) in 9-odstotnem zmanjšanju stroškov pridelave se bo cenovno-stroškovna pariteta pri pridelavi koruze za zrnje izboljšala, vendar ostaja 17 % pod povprečjem obdobja v letih 2019–2023. Ocenjujemo, da naj bi bili v povprečju ekonomski rezultati pridelovalcev koruze v letu 2024, ob nekoliko boljši letini, ugodnejši kot v rekordno slabem letu 2023.

8.4 Oljna ogrščica in soja

Domača pridelava – Površina oljne ogrščice, ki se po letu 2017 vztrajno zmanjšuje, je v letu 2024 obsegala še 2,6 tisoč ha njiv, kar je 10 % manj kot v letu prej in 15 % pod povprečjem zadnjih petih let (2019–2023). Po začasnih ocenah SURS je bila letina oljne ogrščice nadpovprečna, s pridelkom 3,2 t/ha je bila za 25 % večja kot v skromnejšem letu prej. Zaradi zelo dobre letine je bilo pridelanih okoli 8,2 tisoč ton oljne ogrščice, kar je za slabih 13 % več kot v letu 2023 in približno 4 % nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja.

Slika 12: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

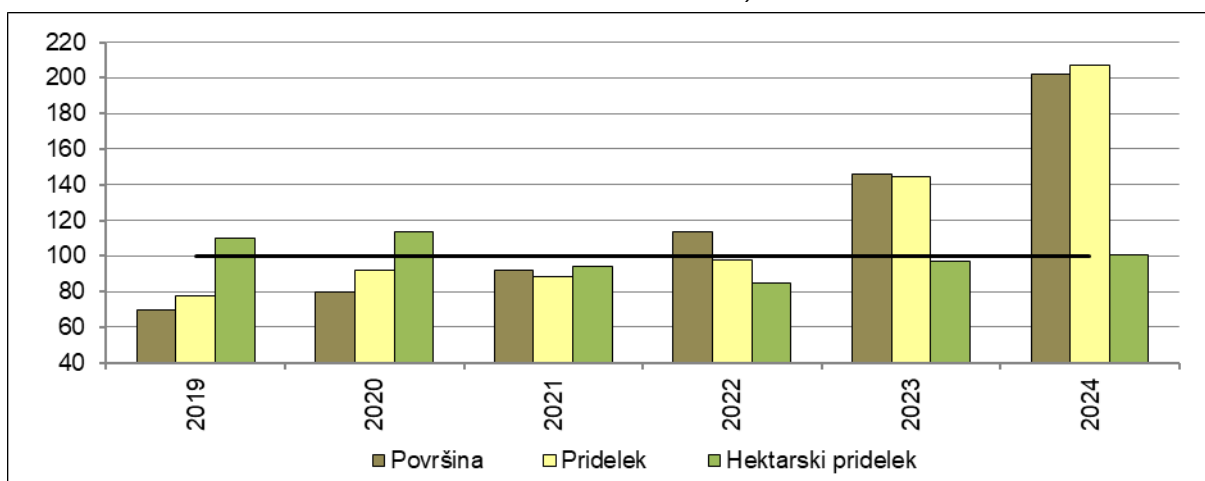

Vir: SURS (preračuni KIS)

Nasprotno od oljne ogrščice pa ima površina soje trend rasti. Obseg površine, ki se po letu 2020 povečuje, je v letu 2024 obsegal skoraj 4,2 tisoč ha njiv. To je 39 % več kot v letu prej in dvakrat toliko kot znaša povprečje zadnjih petih let (2019–2023). Vpliv na povečan obseg pridelave soje ima zagotovo tudi ponovna uvedba proizvodno vezane podpore v letu 2023. Soja je v letih 2022 in 2023 najbolj razširjena oljnica v Sloveniji, sledijo ji buče za olje (3,7 tisoč ha) in oljna ogrščica, medtem ko je sončnic in ostalih oljnic precej manj.

Slika 13: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi soje (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

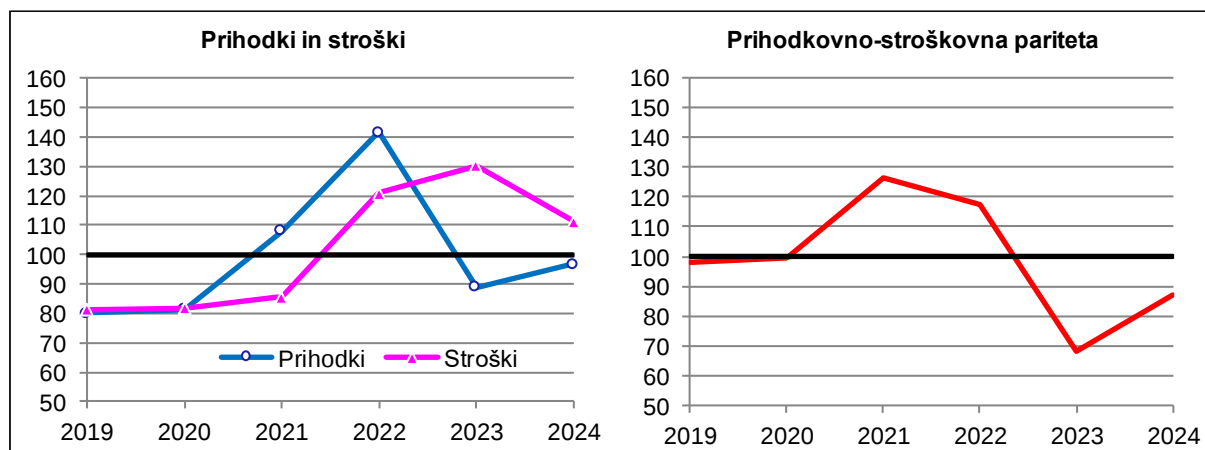
Po začasnih ocenah SURS je bila letina soje nekoliko boljša kot v letu 2023, s pridelkom 2,7 t/ha je bila blizu povprečja zadnjih petih let (+1 %). Zaradi večjih površin in dobre letine je bilo pridelanih okoli 11,3 tisoč ton soje, kar je 44 % več kot v letu 2023 in 107 % nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja.

Mednarodni trgi – Svetovni pridelek oljne ogrščice 2024/2025 naj bi se zaradi neugodnih vremenskih razmer v EU, Ukrajini in Avstraliji nekoliko zmanjšal (–4 %). Zaradi večjih površin in rasti pridelka pa se pričakuje 7-odstotna rast obsega svetovne pridelave soje, ki bo dosegla novo rekordno raven. V državah EU bo predvidoma na manjših površinah (–7 %), ob slabši letini (–6 %), pridelek oljne ogrščice manjši za 13 %, pridelava soje pa naj bi se zaradi 10 % več posejanih površin povečala za 8 %. Cene oljne ogrščice so v letu 2024 na svetovnem in tudi na evropskem trgu v rahlem porastu, potem ko so se z rekordnih vrednosti, ki so jih dosegle leta 2022, v letu 2023 močno znižale. Cene soje imajo po letu 2022 padajoč trend z občasnimi krajšimi pozitivnimi nihanji (Oilseeds and Protein Crops market situation..., 2024; EC, 2024).

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – V času spravila 2024 (julij–avgust) so po podatkih statistike v Sloveniji oljno ogrščico odkupovali v povprečju po 10 % višjih cenah (417 EUR/t) v primerjavi z enakim obdobjem leta 2023, ko so se odkupne cene z rekordne ravni leta 2022 izrazito znižale (–39 %). Trenutne ocene na podlagi modelnih kalkulacij kažejo, da so bili stroški pridelave oljne ogrščice v času spravila letine 2024 opazno manjši. Začasne ocene kažejo, da so bili stroški pridelave manjši za 15 %, pri tem pa so bile spremembe cen inputov obojesmerne. Zmanjšali so se stroški gnojil (–38 %), pa tudi strošek zavarovanja pridelka (–7 %; višji delež sofinanciranja zavarovalnih premij), ki pa imajo le 2 % v strukturi skupnih stroškov. Drugi stroški pri pridelavi oljne ogrščice so bili večji; stroški semena za 25 %, stroški domačih strojnih storitev za 2 %, stroški najetih storitev za dober odstotek. Stroški sredstev za varstvo rastlin so ostali na ravni leta 2023. Večji so tudi predvideni oportunitetni stroški domačega dela, obračunani na podlagi ocene rasti plač v RS, ki naj bi po jesenskih napovedih UMAR v letu 2024 porasli za 6 %.

Slika 14: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi oljne ogrščice (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

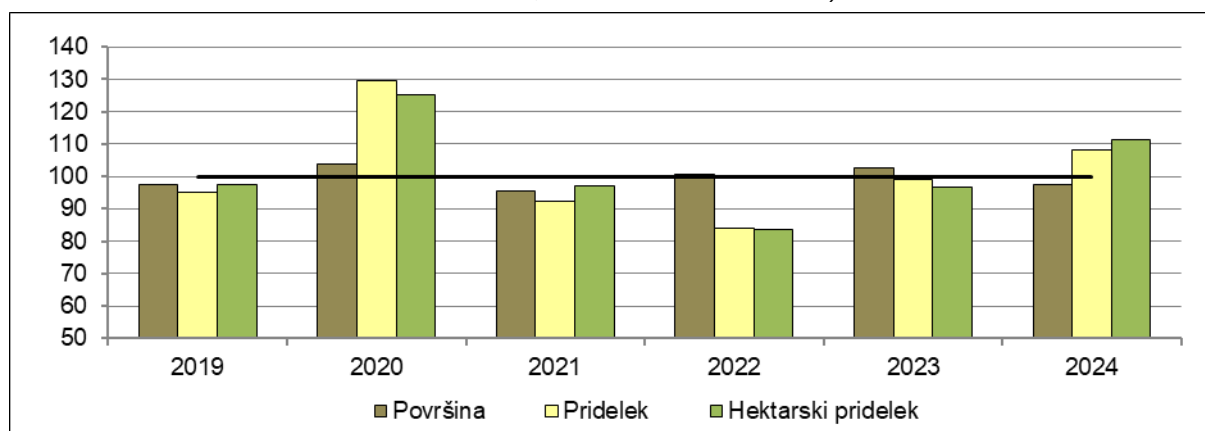
Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Prihodkovno-stroškovna pariteta se je zaradi manjših stroškov pridelave, višjih odkupnih cen pri približno enaki ravni proračunskih podpor kot leta 2023, izboljšala, vendar ostaja pod povprečjem zadnjega petletnega obdobja. Trenutne ocene kažejo, da bodo ekonomski rezultati pridelovalcev oljne ogrščice zaradi višjih odkupnih cen pri nižjih stroških pridelave boljši kot v izrazito slabem predhodnem letu, vendar ostajajo med najslabšimi v zadnjih desetih letih.

8.5 Krompir

Domača pridelava – Površina, namenjena pridelavi krompirja, se je v letu 2024 po dveh letih povečevanja ponovno zmanjšala. Po začnih ocenah SURS je bilo s krompirjem posajenih približno 2,8 tisoč ha njiv, to je 5 % manj kot v letu prej in 3 % pod povprečjem obdobja 2019–2023. Po prvih podatkih je bila letošnja letina boljša od nekoliko podpovprečne lanske letine. Hektarski pridelek naj bi bil s 26,9 t/ha za 15 % večji kot v letu prej in 11 % nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja.

Slika 15: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Zaradi boljše letine krompirja na nekoliko manjšem obsegu krompirišč bo po prvih ocenah skupni pridelek v letu 2024 s približno 75 tisoč tonami za 9 % večji kot v letu prej in bo za

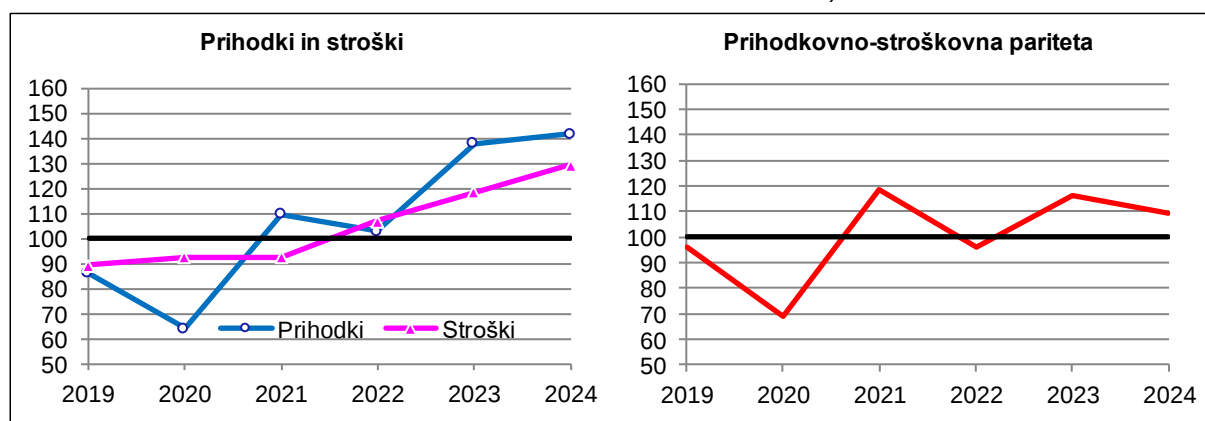
približno 8 % presegele povprečje v letih 2019–2023. Pridelovalno sezono so zaznamovali veliko pomankanje semenskega krompirja, nizke temperature in deževje v začetku rastne dobe, ki se je nadaljevalo tudi v začetek poletja, kasneje pa je bil prisoten tudi velik temperaturni stres.

Mednarodni trgi – V povprečju evropskih držav bo letina krompirja blizu ravni povprečja preteklih petih let in nekoliko slabša od lanske, ki ni bila zelo dobra (JRC MARS, 2024). Po informacijah NEPG (2024), ki se osredotočajo na trge štirih največjih pridelovalk v SZ Evropi (Belgija, Francija, Nizozemska in Nemčija), je bila letošnja sezona pridelave krompirja zelo zahtevna, s pridelki blizu ravni preteklih let, ki pridelavi krompirja niso bila naklonjena. Začelo se je s pomanjkanjem semenskega krompirja, nadaljevalo z deževjem v času saditve in v prvi polovici poletja, kar je povzročilo veliko težav s krompirjevo plesnijo in vplivalo na večje stroške pridelave (dražje seme in varstvo rastlin). Nadaljevanje sezone je bilo ugodnejše za pridelavo in spravilo, vendar letina krompirja ostaja rahlo pod ravni preteklih let.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Odkupne cene krompirja v Sloveniji, podobno kot v obdobju 2021–2023, tudi v letu 2024 ostajajo na nadpovprečni ravni. Po ocenah na podlagi podatkov SURS so cene poznega krompirja, ki predstavlja glavino pridelka v Sloveniji, v zadnjih mesecih leta 2024 za nekaj odstotkov višje kot v enakem obdobju leta 2023. Tudi na ravni leta 2024 bodo po trenutnih ocenah odkupne cene poznega krompirja presegle nadpovprečno raven odkupnih cen iz leta 2023. Nasprotno so bile cene zgodnjega krompirja v mesecih junij–avgust 2024 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2023 ob pomembno večji ponudbi, odkupljena količina je bila večja za 40 %, nižje za 18 %.

Po trenutnih začasni ocenah modelnih kalkulacij so se stroški pridelave krompirja v povprečju povečali za 9 %. Na precejšnje povečanje stroškov so vplivale predvsem višje cene semena (+29 %), ki imajo dobro tretjino v strukturi skupnih stroškov, sredstev za varstvo rastlin (+33 %; posodobitev nabora sredstev) in za 3 % večji stroški domačih strojnih storitev. Večji kot v letu prej so tudi obračunani stroški domačega dela, ocenjeni na podlagi predvidene rasti plač v RS v letu 2024 (+6 %; UMAR, 2024). Pomembno manjši kot v letu prej so, zaradi znižanja cen, stroški gnojil (–38 %), zaradi zvišanja stopnje sofinanciranja zavarovanja pridelka pa je manjši strošek zavarovanja pridelka (–7 %).

Slika 16: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi krompirja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Ekonomski rezultati pridelovalcev poznega krompirja ostajajo kljub nadpovprečni rasti stroškov pridelave, ob pričakovanju nekoliko višjih odkupnih cen in enaki ravni proračunskih podpor kot v letu 2023, na ravni ugodnih zadnjih sezon.

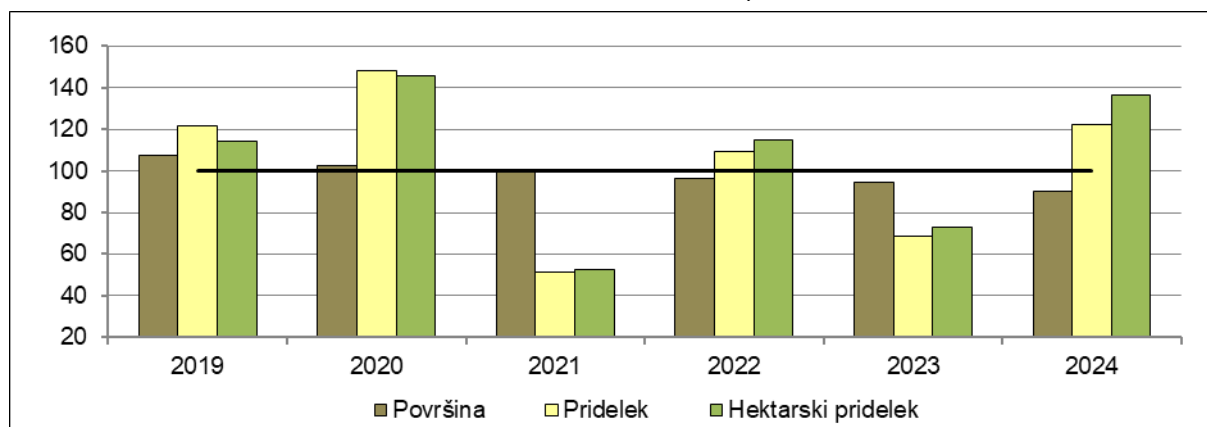

8.6 Jabolka, hruške in breskve

Domača pridelava – V Sloveniji je bila letina sadja 2024 med večjimi v zadnjih letih. Po začasnih ocenah so bili v intenzivnih nasadih v letu 2024 pri vseh pomembnejših sadnih vrstah doseženi v povprečju pomembno večji hektarski pridełki kot v skromnih letih 2021–2023. Tudi v ekstenzivnih nasadih je bila letina sadja mnogo boljša kot v skromnejših letih 2019, 2021 in 2023. Kljub temu so se sadjari tudi v letu 2024 spoprijemali s težkimi in nepredvidljivimi vremenskimi razmerami, ki so negativno vplivale na količino in kakovost pridelka. Predvsem pri jablani so pomladanska pozeba v aprilu in vročinski valovi v juliju ter avgustu vplivali na povečano trebljenje plodičev in predčasno odpadanje plodov tik pred tehnološko zrelostjo ter povzročali deformacije plodov ter sončne ožige.

Ekonomske razmere v sadjarski panogi so zelo negotove, saj si že nekaj let sledijo slabe letine. Odkupne cene različnih vrst sadja pa letno in sezonsko nihajo. Na povprečno stanje v sadjarstvu najbolj vplivajo jablane, ki kljub velikemu zmanjševanju nasadov (2014: 2.545 ha; 2024: 1.905 ha; –25 %) še vedno obsegajo najpomembnejši delež v strukturi intenzivnih sadovnjakov. V prvih sedmih mesecih leta 2024 so se pri jabolkih odražale zelo visoke odkupne cene pretekle letine. Zaradi večje ponudbe jabolk letine 2024 pa so cene od avgusta dalje nižje kot v enakih mesecih leta prej in bodo v zadnjih mesecih letošnjega leta v primerjavi z enakimi meseci leta 2023 najverjetneje pomembno nižje (po trenutnih ocenah za približno 15 %). Na povprečju leta pa bodo cene jabolk ostale približno na ravni iz leta 2023.

Slika 17: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Povprečni hektarski pridelek namiznih jabolk (intenzivni nasadi sadja) je po začasnih ocenah v letu 2023 znašal 28,6 t/ha, kar je drugi največji pridelek v obdobju 2019–2023 (2020: 30,6 t/ha). V primerjavi s skromnim letom prej je bil hektarski pridelek večji za 87 %. Sadjarji naj bi v intenzivnih nasadih, ob ponovno nekoliko manjši površini (1.905 ha; –5 %), obrali približno 54,5 tisoč ton jabolk, kar je 78 % več kot v letu prej in za 22 % nad povprečjem zadnjih petih let, ki pridelavi jabolk večinoma niso bila naklonjena.

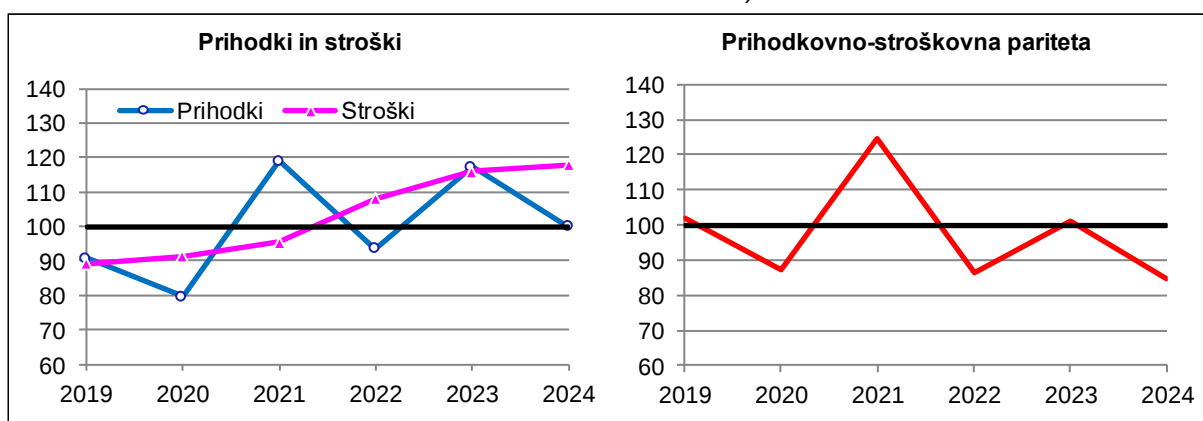
Mednarodni trgi – Pridelava jabolk bo v državah EU po informacijah Evropske komisije zaradi pozne pozebe pomembno manjša kot v letu prej (–10 %). Manjši pridelek pričakujejo v vseh večjih pridelovalkah jabolk, na Poljskem in v Nemčiji, Italiji in Franciji. Manjši pridelek in majhne zaloge jabolk v EU pozitivno vplivajo na ekonomske razmere na trgu z jabolki in na odkupne cene širše po Evropi in tudi v Sloveniji. Veliko je tudi povpraševanje po jabolkih za predelavo, katerih cene so se zelo povečale (EC, 2024a, 2024b).

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Statistične cene odkupljenih namiznih jabolk so bile v prvih sedmih mesecih leta 2024 v povprečju za četrtno višje kot v enakem obdobju leta prej. Podatki za avgust in september (nova letina jabolk) pa kažejo, da naj bi bile odkupne cene v zadnjih mesecih leta 2024 nižje kot jeseni 2023. V avgustu in septembru so bile cene odkupljenih namiznih jabolk v povprečju za približno 15 % nižje kot v enakih mesecih leta prej, v zadnjih mesecih leta 2024 pa naj bi ostale na podobni ravni. Napovedi cen do konca leta, pa so tudi zaradi slabše kakovosti pridelka, zelo nepredvidljive (SURs, 2024; ARSKTRP, 2024).

Po ocenah na podlagi modelnih kalkulacij se je košarica cen pri pridelavi jabolk (pri enakem pričakovanem pridelku) v povprečju zvišala za približno 2 %. Na dvig stroškov pridelave so vplivali stroški sredstev za varstvo rastlin (+4 %), domačih strojnih storitev (+2 %), pa tudi obračunani stroški amortizacije nasadov (stroški naprave sadovnjakov višji za 2 %) in domačega dela, ocenjeni na podlagi povprečne plače v Sloveniji, ki naj bi bile po jesenskih napovedih UMAR na letni ravni višje za 6 %. Upoštevani stroški najetega dela, ocenjeni na podlagi rasti minimalne plače, so večji za 4 %. Za tretjino manjši so bili stroški gnojil, ki imajo v strukturi stroškov približno odstotni delež, ter tudi strošek zavarovanja (–7 %) zaradi višje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij.

Slika 18: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi jabolk (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Cenovno-stroškovna pariteta, ki odraža razmerje med spremembami odkupnih cen, proračunskih podpor in cenami inputov, je v zadnjih letih pri pridelavi jabolk zelo spremenljiva. Gibanje stroškov pridelave jabolk, ki so v zadnjih letih v porastu, je manj intenzivno od nihanja odkupnih cen. Prihodkovno-stroškovna pariteta, ki odraža le razmerje med rastjo skupnih stroškov in prihodkov (pri enakih pridelkih med leti), se je v letu 2024 zaradi zvečanja stroškov pridelave (+2 %) in pričakovanega padca odkupnih cen (–15 %) poslabšala. Pričakuje pa se, da bodo ekonomski rezultati pridelave jabolk letine 2024, kljub pričakovanemu povečanju stroškov pridelave in znižanju odkupnih cen, zaradi boljše letine nekoliko ugodnejši kot ob letini 2023.

Tudi letina hrušk v intenzivnih nasadih je bila v letu 2024 po ocenah SURS boljša od lanske. Hektarski pridelek hrušk (19,3 t/ha) je bil večji za približno 70 % v primerjavi z letom prej in za 55 % v primerjavi z zadnjim petletnim obdobjem. Površina intenzivnih nasadov hrušk se je v primerjavi s predhodnim letom ponovno zmanjšala (–1 %), v njih so obrali približno 4,0 tisoč ton hrušk, to je za 70 % več kot v skromnem letu prej in največ po letu 2018.

Po ocenah modelnih kalkulacij je bilo pri pridelavi namiznih hrušk gibanje stroškov (+2 %) in odkupnih cen (trenutne ocene kažejo na znižanje za približno 8 %) v letu 2024 podobno kot

pri jabolkih. Ekonomski rezultati pri pridelavi namiznih hrušk pa naj bi bili kljub nižjim odkupnim cenam boljši, predvsem zaradi boljše letine ob zmerni rasti stroškov pridelave.

Letina breskev 2024 je bila po ocenah statistike veliko boljša od zelo skromne lanske. Po začasni oceni je bil hektarski pridelek v intenzivnih nasadih z 11,3 t/ha kar za 144 % večji kot v letu prej in drugi največji po letu 2019 (2019: 15,1 t/ha). Skupni pridelek breskev je v letu 2024 zaradi dobre letine kljub nadaljnji krčitvi nasadov (–5 %), za 132 % večji kot v letu prej. Gledano večletno, povprečni pridelek breskev v letu 2024 za 30 % presega povprečje v letih 2019–2023, vendar je v primerjavi s povprečjem v letih 2014–2018 manjši kar za 44 %.

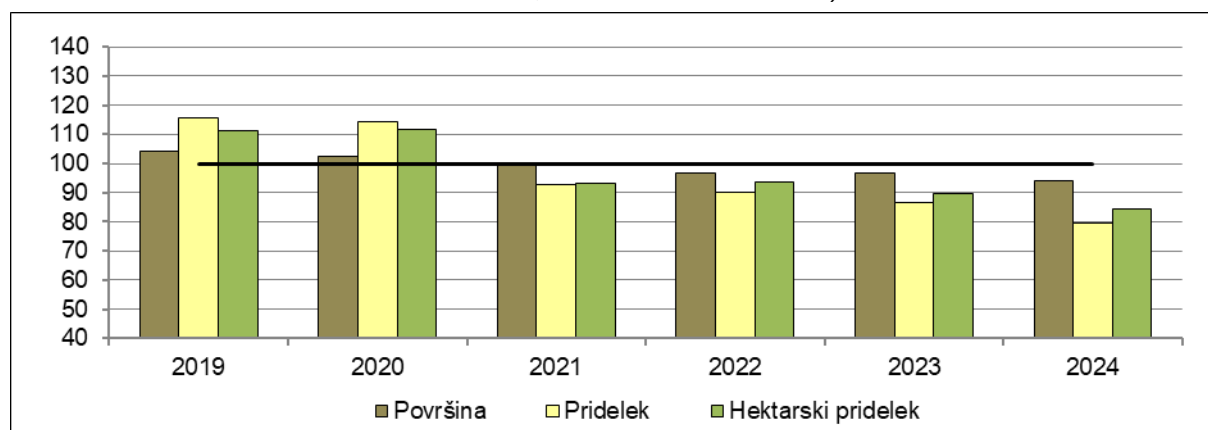
Zaradi nekoliko večje ponudbe breskev so se v letu 2024 odkupne cene namiznih breskev po podatkih SURS znižale. V obdobju julij–avgust so jih odkupovali v povprečju po 1,6 EUR/kg, kar je za 3 % manj kot v enakem obdobju preteklega leta in za 18 % več kot v povprečju zadnjih petih let.

Pri pridelavi namiznih breskev v letu 2024 so se po ocenah modelnih kalkulacij stroški pridelave povečali za 3 %, medtem ko so bile odkupne cene v poletnih mesecih za 3 % nižje od zelo visokih v letu 2023. Pričakuje se, da bodo ekonomski rezultati pri pridelavi namiznih breskev zaradi boljše letine, kljub nekaj odstotni rasti stroškov pridelave in znižanju odkupnih cen, v povprečju ugodnejši kot v preteklih letih, ko so bile v večjem obsegu prisotne pozebe in drugi neugodni vremenski dejavniki.

8.7 Grozdje in vino

Domača pridelava – Pridelavo grozdja so tudi v letu 2024 zelo zaznamovale vremenske razmere, pa tudi krčitve vinogradov zaradi zlate trsne rumenice in drugih razlogov.

Slika 19: Osnovni proizvodni kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: SURS (preračuni KIS)

Vremenske razmere s pomladansko pozebo, pogostimi padavinami v začetku rastne dobe, z neurji in točo, visokimi temperaturami v avgustu ter pomanjkanjem padavin na primorskem so zelo negativno vplivale na količino pridelanega grozdja. V trgatvi, ki se je začela zelo zgodaj, je bila že četrto leto zapored pridelana podpovprečna količina grozdja, ki pa je po trenutnih informacijah odlične kakovosti. V vinogradih naj bi bilo pridelanega najmanj grozdja do zdaj, približno 72 tisoč ton, kar je 92 % pridelka v letu 2023 in 20 % pod povprečjem zadnjih petih let (2019–2023). V primerjavi z letom prej so obrali za 10 % manjši pridelek belih sort in za 5 % manj grozdja rdečih sort. Pridelava grozdja je bila manjša v vseh

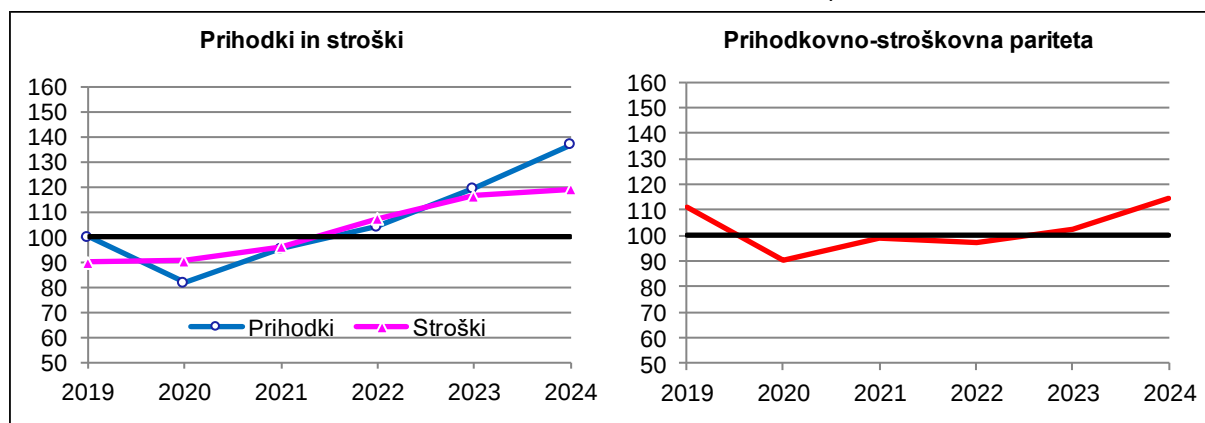

slovenskih vinorodnih deželah, manjšo pridelavo vina kot v letu 2023 in v primerjavi s preteklimi petimi leti pa pričakujejo tudi v drugih večjih pridelovalkah vina v EU.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Manjša razpoložljivost grozdja zaradi skromnih zadnjih letin (2021–2024) in majhne zaloge vina ugodno vplivajo na povpraševanje po grozdju in na rast odkupnih cen. Te naj bi bile po ocenah na podlagi trenutno razpoložljivih odkupnih cen SURS in informacij s terena v Sloveniji, že četrto leto zapored višje. V povprečju naj bi bila rast povprečne odkupne cene grozdja v letu 2024 vsaj 15-odstotna, na letni ravni leta 2024 pa SURS napoveduje tudi 6-odstotno zvišanje cen vina. Po podatkih Tržnih poročil ARSKTRP je bila v prvih devetih mesecih leta 2024 zabeležena približno odstotna rast cen vina s slovenskim geografskim poreklom pri prodaji v Sloveniji in na trgih EU. Zaskrbljujoče pri tem je, da je bilo v navedenem obdobju prodanega 11 % vina manj kot v enakem obdobju leta 2023.

Po ocenah na podlagi modelnih kalkulacij so se stroški pri pridelavi grozdja v letu 2024 (ocenjeni pri enakem pridelku v obeh letih) podobno kot v sadjarstvu povečali za 2 %. V povprečju so bili stroški večji pri vseh skupinah stroškov, z izjemo gnojil in zavarovanja pridelka. Zaradi višjih cen goriva so bili stroški domačih strojnih storitev večji za 2 %, pomembno dražja pa so bila sredstva za varstvo rastlin (med 8 in 10 %). Višje so bile tudi cene materiala in storitev za napravo vinogradov, zato so ocenjeni stroški amortizacije vinogradov večji za približno 2 %. Zaradi predvidenega povišanja plač v Sloveniji v letu 2024 so večji tudi obračunani (oportunitetni) stroški domačega dela (+6 %) in stroški najetega dela (+4 %), ki so ocenjeni na podlagi minimalne plače. V primerjavi s sezono pridelave grozdja 2023 so se stroški gnojil zmanjšali za 35 %, zaradi višje stopnje sofinanciranja zavarovalnih premij pa je modelno ocenjeni strošek zavarovanja pridelka manjši za 11 %.

Slika 20: Osnovni ekonomski kazalci pri pridelavi grozdja (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: začasna ocena)

Vir: KIS, SURS (preračuni KIS)

Predvideno višje odkupne cene grozdja bodo vplivale na izboljšanje ekonomskega položaja pridelovalcev grozdja. Ob pričakovano povprečno 15-odstotnem zvišanju odkupnih cen grozdja in le 2 % večjih stroških pridelave, prihodkovno-stroškovna pariteta ostaja nad povprečjem obdobja zadnjih petih let (2019–2023).

Zvišanje cen grozdja bo pozitivno vplivalo na ekonomske rezultate pri pridelavi grozdja za prodajo, ki so že leta med slabšimi. Obstaja pa bojazen, da bodo manjši hektarski pridelki izničili učinek višjih cen. Po podatkih Registra pridelovalcev grozdja in vina se približno 70 % pridelanega grozdja predela na kmetijskih gospodarstvih in proda kot vino, kar pridelovalcem omogoča doseganje višje dodane vrednosti, saj so cene vina v Sloveniji v zadnjih letih v

porastu (SURS, 2024; ARSKTP, 2024). Zaradi dolgoletnega zmanjševanja povpraševanja po vinu in slabih letin je stanje v vinogradniški in vinarski panogi težko in zelo nepredvidljivo.

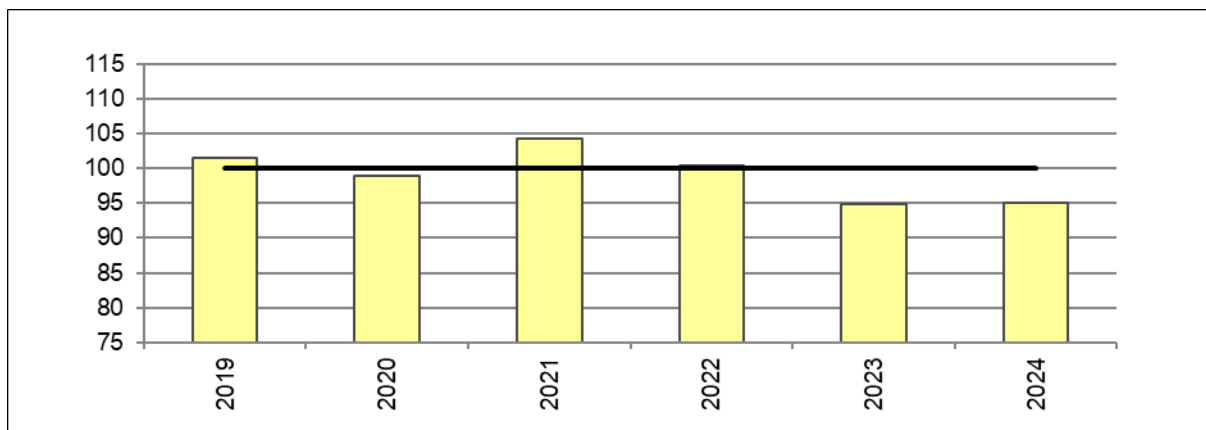
8.8 Meso govedi

Obseg prireje in stalež živali – Po trenutno razpoložljivih podatkih bo število govedi ob koncu leta 2024 podobno kot v letu 2023, obseg prireje mesa govedi pa bo podobno velik kot v letu pred tem. V primerjavi s povprečjem zadnjega petletnega obdobja (81 tisoč ton) bo obseg prireji manjši za okoli 5 %.

Ocene na podlagi podatkov za prvih osem mesecev kažejo, da bo v letu 2024 število zaklanih govedi v slovenskih klavnicah v primerjavi s predhodnim letom precej manjše. Ob sicer pričakovanem sezonskem povečanju zakola govedi ob koncu leta bo zakol govedi na letni ravni manjši za slabih 7 %. Za okoli 5 % bo manjša pridobljena masa mesa govedi, kar pomeni nekoliko večjo povprečno maso govejih klavnih trupov.

Kljub ugodnim razmeram za pridelavo krme se na podlagi podatkov prvih desetih mesecev leta 2024 (Register govedi) kaže, da bo število govedi konec leta za približno 2 % manjše kot ob koncu leta 2023. Z nadaljevanjem rahle rasti uvoza živali za pitanje ob koncu leta pa bi utegnili biti število živali ob koncu leta na podobni ravni kot leta 2023. V kategoriji biki do 24 mesecev naj bi bilo ob koncu leta za okoli 4 % manj živali, v kategoriji biki nad 24 mesecev pa naj bi bilo število živali večje za dobro desetino. Pri najpomembnejših kategorijah, kot so krave molznice, krave dojilje in plemenske telice nad 24 mesecev se trend zmanjševanja ni ustavil. Krav bo ob koncu leta po prvih ocenah manj za dober odstotek, plemenskih telic nad 24 mesecev pa za okoli 5 %. Glede na to, da je stalež telic v kategoriji telice nad 24 mesecev v primerjavi z letom 2023 večji za več kot desetino, je verjetno manjše število plemenskih telic nad 24 posledica preusmerjanja v pitovne kategorije ob visokih cenah govejega mesa.

Slika 21: Spremembe prirasta govedi v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100)

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2024)

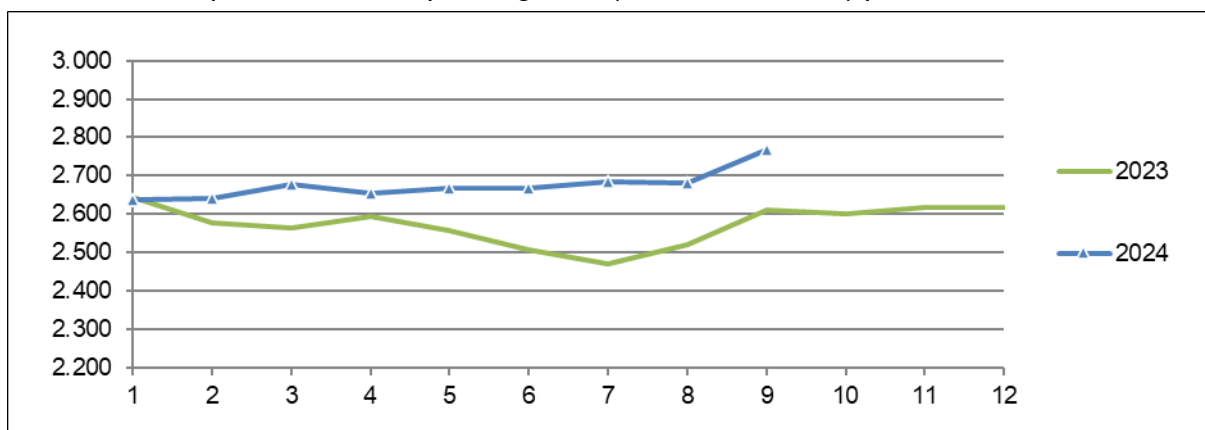
Domača trgovina in blagovna menjava – Čeprav se na agregatni ravni pričakuje manjši zakol govedi v domačih klavnicah, pa je zakol po klavnih kategorijah precej različen. Med pomembnejšimi klavnimi kategorijami bo zakol bikov v domačih klavnicah v letu 2024 za okoli 8 % manjši kot leto prej. Pri tem bo zakol bikov do 24 mesecev občutno manjši kot v letu 2023 (okoli 17 %), medtem ko bo zakol bikov nad 24 mesecev večji za okoli 12 % kot v letu pred tem. Po porastu zakola krav v letih 2021 in 2022 je bil ta v letu 2023 manjši za skoraj petino, v letu 2024 pa bo dodatno manjši še za okoli 6 %.

Na podlagi do zdaj znanih podatkov zunanje trgovine (prvih osem mesecev leta) se bo v letu 2024 izvoz živali (predvsem so to biki) ponovno zmanjšal. Po prvih ocenah bo izvoz manjši za okoli 6 %, medtem ko bo uvoz živali, predvsem so to živali za pitanje, večji za okoli 5 %. Žive živali v izvozu bodo v povprečju nekoliko lažje kot v letu 2023, v uvozu pa bodo v primerjavi z letom prej nekoliko težje.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Na podlagi trenutnih podatkov Evropske komisije so se odkupne cene govedi in govejega mesa v letu 2024 v večini držav članic EU drugo leto zaporedoma zvišale, rast cen pa ni bila tako intenzivna kot v letu pred tem. Po primerjavi povprečja desetih mesecev leta 2024 s povprečjem leta 2023 najbolj izstopa Latvija z 12-odstotnim zvišanjem cen, tri države, med katerimi je tudi Slovenija, pa beležijo 5-odstotno povečanje. Med državami, kjer so se cene mladega goveda znižale, sta tudi dve pomembni govedorejski državi, Belgija in Danska. Na za Slovenijo pomembnem italijanskem trgu so cene na ravni cen v letu 2023. V povprečju so se cene mladega goveda v EU v obdobju januar–oktober 2024 zvišale za slabe 3 % glede na povprečje leta 2023.

Slika 22: Odkupne cene mlade pitane govedi (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024

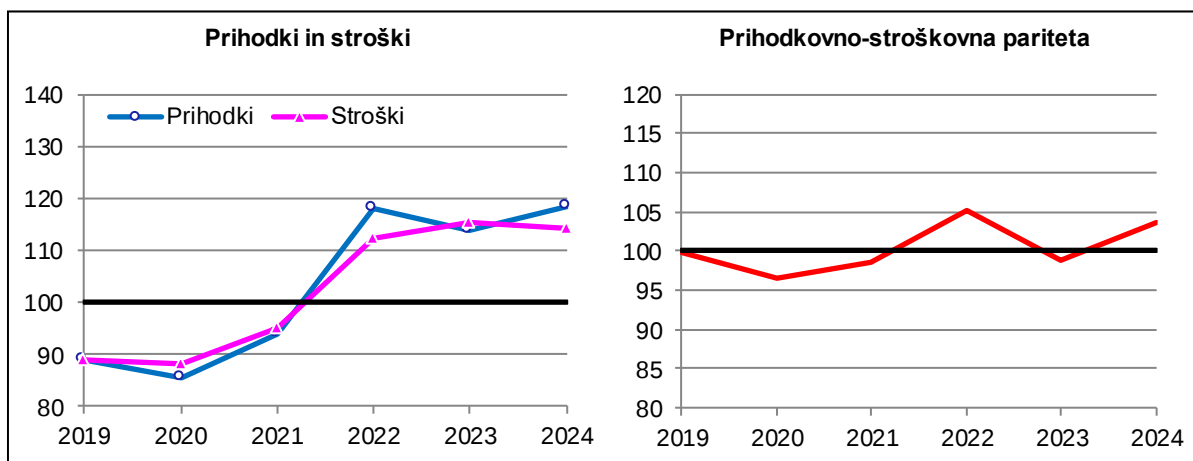
Vir: SURS

Cene govejega mesa v Sloveniji po navadi sledijo trendom gibanja cen v nekaterih zahodnih evropskih državah. Po precejšnjem porastu cen govejega mesa v letu 2022 so se cene v letu 2023, kljub sezonskemu zmanjšanju v poletnih mesecih, umirile. V prvi polovici leta 2024 so bile cene mlade pitane govedi rahlo nad ravni cen ob koncu leta 2023, s septembrom pa so ponovno v opaznem porastu. Za leto 2024 tako ocenjujemo, da bodo odkupne cene na povprečni letni ravni višje za okoli 5 %.

Po nadpovprečno ugodnem letu 2022 in nato slabšem letu 2023 bodo razmere v priraji govejega mesa ponovno nad večletnim povprečjem. Po modelnih ocenah bodo skupni stroški priraje mesa mladega goveda za okoli 3 % manjši kot v letu 2023. Medtem ko sta v primerjavi z letom 2023 večja strošek telet in strošek najetih storitev (oba za okoli 5 %), bo k zmanjšanju skupnih stroškov priraje najbolj pripomogel manjši strošek krme (–9 %, doma pridelane –12 %), manjši pa bo tudi strošek zavarovanja. Strošek amortizacije ter strošek dela in kapitala bosta večja za okoli 3 %.

Slika 23: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju govedi (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena)

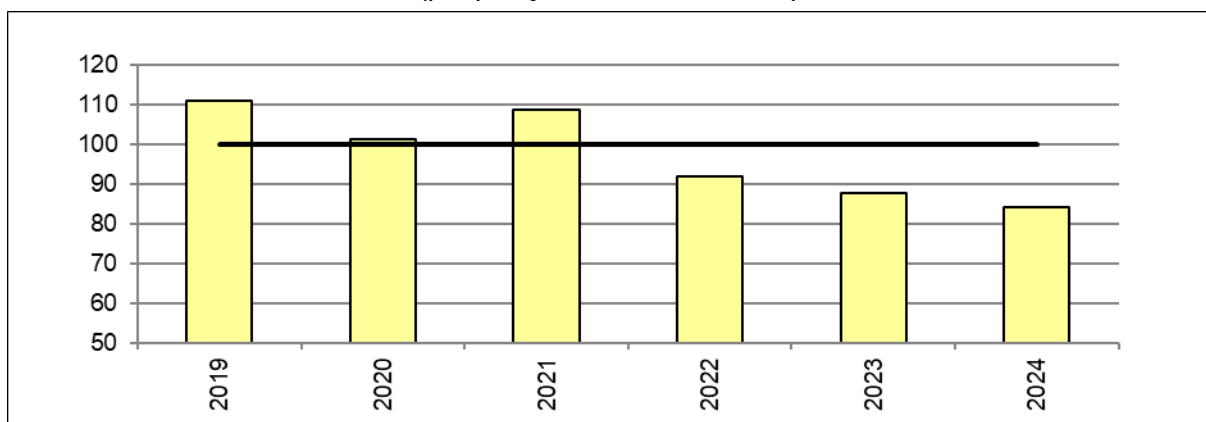
Vir: KIS

Nasprotno od stroškov reje pa se je spremenila vrednost proizvodnje. Ta bo v primerjavi z letom 2023, kljub nižji vrednosti gnoja kot stranskega proizvoda, večja za okoli odstotek, k temu je najbolj prispevalo 5-odstotno zvišanje odkupnih cen. Manjši stroški in večja vrednosti prireje pomenita izboljšanje ekonomskega položaja pri pitanju govedi.

8.9 Meso prašičev

Obseg prireje in stalež živali – Na podlagi razpoložljivih podatkov ugotavljamo, da bo obseg prireje prašičjega mesa tudi v letu 2024 manjši kot v predhodnem letu. Ocenjujemo, da bo prirast prašičev v letu 2024 znašal 29 tisoč ton, kar bo že občutno pod povprečjem obdobja 2019–2023. Vzporedno s tem tudi pričakujemo, da bo v slovenskih klavnicah pridobljenega mesa prašičev ponovno manj kot v letu prej, in sicer za okoli 4 %. Za podoben odstotek bo manjše tudi skupno število zaklanih prašičev, povprečna masa pa bo na ravni povprečja v letu 2023. Zakol v domačih klavnicah bo manjši pri vseh kategorijah prašičev, najbolj (–9 %), pa ravno pri najpomembnejši kategoriji, tj. kategoriji pitani prašiči.

Slika 24: Spremembe prirasta prašičev v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100)

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2024)

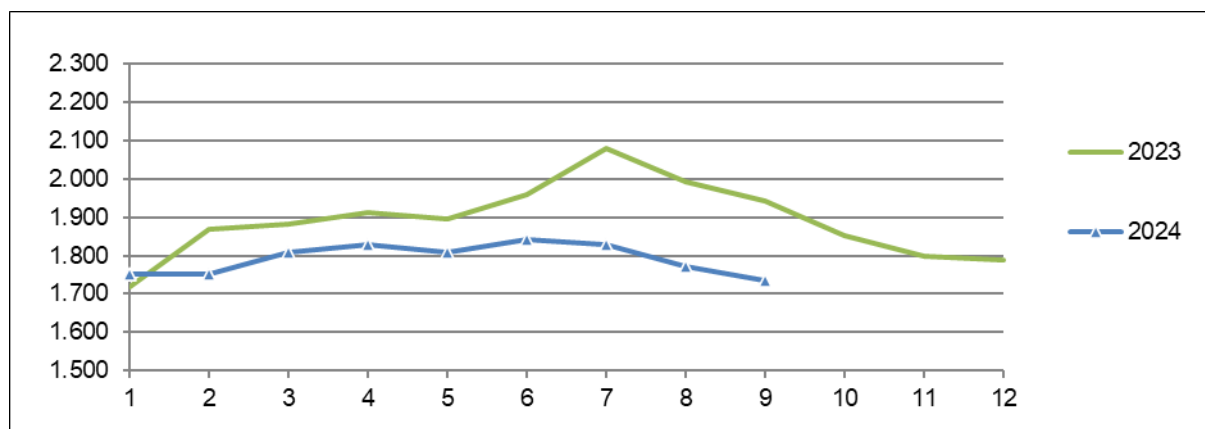
Domača trgovina in blagovna menjava – Izvoz živih živali (klavni prašiči) se še naprej povečuje. Na podlagi 8-mesečnih podatkov zunanje trgovine s prašiči in prašičjim mesom ocenjujemo, da bo izvoz živih živali v letu 2024 presegel 21.000 živali. Trend povečevanja izvoza živali ob hkratnem zmanjševanju zakola v domačih klavnicah kaže na to, da slovenski prašičerejci dosegajo za svoje živali boljše odkupne pogoje v tujini kot na domačem trgu. Povprečna masa živali v izvozu bo za okoli 4 % manjša kot leto prej (105 kg).

Po trenutnih razpoložljivih podatkih se kaže, da bo v letu 2024 večji uvoz pujskov za pitanje (okoli 5 %), pri tem pa bodo pujski v povprečju nekoliko težji (27 kg) kot v letu prej.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Po zniževanju cen v letu 2021 in stagnaciji v začetku leta 2022 so se cene prašičev pomembno zvišale. Intenzivno nadaljevanje rasti in visoka raven cen se je nadaljevala do sredine leta 2023. Sledilo je intenzivno znižanje, ob koncu leta 2023 pa so se cene ustalile in na podobni ravni vztrajale do sredine leta 2024, ko je sledilo ponovno znižanje cen. Tako bo po prvih ocenah na podlagi razpoložljivih podatkov povprečna letna odkupna cena prašičev v primerjavi z letom 2023 nižja za okoli 7 %.

Do znižanja odkupnih cen je prišlo v skoraj vseh državah članicah EU. Na podlagi podatkov za prvih deset mesecev leta 2024 bo povprečna odkupna cena prašičev v EU za okoli 7 % nižja od povprečja cen leta 2023. Na avstrijskem trgu, po katerem se slovenska mesnopredelovalna industrija najbolj zgleduje, se je cena prašičev v letošnjem letu znižala nekaj manj kot v Sloveniji. Do nedavnega je bila cena v Sloveniji višja od avstrijskih cen (v povprečju za 3 %), v letu 2022 pa je v drugi polovici leta prišlo do izravnave cen. V začetku leta 2023 je cena prašičev na avstrijskem trgu ponovno presegla slovensko, kar je med razlogi za povečan izvoz živih živali. Tudi v letu 2024 so cene pitanih prašičev na avstrijskem trgu nekoliko višje kot v Sloveniji. Drugače pa kaže primerjava s Hrvaško, od koder Slovenija uvozi letno približno 10 % mesa in izdelkov iz prašičjega mesa. V obdobju januar–oktober 2024 je bila na Hrvaškem cena prašičev v povprečju nižja kar za 10 %.

Slika 25: Odkupne cene pitanih prašičev (do 150 kg; živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024

Vir: SURS

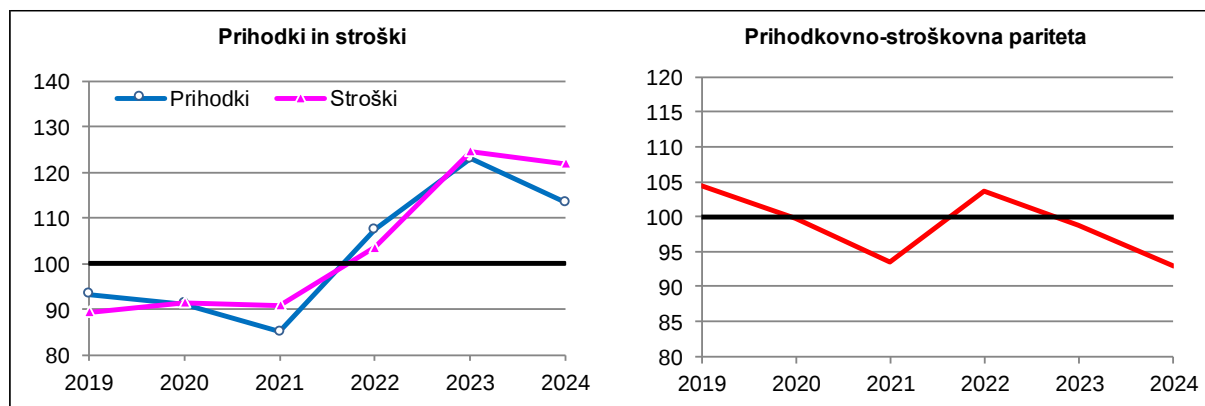
Tako pri rejcih, ki krmo pretežno kupujejo in tudi tistih, ki jo pridelajo sami, raven skupnih stroškov ostaja v zadnjih nekaj letih nadpovprečno visoka. Porastu stroškov reje prašičev v letih 2022 in 2023 je podobno intenzivno sledila tudi rast odkupnih cen, v letu 2024 pa so se odkupne cene prašičev znižale bolj kot so se zmanjšali skupni stroški.

Na podlagi modelnih kalkulacij ocenjujemo, da se bodo v letu 2024 skupni stroški prireje prašičev (na kombinirani krmi) po dveh letih rasti nekoliko zmanjšali, in sicer za okoli 2 %. Občutnejše zmanjšanje stroškov je preprečilo 5-odstotno povišanje cen vhlavljenih pujskov,

kar po 43-odstotnemu zvišanju v letu 2023 pomeni novo rekordno vrednost vhlavljenih tekačev. Za okoli 5 % je večji tudi strošek najetih storitev. Pomembno manjši kot v letu 2023 je strošek krme (–12 %), kar je razlog, da so stroški materiala in storitev v primerjavi z letom 2023 manjši za okoli 3 %. Za okoli 3 % večji kot leto prej je v letu 2024 tudi strošek amortizacije, strošek dela in kapitala pa je večji za okoli 4 %.

Slika 26: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju prašičev - kombinirana krma (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena)

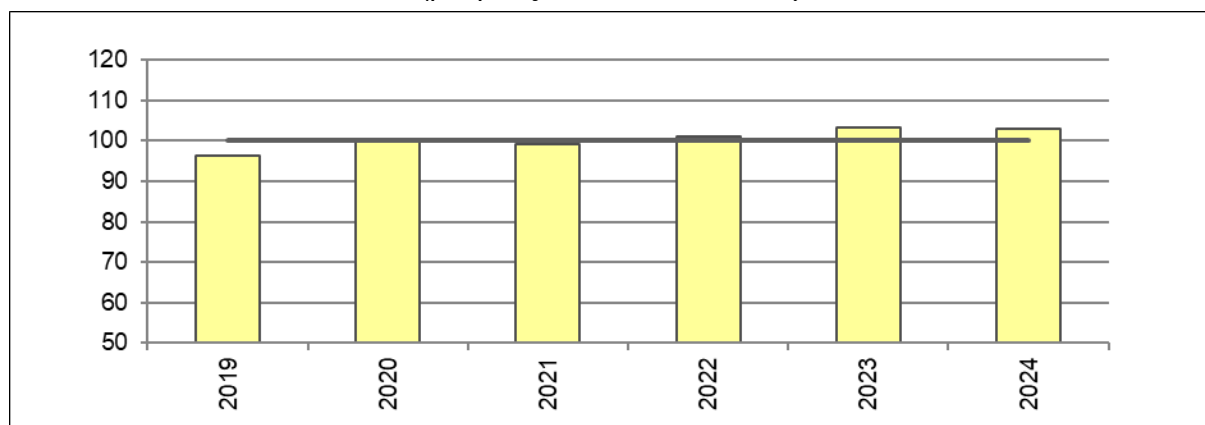
Vir: KIS

Zaradi intenzivnejšega zmanjšanja odkupnih cen od stroškov reje bo prihodkovno-stroškovna pariteta drugo leto zapored slabša kot v letu pred tem in hkrati pod povprečjem obdobja let 2019–2024, kar velja za oba načina krmljenja.

8.10 Perutninsko meso

Obseg prireje in stalež živali – Začasni podatki o zakolu perutnine v klavnicah za leto 2024 kažejo, da bo zaklano za podobno število perutnine kot v letu 2023. Podobna bo tudi v slovenskih klavnicah pridobljena količina perutninskega mesa. Tako bo po prvih ocenah prirast perutnine v letu 2024 na ravni prirasta v letu 2023 (105 tisoč t).

Slika 27: Spremembe prirasta perutnine v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100)

Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2024)

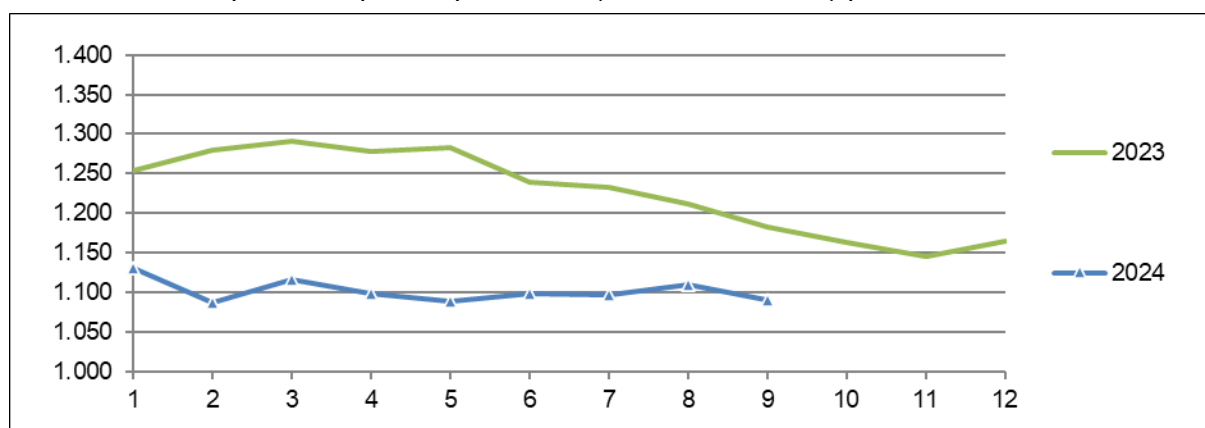
Domača trgovina in blagovna menjava – V letu 2024 bo, vsaj po do zdaj znanih podatkih zunanje trgovine, izvoz števila živih živali večji kot v letu prej (+5 %), medtem ko bo skupna masa izvoženih živali precej manjša od mase v izvozu v letu 2023. Tako bo manjša povprečna masa živali, trend zmanjševanja povprečne mase pa kaže na povečevanje izvoza živali za vhlavljanje. Pri uvozu pa bosta v letu 2024 za približno desetino manjša tako število kot masa živali.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Prireja mesa perutnine je vseskozi močno vpeta v mednarodni trg. Zaradi industrijskega tipa proizvodnje in velikega deleža, ki ga v strukturi stroškov predstavlja krma, se odkupne (in tržne) cene perutnine oblikujejo pod močnim vplivom cen surovin za krmo. V letih 2022 in 2023 pa je bila cena mesa perutnine tudi pod močnim vplivom cen energentov (valilnice, proizvodnja krmnih mešanic, reja in predelava mesa).

Po podatkih ARSKTRP-TIS in podatkih SURS se je leta 2021 začel rahel porast cen perutninskega mesa, ki se je nadaljeval vse do marca 2023. Po zmanjšanju pritiska na cene krme so se tudi cene piščancev začele zniževati in so se ob koncu leta 2023 umirile ter bile že opazno nižje od cen ob koncu leta 2022.

Na podobni ravni kot ob koncu leta 2023 so se cene perutninskega mesa gibale preko večine leta 2024. Zaradi nekoliko višjih stroškov za krmo po žetvi pšenice in koruze v letu 2024 se pričakuje rahel porast cen piščancev v zadnjem obdobju leta, a bo kljub temu po ocenah povprečna cena v letu 2024 za okoli 10 % nižja od povprečne cene v letu 2023.

Slika 28: Odkupne cene pitanih piščancev (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024

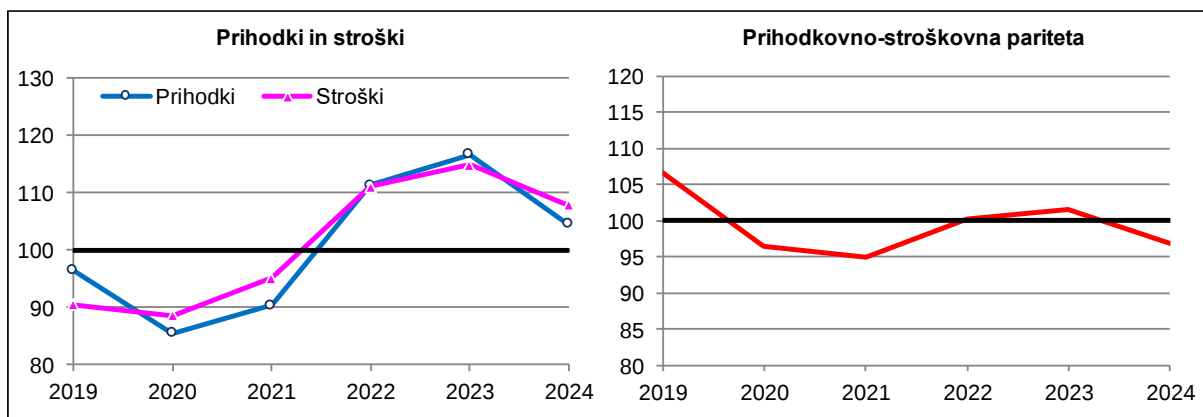
Vir: SURS

Po prvih ocenah modelne kalkulacije nakazujejo, da bodo skupni stroški prireje piščančjega mesa v letu 2024 v primerjavi z letom 2023 za okoli 6 % manjši. Za okoli 7 % bosta manjša strošek krme ter strošek dela in kapitala, medtem ko bosta strošek amortizacije in zavarovanja večja za okoli 3 %, strošek najetih storitev pa za okoli 2 %. Strošek enodnevnih piščancev bo za okoli 10 % manjši kot v letu 2023.

Poleg manjših stroškov bo manjša tudi vrednost prireje piščančjega mesa. Ta bo manjša za približno 10 %, kar bo kljub manjšim stroškom poslabšalo prihodkovno-stroškovno pariteto. Stanje v prireji piščancev bo tako nekoliko pod zadnjim petletnim povprečjem.

Slika 29: Osnovni ekonomski kazalci pri pitanju piščancev (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena)

Vir: KIS

8.11 Meso drobnice

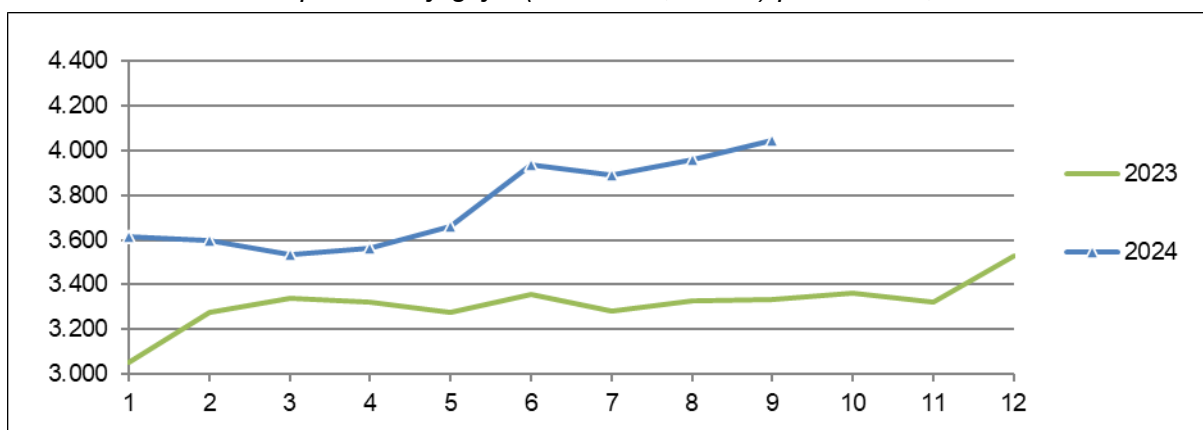
Obseg prireje in stalež živali – O reji drobnice med letom ni nobenih podatkov, ki bi omogočali dovolj zanesljivo oceno obsega prireje. Podatki o odkupu in zakolu v klavnicah, ki so edini na voljo, za drobnico niso reprezentativni, saj je večina domače prireje mesa pridobljena z zakolom na gospodarstvih (preko 90 % skupnega letnega zakola), o katerem pa med letom ni podatkov.

Na podlagi zbranih, čeprav skopih informacij, ocenjujemo, da bo stalež drobnice konec leta 2024 podoben kot v enakem obdobju leta 2023, prirast drobnice pa bo manjši.

Domača trgovina in blagovna menjava – Po razpoložljivih podatkih bo za prvih devet mesecev leta 2024 odkup jagnjet manjši kot v letu 2023. V slovenskih klavnicah bo zaklano za okoli 7 % manj živali kot leto pred tem. V Sloveniji se v zadnjih letih celotna trgovina z drobnico izvaja le znotraj države. Po podatkih zunanje trgovine je uvoz drobnice potekal le občasno, nazadnje leta 2014. V preteklosti je bil izvoz drobnice, zlasti v zgodnjem spomladanskem času, reden, vendar je bil nazadnje zabeležen leta 2018.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Odkupne cene jagnjet so, ob občasnih nihanjih, v porastu že od jeseni leta 2021. Tudi v letu 2024 so cene večji del leta naraščale in bo zato po oceni povprečna odkupna cena jagnjet za okoli 17 % višja od povprečja v letu prej.

Slika 30: Odkupne cene jagnjet (živa masa; EUR/t) po mesecih; 2023 in 2024

Vir: SURS

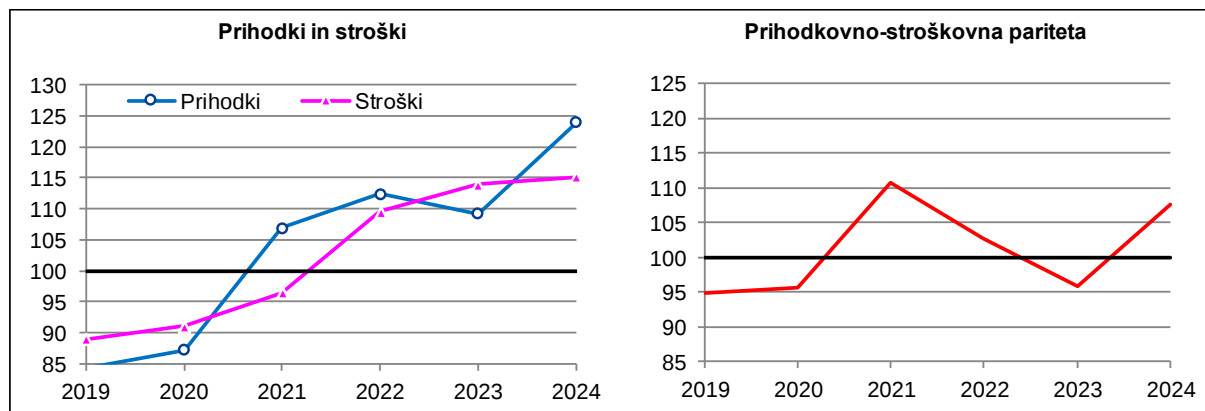

Glede na leto prej so skupni stroški reje drobnice manjši za okoli 3 %, predvsem zaradi nižjih stroškov blaga in storitev (−10 %). Nasprotno so večji stroški dela in kapitala (+4 %) ter strošek amortizacije (+3 %). Na zmanjšanje stroškov blaga in storitev ima največji vpliv manjši strošek krme (−13 %). Zaradi višjih cen plemenskih živali (+17 %) je kljub povečani stopnji sofinanciranja dražje tudi zavarovanje (+3 %).

Nasprotno od stroškov reje pa je skupna vrednost proizvodnje v letu 2024 višja kot leto prej. K 5-odstotnem povečanju je, ob nižji vrednosti gnoja kot stranskega proizvoda, prispevala višja vrednost prodanih jagnjet, katerih cene so se zvišale v povprečju za 16 %.

Po prvih ocenah so ekonomske razmere za rejo drobnice v letu 2024, po poslabšanju v letu 2023, ponovno boljše in precej nad povprečjem zadnjih petih let. Pri tem je potrebno omeniti, da so bile ekonomske razmere za rejo drobnice v obdobju let 2021–2022 zaradi visoke vrednosti subvencij izrazito nadpovprečne glede na daljše časovno obdobje. To pripomore k višji izkazani ravni povprečja zadnjega petletnega obdobja (2019–2023) in tako za leto 2023 daje vtis o večjem poslabšanju kot je dejansko bil glede na daljše časovno obdobje.

Slika 31: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji jagnjet (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena)

Vir: KIS

8.12 Mleko

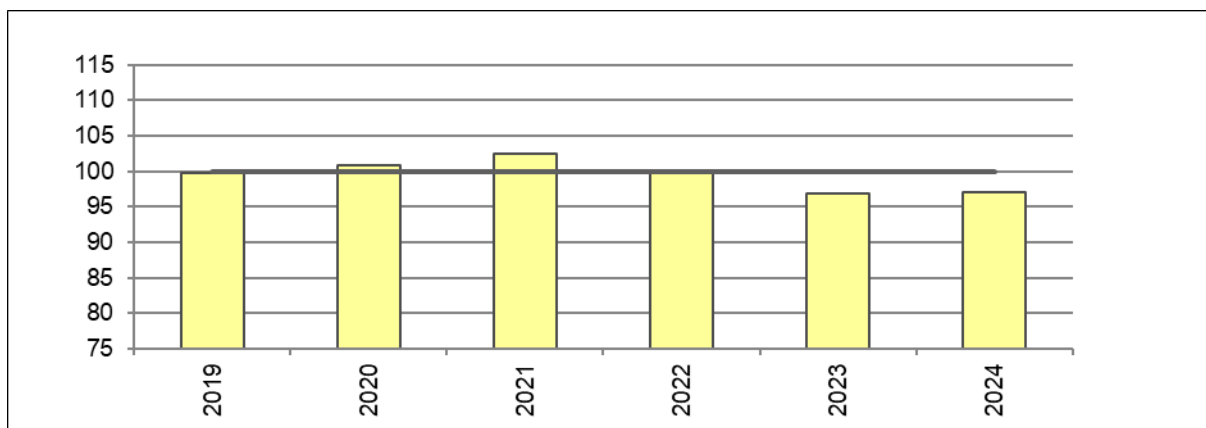
Obseg priraje in stalež živali – Trenutno razpoložljivi podatki o odkupu mleka za leto 2024 (ta predstavlja okoli 90 % celotne priraje mleka) kažejo, da je bilo v prvih devetih mesecih 2024 odkupljena podobna količina mleka kot v enakem obdobju leta prej. Ob ugodnih razmerah za pridelavo krme ter večjemu povpraševanju po mleku in porastu cen v zadnjem četrtletju leta 2024 se pričakuje, da bo količina namolzenega mleka v zadnji četrtini leta nekoliko porasla, vendarle pa bo po prvih ocenah skupna količina namolzenega mleka v povprečju leta za manj kot odstotek večja kot v letu 2023.

Po do zdaj znanih podatkih o staležu krav molznic in krav dojilj ocenjujemo, da bo skupno število krav ponovno manjše od števila krav v predhodnem letu. V letu 2024 jih bo manj za dober odstotek, od tega bo krav molznic manj za odstotek in pol. Pri tem opozarjamo na nenavadne spremembe gibanja števila krav molznic in krav dojilj v zadnjih nekaj letih⁹.

⁹ V jesenski napovedi 2023 je bilo izraženo pričakovanje, da se bosta število krav molznic in priraje mleka v zadnji četrtini leta 2023 povečala, kar bi pomenilo ob koncu leta manj krav molznic za okoli 2 % kot ob koncu leta 2022, za podoben odstotek pa bi bila manjša tudi namolzena letna količina mleka. Končni podatki SURS o številu krav molznic ob koncu leta za leto 2023 pa so pokazali na povečanje števila krav molznic, in sicer za okoli 6.600 živali več kot v letu 2022. Nenavadno pri tem je tudi, da se je nasprotno kot pri molznicah, število krav dojilj v letu 2023 zmanjšalo za skoraj 10 tisoč živali, saj bi zaradi razmer v letu 2022 pričakovali zmanjšanje že v tem letu. Hkrati s povečanjem števila krav molznic v letu 2023 pa uradni podatki kažejo, da se je

Slika 32: Spremembe proizvodnje mleka v obdobju 2019–2023 in ocena za leto 2024 (povprečje 2019–2023 = 100)

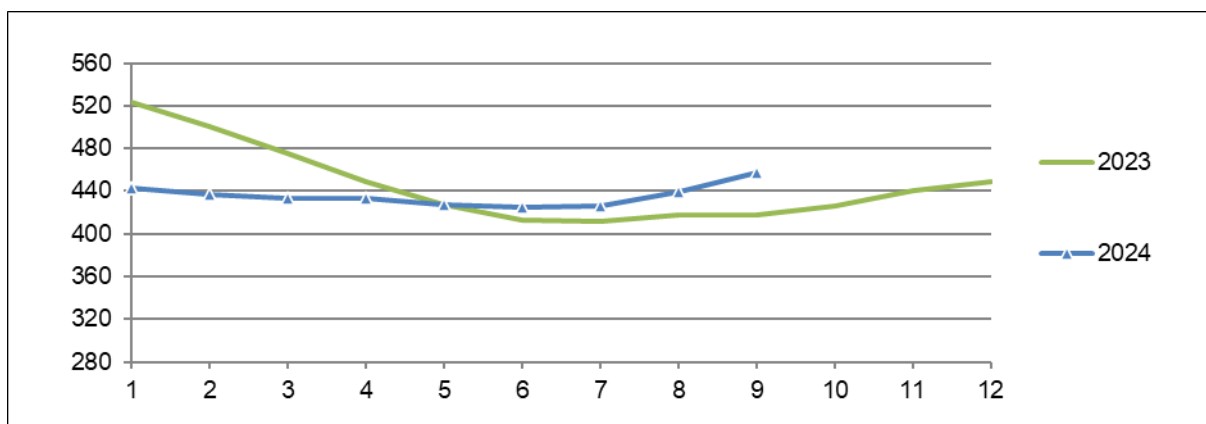
Vir: SURS, KIS (preračuni in ocena 2024)

Kljub znižanju števila krav molznic pričakujemo, da bo prireja mleka nekoliko nad ravniyo prireje v letu 2023, količina namolzenega mleka pa naj bi v letu 2024 znašala okoli 590 milijonov litrov.

Domača trgovina in blagovna menjava – Znotraj organiziranega odkupa mleka bo po zmanjšanju deleža odkupa slovenskih mlekarn v letu 2023 ta ponovno večji (za okoli 4 %). Iz slabih 67 % bo ponovno okoli 69 %, kolikor je znašal tudi v letu 2022.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Po intenzivni rasti skoraj preko celega leta 2022 so se odkupne cene po napovedih ob koncu leta 2022 začele umirjati, sledil pa mu je občuten padec cen. Ta je potekal vse do sredine leta 2023, ko so se cene vendarle umirile.

Slika 33: Odkupne cene mleka po mesecih (EUR/t); 2023 in 2024

Vir: SURS

Sledila je stagnacija cen, ob koncu leta 2023 pa je prišlo do rahlega povišanja odkupnih cen zaradi nekoliko višjih izhodiščnih cen ter boljše kakovosti t. i. zimskega mleka. Cene mleka so bile v letu 2024 bolj ali manj podobne, na nihaj v poletnih mesecih pa je vplivala predvsem

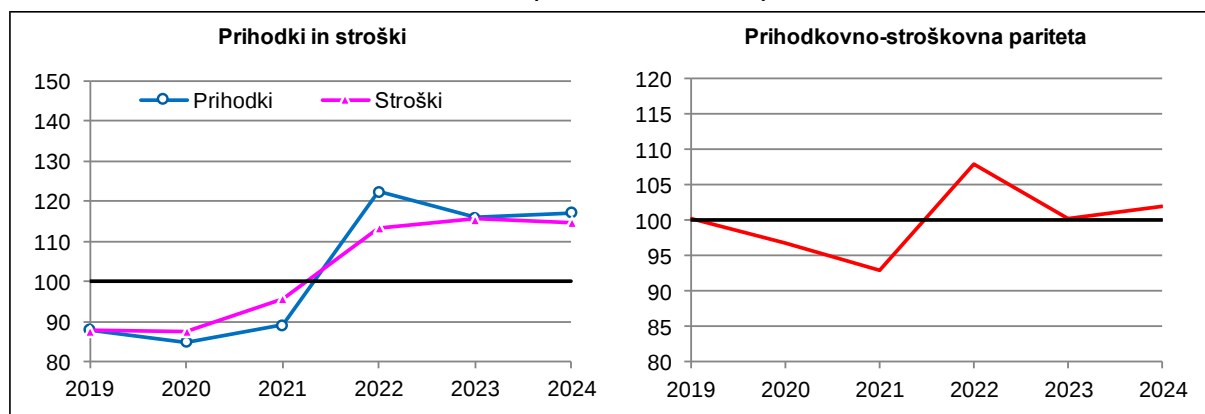
letna prireja mleka v letu 2023 v primerjavi z letom prej zmanjšala za več kot 3 %. Sicer je zmanjšanje letne prireje mleka v letu 2023 smiselno, saj je bila prva polovica leta 2023 še pod močnim pritiskom slabe letine krme v letu pred tem in pod pritiskom visokih cen dokupljene krme. Nelogični pa so uradni podatki za leto 2022. Manjša količina prirejenega mleka v letu 2022 glede na leto 2021 je pričakovana in razumljiva (daljša vročinska obdobja, pomanjkanja krme v drugi polovici leta, visoke cene dokupljene krme), ni pa razumljivo precejšnje zmanjšanje števila krav molznic v letu 2022, medtem ko je število krav dojilj ostalo na enaki ravni kot leta 2021. Preračun letne prireje mleka na kravo molznico v letu 2022 kaže na rekordno povprečno mlečnost (6.700 kg/kravo; +6 % od povprečne mlečnosti v ugodnem letu 2021), kar je zaradi že omenjenih negativnih vplivov na prirejo mleka nerazumljivo. Zato menimo, da so podatki o številu krav molznic in dojlj za leto 2022 nezanesljivi.

nižja vsebnost mlečnih beljakovin in maščob v mleku. Z boljšo sestavo mleka v jesenskem obdobju in zvišanju izhodiščnih cen mleka so cene mleka v jeseni 2024 v zmernem porastu, za katerega se predvideva, da bo trajala vsaj do konca leta. Tako se na podlagi razpoložljivih podatkov ocenjuje, da bo v povprečju letna odkupna cena na podobni ravni kot v letu 2023.

Stroški prireje mleka bodo v primerjavi z letom 2023 nekoliko manjši. Po modelnih ocenah bodo na povprečni letni ravni leta 2024 manjši za okoli 3 %.

Slika 34: Osnovni ekonomski kazalci pri prireji mleka (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena)

Vir: KIS

Med stroški prireje bodo stroški materiala in storitev manjši za okoli 6 %. Medtem, ko se je znotraj teh za okoli 5 % povečal strošek plemenske živine, bo strošek krme manjši za okoli 11 %, pri čemer bo doma pridelana krma cenejša za okoli 13 %. Kljub večji vrednosti živali se je strošek zavarovanja za živali zaradi povečane stopnje sofinanciranja zmanjšal. Strošek najetih storitev je v letu 2024 nekaj manjši kot v letu pred tem. Večje zmanjšanje skupnih stroškov prireje mleka sta preprečila večji strošek amortizacije (+3 %) ter stroški dela in kapitala (+4 %).

Ob podobni ravni odkupne cene mleka v letu 2024 kot dve leti pred tem, bo zaradi nižje vrednosti stranskih proizvodov vrednost proizvodnje v letu 2024 nekoliko manjša. Kljub temu bo v letu 2024 stroškovno-prihodkovna pariteta ugodnejša kot je bila v letu 2023. Ekonomske razmere v prireji mleka bodo tako ponovno nad povprečjem obdobja let 2019–2023.

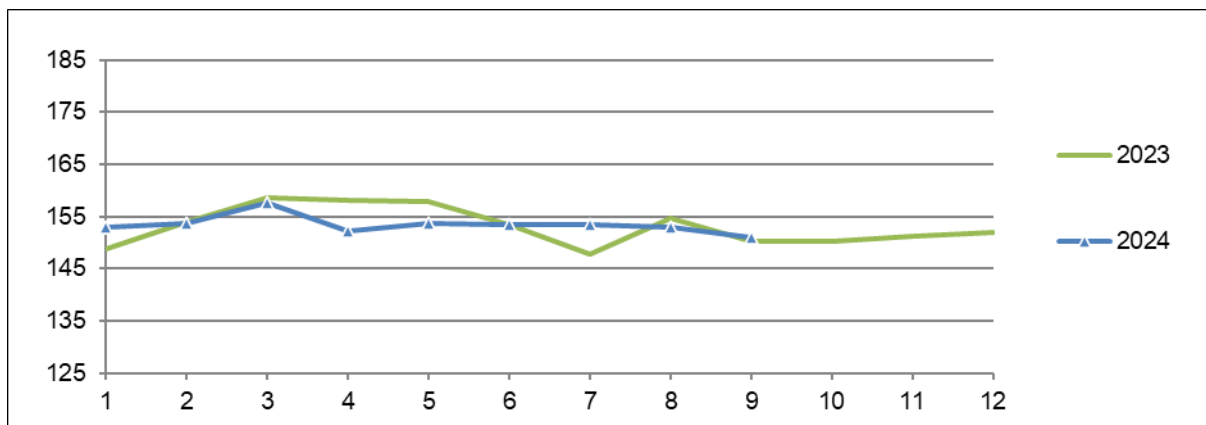
8.13 Jajca

Obseg prireje in stalež živali – Za trg jajc so med letom na voljo le podatki o odkupu jajc (konzumnih in valilnih), katerih zajem je majhen (praviloma pod 50 %). Na podlagi informacij s terena ocenjujemo, da bo ob koncu leta število kokoši nesnic manjše kot v enakem obdobju leta prej, predvsem zaradi manjšega števila valilnih jajc. Po grobih začasnih ocenah bo tako v letu 2024 skupna prireja jajc manjša in bo v primerjavi s predhodnim letom manjša za okoli 4 %. Največji upad je zaznan pri valilnih jajcih, medtem ko bo po oceni jedilnih jajc manj za slaba 2 %.

Cene, stroški in osnovni ekonomski kazalci – Odkupne cene konzumnih jajc so se po intenzivnem porastu cen v letu 2022 umirile. Kljub rasti v začetku leta 2023 in kasnejšemu padcu spomladi tega leta so se cene ustalile na ravni cen ob koncu leta 2022, na tej ravni pa so vztrajale tudi preko celotnega leta 2024.

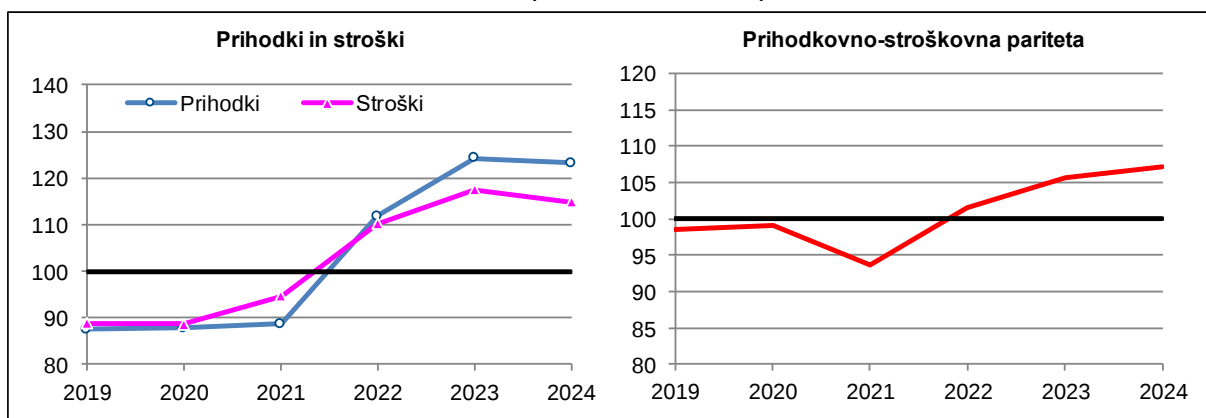
Slika 35: Odkupne cene jajc po mesecih (EUR/000 kosov); 2023 in 2024

Vir: SURS

Ekonomske razmere pri proizvodnji jajc bodo tudi v letu 2024 še naprej ugodne, saj bo po modelnih napovedih odkupna cena v letu 2024 ostala na ravni leta prej, medtem ko bodo skupni stroški priraje jajc nekoliko manjši. Ti bodo v letu 2024 manjši za okoli 2 %.

Slika 36: Osnovni ekonomski kazalci pri proizvodnji jajc (indeks povprečja 2019–2023 = 100; 2024: predhodna ocena)

Vir: KIS

Med stroški, ki so se povečali najbolj, odstopajo stroški dela ter kapitala (+5 %) in strošek amortizacije (3 %). Strošek za krmo bo po ocenah manjši za okoli 6 %, strošek jarkic pa za okoli 4 %. Občutno slabemu letu 2021 za priraje jajc sledijo ugodna leta, saj so ekonomske razmere za priraje jajc opazno nad povprečjem zadnjega petletnega obdobja.

9 LITERATURA IN VIRI

1) Statistični in drugi podatki (razpoložljivi do 22. 11. 2024)

SURS (Statistični urad Republike Slovenije), 2024:

Osnovni podatki po naročilu.

- Celotni odkup kmetijskih pridelkov po skupinah in vrstah, Slovenija (mesečni in letni podatki),
- Uvoz in izvoz agroživilskih proizvodov po državah (KN 1-24; 8-mestna) (mesečni podatki),

Prve objave s področja Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo.

- Površine poljščin, Slovenija, 2024 - začasni podatki. Prva objava, 26. 9. 2024.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13119> (25.11. 2024)

- Pridelek zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja ter pričakovani pridelek pomembnejših poznih posevkov, Slovenija, 2024 - začasni podatki. Prva objava, 26. 9. 2024.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13125> (25.11. 2024)

- Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja, Slovenija, 2024 - začasni podatki. Prva objava, 29. 10. 2024.

<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13183> (25.11. 2024)

- Indeksi cen in odkup kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, Slovenija, september 2024 - začasni podatki. Prva objava, 14. 11. 2024.

<https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/13219> (25.11. 2024)

- Indeksi cen inputov v kmetijstvu, Slovenija, september 2024 - začasni podatki. Prva objava, 14. 11. 2024.

<https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/13221> (25.11. 2024)

SI-STAT podatkovni portal.

- Različne objave s področja Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo ter drugih področij

<https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>

Eurostat, 2024:

Eurostat, Database. Različne objave s področja kmetijstvo, ekonomski računi za kmetijstvo.

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/agric?lang=en&subtheme=agr&display=list&sort=category>

European Commission (Evropska komisija), 2024:

Market overviews. Animal products, Plant product and Fruit and vegetables. 2024.

<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/overviews/market-overview-sector#documents> (27.11. 2024)

Agri-food markets. Prices. Monthly Market Prices. Last update 12. 11. 2024.

<https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardPrice/DashboardMarketPrices.html>
(12. 11. 2024)

Cereals market situation. Meeting of the Expert group for the common organisation of the agricultural markets – Arable crops & olive oil. 31 October 2024.

<https://circabc.europa.eu/sd/a/98826879-f6a2-4931-b2fc-4780ee466338/cereals-market-situation.pdf> (12. 11. 2024)

Oilseeds and Protein Crops market situation. Committee for the Common Organisation of Agricultural Markets, 31 October 2024.

<https://circabc.europa.eu/rest/download/d5db7f03-9cfb-4c3e-a206-33073dfa1101>
(12. 11. 2024)

EC. 2024a. Short-term outlook for EU agricultural markets in 2024. (Autumn 2024, Edition N°39). 2024. European Commission.

https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/e1a6bce8-efe4-4425-ae4b-9b310277034c_en?filename=short-term-outlook-autumn-2024_en.pdf
(11. 10. 2024)

EC. 2024b. Meeting of the expert group fruit and vegetables market observatory - Subgroup pip fruit. European Commission. 5 November 2024 (internal)

- DG AGRI. 2024. Market observatories. Crops. Fruit and vegetable.
https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/overviews/market-observatories_en
(26. 11. 2024)
- JRC MARS Bulletin. 2024. Crop monitoring in Europe. Vol. 32 No 10 October 2024. Publications Office of the European Union, Luxembourg. doi:10.2760/752775
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ed361170-9678-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en> (12. 11. 2024)

Drugi podatki, 2024:

- ARSKTRP. Ljubljana, Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja.
- Tržno informacijski sistem (Tržna poročila).
<https://www.gov.si/zbirke/storitve/priprava-trznih-porocil-za-kmetijske-pridelke-in-zivila/>
- Novice ARSKTRP:
<https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/agencija-za-kmetijske-trge-in-razvoj-podezelja/novice/>
(25. 11. 2024)
- Novice MKGP:
<https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-kmetijstvo-gozdarstvo-in-prehrano/novice/>
(25. 11. 2024)
- Modelne kalkulacije KIS. Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije.
https://www.kis.si/Standardni_nabor_1 (25. 11. 2024)

2) Drugi viri

- ARSO. Mesečni bilten ARSO – Letnik 2023. Ljubljana, Agencija RS za okolje.
<http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BEnica/mese%C4%8Dni%20bilten/bilten2023.htm>
(20. 11. 2024)
- ARSO. Mesečni bilten ARSO – Letnik 2024. Ljubljana, Agencija RS za okolje.
<https://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knji%C5%BEnica/mese%C4%8Dni%20bilten/bilten2024.htm>
(20. 11. 2024)
- North-Western European Potato Growers Foundation. NEPG Press release September 2024. 2024.
NEPG Exception years follow one another, but are always different.
<http://nepg.info/press-releases/> (12. 11. 2024)
- IGC. Grain Market Report, Highlights (GMR 559 – 21 November 2024). 2024. London, UK.
https://www.igc.int/en/gmr_summary.aspx (26. 11. 2024)
- MKGP. Program razvoja podeželja.
<https://skp.si/>
- Podatki o izvajanju Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2022 do 31. 8. 2024.
Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: delovno gradivo.
- UMAR. 2024. Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2024. Ljubljana, september 2024. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj.
https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/napovedi/jesen/2024/JN2024_final.pdf
(11. 10. 2024)

Kmetijski inštitut Slovenije

www.kis.si